Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 17 τοῦ Ὀχτώβρη 1904 | ΓΡΦΕΙΑ : Ὁδὸς Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 118

Ο „ΝΟΥΜΑΣ"

δῶ καὶ μπρὸς θὰ βγαίνει ταχτικὰ δωδεκασέλιδος μὲ τὴν ἴδια πάντα συντρομή, δρ. δέκα γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. χρ. δέκα γιὰ τὸ Ἐξωτερικό. Μονάχα ὅσοι ἀγοράζουν φύλλο φύλλο τὸ «Νουμᾶ» θὰ πληρόνουν ἀπὸ σήμερις ΕΙΚΟΣΙ λεπτὰ γιὰ τὸ κάθε φύλλο κι ὄχι μιὰ δεκάρα καθὼς πρῶτα.

ΕΧΟΥΜΕ ΠΟΙΗΤΑΣ

Ἀπαντῶ στο ἐρώτημα τῶν «Ἀθηνῶν» ὄχι γιὰ νὰ πείσω τὴ σύνταξη τοῦ μεγαλόσχημου αὐτοῦ φύλλου, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ γενικώτατη ὑποχρέωση ὅλων ἡμῶν νὰ μὴν ἀφήνουμε τίποτα ἀσυζήτητο καὶ ἀνεξερεύνητο, ἂν πρόκειται νὰ προκύψῃ κανένα καλὸ γιὰ τὸν ἀγῶνά μας, τὸν ἐθνικώτατο. Μπορεῖ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ δέρνεται ὁ κ. Βλάχος, μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ ὁ Μιστριώτης, πῶς δὲν ἔχουμε ποιητάς, πῶς δὲν ἔχουμε φιλολογία, καὶ πῶς τάχα τὴν φοβερὴ αὐτὴ πνευματικὴ φτώχεια μᾶς τὴν ἔφερε ὁ χυδαϊσμὸς ποὺ δὲν ἀφήνει πιὰ τὸν κ. Ἀντωνιάδη π.χ. νὰ φτιάσῃ στίχους μὲ τὸ χιλιόμετρο. Δικαίωμά τους, ὅπως δικαίωμά μας εἶναι τώρα νὰ θεωροῦμε μπόσικα τὰ λόγια τους καὶ αὐτοὺς τοὺς κυριώτερους ἀντιπρόσωπους τοῦ λογιωτατισμοῦ σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης ξαπλώνεται πλούσιο τριγύρω μας.

Πέρασε ἡ ἐποχὴ ποὺ ἔφτανε νὰ φορῇς στολὴ χρυσοστόλιστη ἢ νὰ κάθεσαι σὲ Πανεπιστημιακὴ ἕδρα γιὰ νὰ σὲ θαμάζῃ ὁ κόσμος καὶ νὰ χειροκροτῇ τὶς γνῶμές σου. Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη μπορεῖ νὰ εἶταν Θεὸς ὁ κ. Βλάχος, ἐξοχότητα ὁ κ. Μιστριώτης. Σήμερα τὰ λεγόμενά τους δὲν μᾶς κάνουνε καμμιὰ ἐντύπωση, ὅσο οἱ κύριοι αὐτοὶ ἐπεμένουνε νὰ εἶναι τόσο κοντόθωρο. ὥστε νὰ μὴ βλέπουν πέρα ἀπὸ τὴ μύτη τους.

Γιατὶ εἶνε τύφλωση νὰ λέῃ καὶ νὰ γράφῃ κανεὶς πῶς δὲν ἔχουμε φιλολογία καὶ ποιητάς, νὰ νοσταλγῇ δὲ— Θεέ μου— τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀιτωνιάδη καὶ τοῦ Βουτσινᾶιου διαγωνισμοῦ. Γιατί τι εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Ψυχάρη ἂν δὲν εἶναι αὐτὸ φιλολογία ; Χτες ἀκόμα ὁ «Νουμᾶς» ἐδημόσιευσε νέο μυθιστόρημα, τὸν *καινούριο Ρομπισῶνα*, ποὺ ἐχτιμήθηκε ὅπως τοῦ ἔπρεπε. Καὶ σχεδὸν δὲν παύει νὰ δημοσιεύῃ ἔργα ὁ ἀκούραστος ἄνθρωπος ποὺ ἔχουνε τὴ θέση του τὸ καθένα στὴ νεοελληνικὴ φιλολογία. Δὲν εἶναι φιλολογία τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ;Οἱ μετάφρασες τοῦ Πάλλη δὲν εἶνε φιλολογικὰ ἔργα; Ὁ Ἐφταλιώτης ; τόσοι καὶ τόσοι νέοι, γιομάτοι ζωή,γιομάτοι φλόγα καὶ παρατήρηση, ποὺ περνοῦν κάθε μέρα ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦκαθημερινοῦ ἢ τοῦ περιοδικοῦ τύπου, ὅλοι αὐτοί, σᾶς ἐρωτοῦμε, δὲ δείχνουνε μιὰ ζωή, δὲν φανερώνουνε μιὰ κίνηση ποὺ μπορεῖ νὰ μὴ βρῆκε ἀκόμα τὸ δρόμο της ἀλλ' εἶναι σίγουρο πῶς τίποτα δὲν τῆς λείπει γιὰ νὰ ἀναδειχτῇ νικήτρια, ἀρχὴ ἢ γρήγορα, καὶ νὰ συντρίψῃ τὰ εἴδωλα ποὺ μᾶς ἐστήσατε καὶ μᾶς ἐμάθατε καὶ μᾶς ἀναγκάσατε,ὅσο μᾶς ἔλειπε τὸ φῶς,νὰ τὰ προσκυνοῦμε πιστεύοντάς τα γι' ἀληθινά ;

Μπορεῖ νὰ εἶτανε πολυγραφώτεροι οἱ ἀρχαῖοι, ἂν καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ καταλογίζεται πάντα στὸ ἐνεργητικὸ ἑνὸς ποιητῆ, ἀφοῦ τὰ 9)10 τῆς ποιητικῆς ἐκείνης ὑπερπαραγωγῆς ποὺ ἔπνιξε τὴν Ἑλλάδα,θὰ εἶταν ἀνάγκη νὰ ἐπαρακρατηθοῦν καὶ νὰ ριχτοῦνε στὴ θάλασσα. Ἀλλ' οἱ νεώτεροι εἶναι βέβαιο πῶς ἔχουνε πιὸ ἀναπτυγμένο τὸ αἴσθημα, περισσότερη καλαισθησία, σέβουνται τὴν ἀλήθεια, δὲν ζητοῦνε νὰ μᾶς ξιππάσουνε ἢ νὰ μᾶς ἐπιβληθοῦνε ἐν ὀνόματι τοῦ κούφιου πατριωτισμοῦ γιὰ νὰ περάσουνε ὡς ἐθνικοὶ ποιητάδες, ἀλλὰ προσπαθοῦνε κάτι πιὸ εὐγενέστερο καὶ πιὸ δύσκολο,νὰ μᾶς δείξουνε τὴ ψυχή τους ἢ νὰ μᾶς ἀνοίξουνε νέους ὁρίζοντες ἢ νὰ μᾶς δώσουνε ἀφορμὴ σὲ σκέψες ποὺ θὰ μᾶς φέρουνε σὲ μιὰ ἀναγέννηση.

Τὴν ἐργασία αὐτὴ δικαίωμά σας εἶναι νὰ μὴν τὴν ἀναγνωρίζετε, ἀφοῦ ἡ φύση σᾶς ἔπλασε τόσο κοντόφθαλμους. Τὸ ἔθνος ὅμως— ὄχι ὁ ὄχλος— τὴν ἀντιλαμβάνεται καὶ νοιώθει μιὰ ἀνακούριση γιατὶ ἔπαψε πιὰ ἡ ποιητικὴ λογοδιάρροια, καὶ γνωρίζει χάρη στοὺς νεώτερους ποιητάδες ποὺ μὲ φιλοπονία καὶ ὑπομονὴ μυρμηγκιοῦ χτίζουνε πέτρα πρὸς πέτρα τὸ ποιητικὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐποχῆς.

Ἀπὸ σᾶς δὲ ζητοῦμε ἐνθάρρυνση. Οὔτε τὶς συβουκές σας θέλουμε, οὔτε τοὺς ἐπαίνους σας. Οὔτε μᾶς ξιππάζουνε οἱ κατηγόριες σας γιὰ τὸ ἀντεθνικὸ τάχα ἔργο μας, οὔτε μᾶς συγκινοῦνε οἱ κλάψες σας. Ξέρουμε πῶς πονᾶτε γιατὶ βλέπετε γκρεμισμένους τοὺς θρόνους τῶν εἰδώλων σας, σκούζετε σὰν τσακάλια γιατὶ σᾶς τσούζει ὁ ἔλεγχος ὅταν σᾶς παρουσιαζουμε γυμνοὺς στὰ μάτια τοῦ κόσμου ποὺ συνήθιζε νὰ σᾶς προσκυνᾷ μὴ γνωρίζοντας τὶ κρύβεται ἀπὸ κάτω σας.

Ἀπὸ σᾶς ἕνα μόνο ζητοῦμε. Νὰ ἀφήσετε τὸν κόσμο ἥσυχο, νὰ μὴν ἀνοίγετε τέσσερες πῆχες τὸ στόμα σας γιὰ νὰ μᾶς πῆτε τὶς μεγαλύτερες κουταμάρες σὲ κάθε περίσταση ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ μιλήσουνε οἱ εἰδικοί.Τὸ ἔργο τὸ δικό σας τέλειωσε.Ἀρκετὰ ἐδουλέψατε γιὰ νὰ στραβώσετε τὸ ἔθνος.Καὶ τὸ κατωρθώσατε αὐτό, ἀλήθεια. Τώρα γιὰ μᾶς εἴσθε πεθαμένοι. Μὴν προσπαθεῖτε νὰ μᾶς πείσετε πῶς τάχα διατηρεῖτε ἀκύμα μέσα σας πνοὴ ζωῆς, γιατὶ ἐσεῖς ποτὲ δὲν ἐζήσατε. Ἐμεῖς θὰ ξεστραβώσουμε τὸ ἔθνος, ἀφοῦ τὸ βγάλαμε ἀπὸ τὰ νύχια σας. Ἐμεῖς θὰ ξυπνήσουμε τὴ μαρμαρωμένη βασιλοπούλα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΚΑΙ ΓΕΡΟΥΣΑΛΗΜΝΟΙ

Τὸν καιρὸ ποὺ κατέβηκαν στὴν Ἑλλάδα τοῦ Ξέρξη τὰ φουσᾶτα ἂν εἶταν κι Ὀβραῖοι ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τίποτις δὲν ὑπάρχει γιὰ νὰ τ' ἀποδείξει. Ἀργότερα ὅμως, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλεξάντρου Ἕλληνες ἀγάλι ἀγάλι σμίγουν μὲ Ὀβραίους παντοῦ καὶ περσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τόπο στὴν Ἀλεξάντρεια. Ἐκεῖ μάλιστα ἀρχινάει καὶ δουλεύει τὸ προζύμι τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ κέντρωμα τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπάνου στὸν ἰσοδαϊσμὸ βγαίνει ἡ καινούρια θρησκεία καὶ φιλοσοφία ποὖχαν νὰ καταχτήσουν τὸν κόσμο. Ὁ Φίλωνας καὶ ἄλλοι ἔγραφαν ἑλληνικά, κι ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες χιλιάδες Ὀβραῖοι ποὖ ζοῦσαν στὴν Ἀλεξάντρεια δύσκολα βρίσκουνταν δέκα ποὖ μποροῦσαν νὰ καταλάβουν τὴν Παλιὰ Διαθήκη στὴν ἀρχική της γλῶσσα, τὴν ὀβρέϊκη. Γι' αὐτὴν τὴν αἰτία ἔγινε ἡ μετάφραση ποὖ ὀνομάστηκε τῶν ἑβδομῆντα.Ἡ ἀμάθεια τῆς πατρικῆς γλώσσας εἶχε καταντήσει τόσο μεγάλη ποὖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Φίλωνας,ὁ φιλόσοφος τῆς φυλῆς του, λέει κάπου— ἂν τὰ γερόγραφα δὲ μᾶς γελοῦν—πῶς τὰ Ἱερὰ Βιβλία τὰ παλιὰ εἶταν γραμμένα χαλδέϊκα, σὲ μιὰ γλῶσσα δηλαδὴ διαφορετικὴ τῆς ὀβρέϊκης.

Στὴν Παλαιστίνη οἱ πλούσιοι καὶ γραμματισμένοι σπούδαζαν ἑλληνικὰ καὶ πολύ, μὰ ποτὲ ἡ μάθησή τους σ' αὐτὸν τὸν κλάδο δὲν ἔφτασε στὴν ἐντέλεια· καὶ ὁ Ἰώσηπος Φλάβιος ποὖταν μοσκογεννημένος καὶ πολυμάθητος, σὰν ἔγραφε τὰ βιβλία του ἑλληνικὰ τὸ ξέρουμε ἀπὸ ἕναν πρόλογό του πῶς εἶχε μερικοὺς καὶ τόνε βοηθοῦσαν (Κατὰ Ἀπίωνος Α. Θ.) Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ὅποιος διαβάζει τὴν Ἀρχαιολογία του καὶ μπορεῖ νὰ κρίνει θὰ βρεῖ πολὺ συχνὰ τὴν ἑλληνική του φράση δουλεμένη ἀπάνου σ' ὀβρέϊκο καλοῦπι· δηλαδὴ δίχως στριφογυρίσματα,εἶναι μετάφραση πιστὴ ἀπὸ ὀβρέϊκα

λόγια. Αὐτὸ θὰ πεῖ πῶς ὁ κόσμος ὅπου ζοῦσε ἀνάμεσα δὲ μιλοῦσε ἑλληνικά,κι ἂς λὲν ὅ,τι θέλουν ὅσοι φωνάζουν—εἶναι λίγοι γιὰ τὴν τύχη μας—πῶς στὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ κάθε σκαφτιᾶς στὴ Γερουσαλὴμ μποροῦσε νὰ κουβεντιάζει μὲ τὸν Πλούταρχο στὴ γλῶσσα ἐτουτουνοῦ.

Μὲ τὸ σχόρπισμα τῶν ὀβραίων πολὺ πρὶ χαλάσει τὸ βασίλειό εἶχαν ἔρθει μερικοὶ στὴν Ἀθήνα. μᾶς τὸ λὲν οἱ Πράξες τῶν Ἀποστόλων (ΙΖ, 17) ὅπου βλέπουμε ποὺ οἱ πρῶτοι πρῶτοι ποὺ δέχτηκαν τὸν Παῦλο εἶταν ἄνθρωποι τῆς γενιᾶς του. Μὰ καὶ πρὶν ἀκόμα στὸν καιρὸ τοῦ Καίσαρα, κάπως πενῆντα χρόνια π. Χ. Ἀθηναῖοι πήγαιναν γιὰ ἐμπόριο στὴ Γερουσαλὴμ, καὶ εἶταν πολὺ εὐχαριστημένοι αὐτοὶ κ' οἱ πρόξενοί τους ἀπὸ τὰ φερσίματα τοῦ Ὑρκανοῦ τοῦ δεύτερου, ἕνα εἶδος οἰκουμενικοῦ πατριάρχη τῶν ὀβραίων, κ' οἱ εὐκολίες ποὺ ἀπόλαυαν ἀπ' αὐτόνε εἶταν τόσο σημαντικὲς ποὺ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τοῦ ψήφισε καὶ χρυσὸ στεφάνι καὶ μπρούντζινο ἄγαλμα. Τὸ διηγᾶται ὁ Ἰώσηππος (Ἀρχαιολ. ΙΔ, 8, § 5), κι ὁ ἴδιος πάλε μᾶς λέει πῶς ὅμοιες χάρες γνώρισαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὸν Ἡρώδη καὶ τοῦχαν στημένο καὶ ἄγαλμα. Αὐτὸ τὸ βεβαιώνει καὶ μιὰ ἐπιγραφὴ ποῦ βρέθηκε στὴν Ἀθήνα κ' εἶναι τυπωμένη στὴ μεγάλη συλλογὴ τοῦ Βερολίνου Ἀττικὲς Γ, α, 550). Ἄλλη μιὰ ἐπιγραφὴ (556) μᾶς κάνει νὰ πιστέψουμε πῶς καὶ ἡ Βερενίκη, ἡ ξακουστὴ γιὰ τὴν ὀμορφιά της, πέρασε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τῆς κάμανε παρόμοιες τιμές.

Ὁ πρῶτος λοιπὸν αἰώνας πρὶ Χριστὸ φαίνεται νἆναι ἡ ἐποχὴ ποὺ πρωτόρθαν Ὀβραῖοι νὰ κάτσουν καὶ φαμιλικῶς στὴν Ἀθήνα. Βρεθήκανε καὶ τρεῖς τάφοι ἀπὸ δαύτους, κοιμητήρια ὅπως λὲν οἱ ἐπιγραφές, καὶ δυὸ εἶναι μὲ τὴν ἑφτάφωτη λυχναριὰ ποὺ ἴσως εἶχε γίνει τὸ ἄσβυστο σύμβολο τοῦ ἔθνους ὕστερα ἀπὸ τὸ ξεθεμέλιωμα τῆς Γερουσαλὴμ· τὴ βρίσκουμε στὴ θριαμβευτικὴ ἀψίδα τοῦ Τίτου, στὴ Ρώμη, πρώτη φορὰ μὲ μιὰ χρονολογία.

Ἀπ' ὅσα εἴπαμε βγαίνει τὸ συμπέρασμα πῶς οἱ Ὀβραῖοι ζοῦσαν ἥσυχοι κι ἀγαπημένοι μὲ τοὺς Ἀθηναίους, μὲ αὐτὸ ὅμως δὲν ἐννοοῦμε πῶς καὶ δὲ τσακώνουνται καμμιὰ φορά. Καθὼς εἶναι φυσικὸ ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπους ἀπὸ δυὸ φυλὲς διαφορετικές, κάποτε ἀσκώνουνταν καυγᾶς καὶ κάθε μέρος ἤθελε φιλικᾶτα καὶ δίχως φαρμάκι νὰ δείξει πῶς ἔχει περσότερες χάρες ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ πῶς στέκεται ἕνα δυὸ σκαλιὰ πειὸ ἀψηλά, στὴ γνώση καὶ τὴν ἐξυπνάδα. Στὰ ἀνέγδοτα ποὺ τυπώνουμε σήμερα ἔχουμε τὸν ἀντίλαλο ἀπὸ τέτοια μαλώματα, καὶ ἐπειδὴς εἶναι μεταφρασμένα ἀπὸ ἕνα βιβλίο ὀβριόφτιαστο, ἐννοεῖται ποὺ δὲν ἀκοῦμε παρὰ μιὰ φωνή. Δὲν ξέρω ἂν καὶ στὴν ἑλληνικὴ φιλολογία τῆς ἐποχῆς εἶναι καμμιὰ ἐλπίδα νὰ βρεθῆ μιὰ μέρα τὸ λάλημα τῆς ἄλλης καμπάνας. Θἆταν πολὺ νόστιμο. Ὁ καυγὰς τοῦ Φλάβιου μὲ τὸν Ἀπίωνα καὶ ἄλλα συγγράμματα κατοπινὰ γγίζουν ψηλότερα ζητήματα καὶ δὲ μᾶς μπάζουν στὴν καθημερνὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ ὅπως οἱ ἱστορίτσες ποὺ θὰ δεῖτε στρωμένες ἐδῶ πέρα.

Τὸ βιβλίο ὅπου τὲς ἔχει μαζεμένες λογιέται *Μεδράς*, μιὰ λέξη ποὺ δὲ θυμᾶμαι ἂν ἔλαβα ποτὲ ἀφορμὴ νὰ τήνε γράψω γιὰ τὸν ἑλληνικὸ τύπο· θὰ τὴ βρεῖτε ὅμως στὴ μετάφραση ποὺ ἔκαμε ὁ Σωτηριάδης τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς φιλολογίας τοῦ Krumbacher, μόνο ποὺ ὁ δικός μας γελάστηκε μὲ τὸ ἀσερνικὸ ἄρθρο τοῦ γερμανικοῦ (der Medrasch) καὶ μᾶς τὸν ἔφτιασε συγγραφέα. Τὸ βιβλίο ποὺ λέω ἔρχεται στὴ χρονολογικὴ σειρὰ λίγο πρὶν καὶ λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὸ Ταλμούδ, ποὺ τὸ ἀπόσωσαν κατὰ τὰ 500 στὸν καιρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀπάνου κάτου. Δὲ δίνω ὡρισμένη χρονολογία γιατὶ αὐτὸ τὸ Μεδράς ὅπως τὸ βρέπουμε σήμερα δὲν εἶναι μονοκόμματο παρὰ συρραμμένο μαζὶ ἀπὸ δύο ἢ τρία μέρη.

Ἀπὸ τὰ λόγια «αὐτὸ τὸ Μεδράς» ὅπου εἶπα θὰ καταλάβατε ποὺ βρίσκουνται κι ἄλλα μαζέματα μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα. Καὶ ἔτσι εἶναι· ἀπὸ τὰ πέντε βιβλία τοῦ Νόμου τὸ καθένα ἔχει δικό του Μεδράς, καὶ ὅμοια θὰ ποῦμε γιὰ ὅλα περίπου τὰ ἄλλα μέρη τῆς Γραφῆς ποὺ ἔχουν ἢ τὸ ἴδιο ἢ κάτι ἀνάλογο. *Μεδράς* θὰ πεῖ «σκάλισμα» καὶ σὰν πρωτοακούστηκε ἡ λέξη στὰ σκολειὰ τῆς Παλαιστίνης ἐνοοῦσαν τὸν ἀγῶνα ὅπου γίνουταν νὰ βρίσκουν σὲ κάθε λόγο ἢ φράση τῆς Γραφῆς ὄχι τὸ νόημά τους τὸ φυσικὸ παρὰ κάτι καινούριο καὶ διαφορετικὸ ποὺ νὰ ταίριαζε ἢ μὲ τὲς φιλοσοφικὲς ἰδέες τῆς ἐποχῆς ἢ μὲ τὰ πλάσματα τῆς φαντασίας. Ἡ ἰδέα τους εἶταν ποὺ ἡ Παλιὰ Διαθήκη τἄχει ὅλα μέσα της, καὶ κάθε τι σωστὸ καὶ ἴσιο ποὺ μποροῦσε νὰ στοχαστεῖ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νἄχει πέραση καὶ νὰ τὸ παραδεχτοῦν ὅλοι ἔπρεπε νὰ βρεῖ ἕνα ἀποκοῦμπι στὸ γράμμα τῆς Γραφῆς. Ὅποιος διαβάζει μὲ προσοχὴ τὰ Βαγγέλια θὰ δεῖ κι ἐκεῖ μέρη ποὺ σὰ Μεδρὰς μοιάζουν.

Ἔτσι λοιπὸν μορφώθηκε αὐτὸ τὸ σύστημα *Ἑρμηνείας*, ποὺ κάποτε εἶναι μέτρια καὶ σύντομη τελειώνουντας μὲ δυὸ ἢ τρεῖς γραμμές, κάποτε ὅμως ἁπλώνει καὶ παίρνοντας ἕνα σωρὸ καταιβατά, μπαζει μέσα ὅσο ὑλικὸ βρίσκει ἀπάνου σ' ἕνα θέμα. Τὰ δώδεκα ἀνέγδοτα ποὺ θὰ διαβάσετε ἐδῶ εἶναι μονάχα μέρος ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ξηγᾶν τὸ ζήτημα γιατὶ στὸ πρῶτο ἐδάφιο ἀπὸ τοὺς *Θρήνους* ἔπειτα ἀπὸ τὰ λόγια «Μεγάλη ἀνάμεσα στὰ ἔθνη» ὁ μοιρολόγος λέει γιὰ τὴ Γερουσαλὴμ πῶς εἶταν καὶ «Πριγκήπισσα στὲς πολιτεῖες» ἀὰ νὰ μὴ ἔσωνε τὸ πρῶτο. Μὲ τὲς ἱστορίτσες του λοιπὸν τὸ Μεδρὰς πασκίζει νὰ ἀποδείξει ποὺ δὲν εἶναι δευτερολογία περιττή, μόνε ἔχει σκοπὸ νὰ φανερώσει πῶς ὁ λαὸς τῆς Γερουσαλὴμ ἀπερνοῦσε στὸ λογισμὸ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς οἰκουμένης, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἀκόμα τοὺς τετραπέρατους.

Ἐτοῦτο τὸ μέρος τοῦ βιβλίου φαίνεται νὰ γράφτηκε στὸν τρίτο αἰῶνα μετὰ Χριστό. Δὲ βρίσκεις μέσα σ' αὐτὸ κανένα χνάρι χριστιανισμοῦ, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὅπου ἀναφέρει εἶναι ἐθνικοί, εἰδωλολάτρες σὰ νὰ λέγαμε. Θὰ πιστέψετε φυσικὰ ποὺ μετάφρασα ἀπὸ τὰ ὀβρεῖκα, κι ὅμως ἔχετε λάθος. Ἐτοῦτα τὰ κομμάτια, καθὼς πολλὰ ἄλλα καὶ τὰ περσότερα στὸ Ταλμοὺδ εἶναι γραμμένα ἀραμεῖκα,ἄλλη γλῶσσα σημιτικὴ ποὺ ὄχι σωστὰ διόλου τὴν ἔλεγαν μιὰ φορὰ καὶ χαλδεῖκη (Διὲς παρ' ἀπάνου ἐκεῖ ποὺ ἀναφέρνω τὸ Φίλωνα). Σὲ τούτη τὴ γλῶσσα ἄρχισαν νὰ γράφουν οἱ ὀβραῖοι ἔπειτα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμὸ τῆς Γερουσαλὴμ τὸν καιρὸ ποὺ τοὺς ξεσπίτωσαν καὶ τοὺς πῆραν στὴ Βαβυλωνία, ἕξι αἰῶνες πρὶ Χριστό. Γελιοῦνται ὅμως καὶ οἱ σπουδαιότεροι σοφοὶ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἀγγλίας πιστεύοντας πῶς τὰ ὀβρεῖκα ἔπαψαν νὰ εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ ἔθνους καὶ πῶς ὅλοι ἀπὸ τότες δὲ μιλοῦσαν παρὰ ἀραμεῖκα. Σὲ λιγώτερο ἀπὸ βδομῆντα χρόνια ποὺ ἔμειναν οἱ ὀβραῖοι αἰχμάλωτοι δὲ μποροῦσαν νὰ χάσουν τὴν προγονική τους μιλιά· ὅσα μέρη τοῦ Ταλμοὺδ εἶναι γραμμένα ὀβρεῖκα μᾶς παρουσιάζουν καινούριους τύπους καὶ σύνταξη νιόπλαστη ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ ξεμυτίσουν παρὰ σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ ἡ γλῶσσα εἶταν ἀκόμα στὸν ἀνθό της. Σκάνω ἀπὸ τὰ γέλια κάθε φορὰ ποὺ διαβάζω πῶς τὰ ὀβρεῖκα δέκα αἰώνων, πέντε πρὶν καὶ πέντε μετὰ Χριστό, εἶταν γραμματικὰ γυμνάσματα ποὖκαναν οἱ συγγραφιάδες· ἐκεῖνοι ποὖχουν τέτοια ἰδέα ἔπρεπε νὰ μᾶς δείξουν πῶς καὶ αὐτοὶ σὰ γράφουν λατινικὰ γιὰ νὰ φανερώνουν πολυμάθεια φκιάνουν ὄχι μονάχα λέξεις καινούργιες—πρᾶμα ποὺ δὲν κάνουν ποτέ τους—μόνε καὶ καλούπια διαφορετικὰ καὶ πλεξίματα ἄγνωστα στὸν Κικέρωνα ἢ στὸν Ὀβίδιο.Τὸ σφάλμα εἶναι γενικό, καὶ εἶναι πρώτη φορὰ ποὺ γράφω ἔτσι παλληκαρήσια τὴ γνώμη μου ὄντας βέβαιος ποὺ τὸ μανταρινᾶτο τῆς ἐπιστήμης, ἀνίσως καὶ δὲ μὲ κηρύξει αἱρετικό, θὰ μουδιάσει στὰ λόγια μου. Μὰ δὲν ἐννοῶ νὰ πάρω ὅλο τὸ «Νουμᾶ» μὲ τοῦτο τὸ ζήτημα, γιατὶ ἀκούω τὸν κ. Ταγκόπουλο ποὺ βάζει φωνὲς καὶ λέει πῶς στὸν τόπο μας οἱ ὀβρεῖκες σπουδὲς δὲν ἔφτασαν ἀκόμα σὲ τέτοια ὕψη ὥστε νὰ θέλει ὁ κόσμος νὰ ἀκούει ψιλολογήματα γιὰ ὑπόθεσες ποὺ μπορεῖ κιόλας νὰ μὴ τὶς ὠνειρέφτηκε ποτέ του. Καὶ δὲν πιστεύω νἄχει ἄδικο ὁ διευθυντής μας· θὰ μ' ἀφίσει ὅμως νὰ πῶ μονάχα πῶς ἀραμεῖκα ἔγραφαν μερικοὶ στὴν Παλαιστίνη γιὰ ἐπίδειξη καὶ μεγαλωσιά, ὅπως ὁ Μάρκος Αὐρήλιος καὶ ἄλλοι ἔγραφαν ἑλληνικὰ στὴ Ῥώμη· τὰ μιλοῦσαν ἀκόμα οἱ γραμματισμένοι σὲ ὅσες κουβέντες δὲν εἶταν γιὰ τὸν κοσμάκη, ποὖχε χρέος νὰ τοὺς ἀκούει χάσκοντας καὶ καμαρώνοντας τὴ σοφία τους. Πῶς ὁ Χριστός, κάποτες κι ὄχι πάντα, μιλοῦσε ἀραμεῖκα μὲ τοὺς ἀποστόλους κανεὶς δὲ θὰ τὸ βρεῖ παράξενο· ὅμως τὸ «Ἤλει Ἤλεὶ λεμὰ σαβαχθανεὶ» δὲν εἶναι σ' ὅλα γενικῶς τὰ χερόγραφα καὶ μερικὰ ἔχουν «ἀζαβθανεὶ» ποὺ εἶναι ὀβρεῖκο φυσικό.

Ἡ μόδα βάσταξε κάμποσους αἰῶνες, μὰ ὕστερα ἔπεσε, τὰ ἀραμεῖκα λησμονηθήκαν, ἐκεῖ ποὖ δὲν ἔπαψαν ποτὲ ἴσια μὲ τὶς ἡμέρες μας νὰ γράφουν ὁ βρεῖκα βιβλία.

Στὴν ἀραμεῖκη γλῶσσα συνήθιζαν νὰ ξεφράζουνται μὲ συντομία, ἀλλὰ καὶ μὲ δύναμη ὅμοια τοῦ λακωνισμοῦ. Προχτὲς διάβασα ἀραμεῖκη μετάφραση τοῦ αἰσώπειου μύθου τοῦ τέττιγα ἀπὸ ἕνα χερόγραφο τῶν τόπων μας ποὺ τώρα βρίσκεται στὴν Πάρμα, καὶ τὴν εὕρηκα πιὸ σύντομη τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ πολὺ χαριτωμένη. Σύντομες εἶναι καὶ ὅλες οἱ ἱστορίτσες μας, σὲ μερικὲς ὅμως ἐπλάτενα κάπου κάπου τὴ φράση γιὰ νὰ ρίξω λίγο φῶς καὶ χρῶμα. Τὸ κείμενο ὅπως τὸ παραλάβαμε εἶναι σὲ κακὴ κατάσταση—πάλε γιατὶ δὲν τὸ νοιωθαν ἐκεῖνοι ποὺ ἔγραφαν—καὶ ἴσια μὲ τώρα ὅλες οἱ προσπάθειες τῆς κριτικῆς δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ ξεκαθαρίσουν ὅσο πρέπει· κάποιος ἀλλαγὲς ἔκαμα κι' ἐγώ, καὶ δίχως νὰ μπῶ σὲ πολυλογίες ποὺ δὲ χωρᾶν ἐδῶ πέρα τὸ ἀναφέρνω μονάχα γιὰ κεινοὺς ποὺ ἴσως λάχει καὶ παρατηρήσουν ποὺ τὸ μετάφρασμά μου δὲν ταιριάζει μὲ τὸ πρωτότυπο. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἀνέγδοτα βρίσκουνται καὶ σὲ ἀραβικά, ἰταλικὰ καὶ γαλλικὰ βιβλία, ἡ χρονολογία ὅμως ἀποδείχνει πῶς εἶναι παρμένα ἀπὸ τὸ Μεδράς.

Καὶ τώρα θὰ σᾶς ἀφίσω μὲ τὴν καινούρια γνωριμία.

Α

Ἕνας ἀπὸ τὴ Γερουσαλὴμ πῆγε στὴν Ἀθήνα. Μπῆκε σ' ἕνα μαγαζὶ γιομάτο κόσμο ποὖτρωγαν κ' ἔπιναν. Ἔκατσε καὶ δροσίστηκε κι αὐτός. Σὰ βρέθηκε μόνος μὲ τὸν ξενοδόχο τὸν παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφίση νὰ πλαγιάσει ἐκεῖ. Μὰ κεῖνος τοὖπε μὲ πονηριά· Ξέρεις, ἔχουμε ἕνα σύστημα σὲ τοῦτον τὸν τόπο, νὰ μὴ βαστᾶμε κανένα μουσαφίρη ἂ δὲν κάμει πρῶτα τρία πηδήματα.

— Καλά, ὅτι θέλεις κάνω, μα δεῖξέ μου πρῶτα πῶς γίνεται αὐτὸ ποὺ λές.

Καὶ ὁ ξενοδόχος γελῶντας μὲ τὴν ἀμάθειά του

σαλτέρνει μιὰ καὶ βρίσκεται στὴ μέση τοῦ μαγαζιοῦ, μὲ τὴ δεύτερη φτάνει στὴν πόρτα, καὶ μὲ τὸ τρίτο σαλτίδι νάτονε ὄξω στὸ δρόμο. Τότες ἀσκώνεται ὅπου λὲς ὁ καλός σου ξένος, τοῦ κλείει τὴν πόρτα κατάμουτρα καὶ τοῦ λέει.

— Ἤθελες νὰ μοῦ τὴν κάμεις, καὶ πιάστηκες μιὰ χαρά.

Β

Μιὰ φορὰ πῆγε ἕνας ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴ Γερουσαλήμ. Βρίσκει ἕνα ἀγοράκι τότσο μικρό, τοῦ δίνει λίγα λεφτὰ καὶ τοῦ λέει.

— Σύρε ἀγόρασέ μας σῦκα καὶ σταφύλια.

— Στὴ στιγμή, καὶ καλὰ τόπες «Ἀγόρασέ μας», ἐσὺ βάζεις τὸν παρᾶ κ' ἐγὼ τὸν κόπο μου.

Σὰ γύρισε τοῦ λέει ὁ ξένος·

— Τώρα μοίρασ' τα, παιδί μου.

Ὁ μαγιόλος διαλέει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅλα τὰ πρόστυχα, καὶ ὅσα εἶταν τῆς προκοπῆς τὰ βάζει μπροστὰ στὸν Ἀθηναῖο· τοῦτος συλλογιέται : Ἔχουν δίκιο ὅπου λένε πῶς τὰ παιδιὰ τῆς Γερουσαλὴμ εἶναι φρόνιμα· τὸ αἰστάνεται πὼς ὁ παρᾶς εἶναι ξένος καὶ φέρθηκε μὲ τάξη. Μὰ τὸ παιδὶ πετάχτηκε μεμιᾶς καὶ τοῦπε·

— Ἄσε νὰ ῥίξουμε κλήρους, καὶ ἂν πάρω ἐγὼ τὸ ὄνομά σου, μοῦ δίνεις τὸ μερτικὸ ποῦ σοῦδωκα. Τὸ παιχνίδι ἔγινε, καὶ ὁ ξένος τὰ κατάφερε νὰ κερδίση τὸ μικρουδάκι.

Γ

Ἔτυχε νὰ πάει ἕνας Ἀθηναῖος στὴ Γερουσαλήμ. Μιὰ μέρα θέλοντας νὰ πειράξει ἕνα παιδὶ τοῦ δίνει λίγα μονόλεφτα μὲ τὴν παραγγολὴ νὰ τοῦ ἀγοράσει πρᾶμα ποὺ νὰ μπορέσει νὰ φάει, νὰ χορτάσει καὶ νὰ τοῦ περσέψει ἀκόμα καὶ κάτι γιὰ νὰ πάρει στὴ στράτα του. Πάει τὸ παιδὶ καὶ τοῦ φέρνει ἁλάτι.

— Κατεργάρη, ἁλάτι σοῦ γύρεψα νὰ μοῦ πάρεις ;

— Καὶ δὲ μοῦπες νὰ σοῦ ἀγοράσω γιὰ νὰ φᾷς, νὰ χορτάσεις καὶ νὰ σοῦ περσέψει κιόλας γιὰ τὴ στράποῦ θὰ πᾷς ; Σ' ἐδούλεψα, ἀφέντη.

Δ

Ἄλλος Ἀθηναῖος μιὰ βολὰ σ' ἕνα δρόμο τῆς Γερουσαλὴμ βρίσκει ἕνα γουδὶ σπασμένο. Ἀσκώνει τὰ τσακίσματα καὶ τὰ πηγαίνει σ' ἕνα ῥαφτάδικο.

— Νὰ σὲ χαρῶ, λέει τοῦ μαστόρου, ῥάψε μου αὐτὰ τὰ κομάτια.

Ὁ ῥάφτης δὲν τα χάνει, μόνε μαζεύει μιὰ φοῦχτα χῶμα καὶ τοῦ λέει·

— Φτειάσε μου, νὰ μοῦ ζήσεις, λίγες κλωστίτσες.

Ε

Ἄλλος πάλε ἀνταμώνει ἕνα παιδὶ καὶ τοῦ δίνει λεφτὰ γιὰ νὰ τοῦ ψωνίσει αὐγὰ καὶ τυριά. Στὸ γυρισμό του τὸν ἐρωτάει ὁ Ἀθηναῖος·

— Ποιὸ τυρὶ εἶναι ἀπὸ ἄσπρη γίδα καὶ ποιὸ ἀπὸ μαύρη ;

Μὰ τὸ παιδὶ δείχνοντας τ' αὐγὰ τοῦ λέει·

— Καὶ δὲ μοῦ κάνεις τὴ χάρη, ἐσὺ ποῦ εἶσαι γέρος ἄνθρωπος, νὰ μοῦ πῆς ποιά εἶναι τῆς ἄσπρης κόττας γέννημα καὶ ποιὰ τᾶς μαύρης ;

ΣΤ.

Ἕνας Ἀθηναῖος ποῦ φαίνεται τἄρεσαν οἱ φυσικὲς ἐπιστῆμες ζυγώνει ἕναν παππᾶ ἀπὸ τὸ Ὀβρέϊκο Μεγαλοκκλῆσι τῆς Γερουσαλὴμ καὶ τόνε ῥωτάει :

— Ἕνα φόρτωμα ξύλα πόσο καπνὸ ἀναδίνει ;

Κι ὁ παππᾶς εὐτὺς τοῦ ἀποκρίνεται·

— Ἂν εἶναι ξερὰ τὰ ξύλα, ὅλα καπνὸς γένουνται· ἂν τύχει ὅμως κ' εἶναι χλωρά, τότε, ἔχεις ἕνα τρίτο καπνό, ἕνα τρίτο στάχτη καὶ τ' ἄλλο τὸ τρώει ἡ φωτιά.

Τὸ βιβλίο λέει πῶς ὁ παππᾶς εἶχε κάμει τὴν παρατήρηση στὸ θυσιαστῆρι.

Ζ.

Κάποια Ὀβριόπουλα στὴ Γερουσαλὴμ ἔκαμαν ἕναν Ἀθηναῖο καὶ ἔγινε ῥεζίλι. Μπῆκε σ' ἕνα σκολειὸ τὴν ὥρα ποῦλειπε ὁ δάσκαλος. Ἀρχινάει νὰ τοὺς προβάλει ζητήματα κ' ἐκεῖνα ἀπαντοῦσαν. Ἔπειτα ἀπὸ λίγο τοῦ λένε. Ἄσε νὰ κάμουμε μιὰ συμφωνία, νὰ ῥωτᾶμε μὲ τὴ σειρά, μιὰ φορὰ ἡ ἀφεντιά σου καὶ τὴν ἄλλη ἐμεῖς, κι' ὅποιος δὲν ἀπαντάει νὰ χάσει τὰ σκουτιά του.

— Δέχουμαι.

— Ῥώτα ἐσὺ πρῶτα, τοῦ λένε, ποῦ εἶσαι γέρος.

— Ὄχι δά, ἀρχινῆστε ἐσεῖς ποῦ εἴσαστε ντόπιοι.

— Καλά, ξήγα μας αὐτό : Στοὺς ἐννιὰ βγαίνει, μπαίνει στὶς ὀχτώ, δυὸ κερνᾶν, ἕνας πίνει κ' εἰκοτέσσεροι σερβίρουν.

Ζαλίστηκε ὁ κκψερὸς καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ πεῖ. Ἔτσι λοιπὸν τοῦ πῆραν τὰ σκουτιά του. Μὰ ὁ περιηγητής, ποῦ φυσικὰ δὲν πορπατοῦσε μὲ τὸ δισάκκι στὸ νῶμο, ἀνεβαίνει στὸ σπίτι τοῦ δασκάλου, καὶ κόκκινος ἀπὸ ντροπὴ καὶ σκάση λέει·

— Μὰ τί κακοήθεια δέρνει τὰ παιδιὰ σὲ τοῦτον τὸν τόπο ποὺ ἔρχεται ξένος ἄνθρωπος καὶ τοῦ πέρνουν τὰ ῥοῦχα ποῦ βαστάει ἀπάνω του;

Ὁ δάσκαλος ποὺ κατάλαβε τί ἔτρεχε βαστάει τὰ γέλια καὶ τόνε ρωτάει :

— Μὴ σοῦπαν κανένα ζήτημα καὶ δὲν μπόρεσες ν' ἀπαντήσεις;

— Τὸ βρῆκες.

— Καὶ τί εἶταν τὸ ζήτημα ;

— Ἔτσι καὶ ἔτσι μοῦ εἶπαν, ἀναμπουμποῦλα τρομερή.

— Ἔλα νὰ σ' τὸ ξηγήσω ἐγώ, καὶ τὰ σιάνετε μὲ τὰ παιδιά. Ἐννιὰ μῆνες περνᾶν ὡς νὰ λεφτερωθῇ ἡ μάννα, στὶς ὀχτὼ μέρες μπαίνει τὸ παιδὶ στὴ διαθήκη τοῦ Ἀβραάμ, κερνᾶν δυὸ ποῦ εἶναι τὰ βυζιὰ καὶ ἕνα εἶναι τὸ μωρὸ ποὺ πίνει μῆνες εἰκοστέσσερους, ὅσο βαστάει τὸ βύζαγμα.

Τρέχει σὰν πουλὶ καὶ φέρνει τὴν ἀπάντηση στὰ μαθηταρούδια. Φανήκανε γενναῖοι καὶ τοὔδωκαν νὰ σκεπάσει τὴ γδύμνια του. Μὰ μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε σὰ νἄβγαινε ἀπὸ τοῦ Σαμψὼν τὸ στόμα·

— Νὰ σοῦλειπε ἡ ἀγελάδα μας καὶ θὰ βλέπαμε πῶς ὤργωνες τὸ χωράφι.

Η.

Ἄλλος Ἀθηναῖος, ποὺ κατέβηκε στὴ Γερουσαλήμ, τριάμισυ χρόνια πάσκισε νὰ καταλάβει τὸν τόπο, καὶ προκοπὴ δὲν εἶδε. Ἀποφάσισε νὰ φύγει, μὰ θέλησε πρῶτα νὰ ἀγοράση ἕνα σκλάβο. Συμφώνησαν τὸ παζάρι, πλέρωσε καὶ τότες μονάχα παρατήρησε πῶς ὁ σκλάβος ἔβλεπε ἀπὸ ἕνα μόνο μάτι. Ἀρχινάει τὶς φωνὲς καὶ παραπονιέται.

— Ἔκαμες δουλειὰ ἐξαίρετη, τοῦ λέει ὁ πουλητής, εἶναι ξυπνότατος ὁ σκλάβος ποὺ πῆρες καὶ βλέπει τόσα μίλλια ἀλάργα ποὺ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ πιστέψει.

Ὅτι βγῆκαν στὸ ξέχωρο,

— Κάμε γλήγορα, λέει ὁ σκλάβος, ἀνισωστὰς καὶ θέλεις νὰ φτάσουμε τὴ συντροφιά.

— Καὶ τί, συντροφιὰ ἔχει μπροστά μας ;

— Ναί, σοῦ λέω, καὶ εἶναι μιὰ καμήλα μονόμματη, μὲ δυὸ νοννᾶ στὴν κοιλιά, φορτωμένη δυὸ ἀσκιά, μὲ κρασὶ τὄνα καὶ τἄλλο μὲ ξεῖδι, εἶναι τέσσερα μίλλια μακρυὰ ἀπὸ δῶ κι ὁ ἀγωγιάτης εἶναι ἀπὸ τοὺς δικούς σας, ἐθνικός.

— Βρὲ γέννημα τῆς σκληρόσβερκης φυλῆς, πῶς τὸ ξέρεις πὼς ἡ καμήλα βλέπει ἀπὸ ἕνα μάτι ;

— Εὔκολο, εἶδα στὸ δρόμο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὸ χορτάρι εἶναι φαγωμένο καὶ πάει, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἔμεινε ἀνέγγιγο, ἐπειδὴ τὸ ζωντανὸ δὲν τὸ εἶδε.

— Ἂς εἶναι· ἀμ' τὰ δυὸ νοννὰ πῶς τὰ φαντάστηκες ;

— Παρατήρησα πίσω πέρα ὅπου εἶταν πλαγιασμένη καὶ ἄφισε τὰ σημάδια.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

ΓΙΑΝΝΗ Α. ΚΑΜΠΥΣΗ

ΟΙ ΛΕΚΑΠΗΝΟΙ *

Ὁ Κωσταντῖνος. Ὄχι, θεῖε. Δὲν ἔλαβα τὴν τιμὴ νὰ γνωρίσω ἀκόμα τὴν κ. Φανταστμένου καὶ χαίρω ποὺ ἐγνωρίστηκε μὲ τὴν οἰκογένεια τῆς κ. Μηλιώτη, γιατὶ ἔτσι γλήγορα θὰ τὴ γνωρίσουμε, κέμεῖς δὲν ξέρω πῶς διατυπόνει τὶς ἰδέες της· ἀλλὰ οἱ ἰδέες αὐτὲς συζητοῦνται πλέον σοβαρότατα καὶ τὸ γυναικεῖο ζήτημα εἶναι πάντα στὴν ἡμερησία διάταξη.

Ὁ Συνταγματάρχης. (δυνατότερα), Ἐνόμισες, φαίνεται, πὼς εἶσαι ἀπὸ τόρα στὴ βουλὴ καὶ μιλεῖς ἔτσι. Ἀστην τὴν παλιοκουβέντα τόρα καὶ σοῦ εὔχομαι μονάχα νὰ μὴν πιάσει φιλίες μὲ τὴ γυναίκα σου ἡ κυρία αὐτή, γιατὶ μὲ τὰ μυαλὰ ποῦ ἔχεις ἐσύ, φοβᾶμαι πὼς μπορεῖς νὰ παραδόσεις τὴ γυναίκα σου νὰ γένει τέλειο ὄργανό της.

Ἡ Ἑλένη. Μά, θεῖε, πὼς ἔτσι ἄξαφνα παρουσιάστηκε αὐτή;

Ὁ Συνταγματάρχης. Ἰδέα δὲν ἔχω, Ἑλένη μου.

Ὁ Κωσταντῖνος, Ζοῦσε στὴν Πόλη καὶ τόρα ἦρθε ἐδώ. Εἶναι γυναίκα μεγάλης ἐνεργείας. Στὴ Πόλη ἔκαμε μὲ τὴ ἐπιμονή της «Κυριακὸν Σχολεῖον» γιὰ τὰ φτωχὰ κορίτσια· «οἰκονομικὸν συσσίτιον» γιὰ τοὺς ἀπόρους· «Σύλλογον πρὸς ἐξίσωσιν τῶν δύο φύλων» ὅπου ὅλες οἱ κυρίες τῆς Ἀριστοκρατίας τῆς Πόλης εἶναι μέλη.

Ὁ Συνταγματάρχης. (μὲ θυμό). Εἶμαι λοιπὸν κουτὸς καὶ δὲν καταλαβαίνω ἐγώ; Σοῦ λένε πῶς δὲν εἶχερε τί ἔλεγε. Τί ἔκαμε στὴν Πόλη καὶ τὶ σκοπεύει νὰ κάμει στὴν Ἀθήνα, οὔτε θέλω νὰ ξέρω. Τὶ ἄκουσα λέω, κατάλαβες; Δὲ μοῦ λὲς ἐσύ; Νομίζεις πὼς ἡ γυναίκα σου εἶναι σκλάβα σου ἢ σκλάβα τοῦ Μίμη; (Στὴν Ἑλένη). Τὸ πιστεύεις ἐσύ: (Ἡ Ἑλένη χαμογελάει). Ἔ, λοιπόν, τέτια ἔλεγε. «Οἱ γυναῖκες εἶνε σκλάβες τῶν ἀντρῶν τους καὶ περσότερο τῶν παιδιῶν τους, πρέπει πλέον νὰ ἐλευτερωθοῦν· πρέπει τέλος νὰ ἐξισωθοῦν μὲ τοὺς ἀφεντάδες τους· κι αὐτὸ θὰν τὸ κατορθώσουν τέλος μὲν τὴν ἕνωσή τους καὶ τὴν ἐπιμονή τους». Κατάλαβες, κὺρ δημοσιολόγε Λεκαπηνέ; Ἔ, τὶς κατάλαβες αὐτὲς τὶς ἰδέες τὶς fin de siécle;

Ὁ Κωσταντῖνος. Καλά, μὰ κι αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει...

Ὁ Συνταγματάρχης. (διακόβοντας). Δὲ θέλω πλέον νἀκούσω τίποτις...

Ὁ Κωσταντῖνος. Θὰ μποροῦσα νὰν τῆς δικαιολογήσω ὅλες τὶς ὑπερβολές, ποὺ ἐσεῖς νομίζετε..,

Ὁ Συνταγματάρχης. Φαίνεται θέλεις νὰ φύγω. Σοῦ λένε δὲν θέλω ἄλλη κουβέντα γι' αὐτή.

Ἡ Ἑλένη. Καλὲ θεῖε, νὰ φύγετε; τὶ λέτε; Δὲν σᾶς ἀφίνουμε πλέον. Θὰ μείνετε καὶ τὸ μεσημέρι ἐδῶ καὶ θὰ φᾶμε μαζί...

Ὁ Συνταγματάρχης. Αὐτὸ θὰν τὸ ἰδοῦμε. (στὸν Κωσταντῖνο) Δὲν ἐννοεῖς, πὼς δὲν ἦρθα ἁπλῶς καὶ καλὰ καθούμενα; Εἶχα νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ κάτι πλέον ἐνδιαφέροντα.

Ὁ Κωσταντῖνος (μὲ γέλοιο). Ἀπορῶ, πὼς νομίσατε πὼς ἤθελα νὰ σᾶς ἀντιμιλήσω. Ὁρίστε, δὲν ξαναμιλοῦμε πλέον γι' αὐτὴ τὴ κυρία.

Ὁ Συνταγματάρχης. Συνῆρθες τέλος...

Ὁ Κωσταντῖνος. Τί θὰ μοῦ εἰπεῖτε;

Ὁ Συνταγματάρχης. Ἔχουμε καιρό... (σὲ λίγο) γιατὶ νἀργεῖ κανείς; (Στὴν Ἑλένη) Δὲν θὰ μᾶς παρεξηγήσει ἡ Ἑλένη ἂν θελήσουμε νὰ μείνουμε μόνοι;

Ὁ Κωσταντῖνος. Φυσικὰ ὄχι, ἂν θελήσετε κ' ἐσεῖς νὰ φᾶτε μαζί μας τὸ μεσημέρι.

Ἡ Ἑλένη (μὲ γέλοιο). Μάλιστα! μάλιστα!

Ὁ Συνταγματάρχης. Καλὰ λοιπόν, θὰ φάγω μαζί σας.

Ἡ Ἑλένη. Ὡραῖα (φεύγει.)

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 117 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ».

— *Καὶ τὶ σ' ἔκαμε νὰ πιστέψεις πῶς εἶναι φορτωμένη δυὸ ἀσκιὰ τὄνα μὲ κρασὶ καὶ μὲ ξεῖδι τἄλλο ;*

— *Κι αὐτὸ πολὺ δύσκολο δὲν εἶταν· οἱ στάλες τοῦ κρασιοῦ ποῦ πέσαν χάμου ἀπὸ τὸ ἕνα τὶς ρούφηξε ὁλότελα ἡ γῆς, καὶ τοῦ ξειδιοῦ ἔμεινε ὁ ἀφρὸς ἀπάνου στὸ χῶμα.*

— *Ἄμ πῶς ὁ ἀγωγιάτης ὁβριὸς δὲν εἶναι, ἀπὸ ποῦ τὸ κατάλαβες ;*

— *Γιατί, μὲ συμπάθειο, ἔκαμε τὸ νερό του στὴ μέση τοῦ δρόμου, κ' οἱ Ὀβραῖοι πᾶνε πάντα σὲ μιὰν ἄκρη γι' αὐτὴ τὴν ἀπρέπεια.*

— *Καλά, καὶ τὴν ἀπόσταση τὴ μέτρησες ;*

— *Ὅταν πορπατεῖ ἡ καμήλα, βλέπεις, ἀφέντη μου, τὰ χνάρια τοῦ ποδαριοῦ της ὡς τέσσερα μίλλια μονάχα, καὶ ποτὲ περσότερο.*

Θ.

Ἕνας Ἀθηναῖος ποῦχε κάτσει κάμποσο καιρὸ στὴ Γερουσαλὴμ κέφι τὄβαλε ὅλο νὰ κατηγοράει τὴν κοινωνία τοῦ τόπου. Ἀκούστηκε αὐτὸ στὴ Γερουσαλὴμ, καὶ ἔλεγαν ὅλοι,

— *Νὰ βρίσκουταν κανεὶς νὰ μᾶς τὸν ξαναφέρει πίσω.*

Πρόβαλε ἕνας καὶ εἶπε·

— *Ἐγὼ θὰ σᾶς τόνε φέρω καὶ μὲ ξουρισμένο κεφάλι.*

Πῆγε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Γερουσαλὴμ στὴν Ἀθήνα, καὶ ἐκεῖνος τόνε ἐφιλοξένησε. Τὸ πουρνὸ βγῆκαν νὰ σεριανίσουν. Τοῦ σκάει τὸ σαντάλι καὶ μπαίνουν σ' ἕνα τσαγγάρικο.

— *Πάρε, λέει ὁ Ὀβριὸς, τρεῖς δραχμὲς καὶ σιάσε μού το αὐτό.*

Τὴν ἄλλη μέρα βγαίνουν πάλε καὶ τοῦ σκάει τἄλλο τὸ σαντάλι. Βγάζει λοιπὸν πάλε τρεῖς δραχμὲς καὶ παρακαλεῖ τὸ φίλο του νὰ τὸ πάει στὸ μάστορα νὰ τὸ φτιάσει. Καὶ ὁ Ἀθηναῖος ρωτάει·

— *Φαίνεται πὼς εἶνε ἀκριβὰ τὰ σαντάλια στὰ μέρη σας ;*

— *Ναί, τοῦ λέει, πολὺ ἀκριβά.*

— *Σὰν πόσο τὰ πληρώνετε ;*

— *Καὶ ἐννιὰ δραχμὲς καὶ δέκα, καὶ ποτὲ δὲν τἄχουμε φτηνότερα ἀπὸ ὀχτὼ καὶ ἑφτά.*

— *Ἂν ἔρθω λοιπὸν στὴ χώρα σας μὲ τέτοια πραμάτεια θὰ τὴν πουλάω ;*

— *Ἀκοῦς ἐκεῖ ; πρόσεξε μονάχα σὰν εἶσαι αὐτοῦ νὰ μὴ μπεῖς στὴν πολιτεία δίχως νὰ μοῦ μηνήσεις πρῶτα.*

Μάζωξε, ποὺ λὲς, λεφτά, ἀγόρασε σαντάλια, κι ὁμπρὸς τὸ κούνησε γιὰ τὴ Γερουσαλήμ. Στὸ φτάσιμό του σταματάει στὴν πόρτα τῆς πολιτείας καὶ μηνάει τοῦ φίλου του.

Ἦρθε ὁ καλὸς σου καὶ τοῦπε·

— *Ξέρεις τὸν καινούριο κανονισμό ; Ξένος μὲ κεφάλι ἀξούριστο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φέρει μέσα στὴ χώρα πραγμάτειες νὰ πουλήσει.*

Ἐκεῖνος συλλογιέται ποὺ μεγάλο κακὸ δὲ θἄναι νὰ ξουρίσει τὸ κεφάλι του, φτάνει νὰ ξεκάνῃ τὸ πρᾶμα. Γνώση νὰ μὴ λείπει, ὅσο γιὰ μαλλιὰ ξανάρχουνται, καὶ μὲ τὸ παραπάνου.

Ἀπὸ τὸ μπαρπεριὸ αὐτὸς στὴν ἀγορά. Οἱ πελάτες μετρημὸ δὲν εἶχαν. Ἔρχεται ἕνας καὶ ρωτάει.

— *Πόσο τὰ κάνεις τὸ ζοβγάρι ;*

— *Δέκα δραχμές.*

Ὁ ἄλλος μουδιάζει.

— *Ἂς εἶναι ἐννιά.*

— *Μὰ εἶνε παραπολὺ ἀκριβά.*

— *Ὀχτὼ δραχμὲς εἶνε τὸ λιγώτερο.*

Καὶ τελειώνει πὼς ὁ ἀγοραστής, σὰ νὰ ποῦμε, τοῦ βαρεῖ μιὰ καὶ δυὸ μὲ τὰ σαντάλια ἀπάνου στὴν καυκάλα τὴ γυαλιστερὴ καὶ ὕστερα τὰ πετάει μέσα στὸ κάρρο.

Τὰ ἴδια κάνει κι ὁ δεύτερος κι ὁ τρίτος κι ὅλοι οἱ ἄλλοι συνωμότες.

Δὲ μποροῦσε πιὰ καὶ πῆγε νὰ ἰδεῖ τὸν προδότη ποὺ τὸν ὁρμήνεψε·

— *Ἔτσι βρέ ; ἐτοῦτο εἶναι τὸ σπολλάϊτη γιὰ ὅσα καλὰ σοῦκαμα τὸν καιρὸ ποῦ ἤσουνα στὸν τόπο μου ;*

— *Καλὰ νὰ πάθεις, ἀπαντάει ὁ Γερουσαλημνιὸς, ἀπὸ δῶ κι ὁμπρὸς νὰ μάθεις νὰ μὴν κατηγορᾷς τοὺς πατριῶτες μου.*

Ι.

Κάποιος ἀπὸ τὴ Γερουσαλὴμ πῆγε σ' ἕναν ξένον τόπο, κ' ἐκεῖ ἀρρώστησε γιὰ θάνατο. Κράζει τὸ σπητονοικοκύρη, τοῦ παραδίνει ὅλο τὸ βιὸ ποῦχει μαζί του καὶ τοῦ λέει·

— *Ἂν ἔρθει ὁ γιόκας μου ἀπὸ τὴ Γερουσαλὴμ καὶ δείξει τρεῖς ξυπνάδες, δός του το, μὰ δίχως αὐτὸ μὴ τοῦ δώσεις τίποτες.*

Πετάχτηκε στὰ οὐράνια κι ἀναπκύτηκε ἡ ψυχή του. Ἔγινε συμφωνία τῶν ἐντόπιωνε ἀνάμεσά τους, ἂν ἔρχουνταν ὁ ξένος, κανεὶς νὰ μὴν τοῦ δείξει τὸ σπίτι. Ἔπειτα ἀπὸ μέρες νά σου ποῦ φτάνει τὸ παιδί, καὶ στὴν πόρτα τῆς πολιτείας βλέπει ἕνα χωριάτη φορτωμένο ξύλα.

— *Γιὰ πούλημα; τοῦ λέει.*

— *Μάλιστα.*

— *Καλά, πάρε ὅσο ἀξίζουν καὶ φέρ' τα στὸ σπίτι τοῦ τάδε.*

Περπατοῦσε ὁ χωριάτης, καὶ ὁ Γερουσαλημνιὸς πίσω του ὡς ποῦ φτάσανε στὸ σπίτι. Ὁ χωριάτης χτυπάει καὶ λέει·

— *Ἀφέντη, ἔλα νὰ πάρεις αὐτὸ τὸ φόρτωμα ξύλα.*

— *Καὶ σοῦπα ἐγὼ νὰ μοῦ φέρεις ξύλα ;*

— *Κοίτα τὸ ἀρχοντόπουλο ποὺ εἶνε πίσω μου, αὐτὸς τὰ πλέρωσε γιὰ νὰ σοῦ τὰ φέρω ἐσένα.*

Εὐτὺς τοῦ ἄνοιξε καὶ τὸν ἔμπασε.

— *Ποιὸς εἶσαι ;*

— *Εἶμαι, καλέ, γιὸς αὐτουνοῦ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πέθανε σπίτι σου*

Ἔτσι τοῦπε νὰ κάτσει νὰ φᾶνε μαζί.

Κι ἔχουμε μία.

Ὁ νοικοκύρης εἶχε δυὸ ἀγόρια καὶ δυὸ κοπέλλες. Στὸ πρόγευμα ἔβαλαν μπροστά του ἕνα πιάτο μὲ πέντε πουλιά, καὶ ὁ νοικοκύρης παρακαλεῖ τὸ Γερουσαλημνιὸ νὰ κάμει μερίδες.

— *Δὲν εἶναι δουλειὰ δική μου, λέει ἐκεῖνος.*

— *Μὰ τὸ θέλω ἐγὼ νὰ μᾶς κάμεις μερίδες.*

Ἄρχισε τολοιπὸν καὶ πρόσφερε ἕνα πουλὶ στὸ νοικοκύρη καὶ τὴ γυναῖκα του μαζί, πῆρε ἕνα ἄλλο πουλὶ καὶ τὸ πρόσφερε στ' ἀγόρια, τὸ τρίτο τῷδωκε τῶν κοριτσιῶνε καὶ τὸ ζευγάρι ποῦμεινε τὄβαλε μπροστά του.

Φάγανε καὶ λόγο δὲν εἶπαν.

Ἔχουμε δυό.

Βράδυασε καὶ ξανακάθισαν στὸ τραπέζι γιὰ δεῖπνο... Ἐτούτη τὴ φορὰ εἶχαν νὰ μοιράσουν μιὰ κόττα παχουλὴ καὶ τριφερόσαρκη. Ὕστερα ἀπὸ τὰ μαθημένα Κόψε, Μὰ δὲ μοῦ πρέπει, Μὰ ἐγὼ τὸ θέλω, πῆρε ὁ μουσαφίρης τὸ μαχαῖρι καὶ σερβίρησε τοῦ ἀντρός, τὸ κεφάλι τῆς κόττας, τῆς νοικοκυρᾶς, τὴν κοιλιά, στὸ κάθε παλληκάρι ἀπὸ ἕνα μερί, τίς φτεροῦγες στὰ δυὸ κορίτσια καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του βάσταξε τὸ ἀποδέλοιπο, ὅλο τὸ κορμί.

Τότες ὁ νοικοκύρης καμώνεται πὼς χάνει τὴν ἀπομονὴ καὶ τοῦ λέει·

— *Μὲ τέτοιο ἐγωϊσμὸ τὰ πᾶτε στὰ μέρη σας ; μοιράσες στραβὰ τὴν πρώτη φορὰ καὶ τσώπισα, καὶ τώρα τὰ ἴδια ξανακάνεις.*

Κι ὁ Γερουσαλημνιὸς ἀπολογιέται·

— *Μὰ ἐγὼ σοῦ τόπα ποῦ δὲν εἶνε δουλειὰ δική μου. Κι ὅμως ἄκουσε καὶ θὰ δεῖς πῶς τὸ μοίρασμά μου ἴσως κακὸ δὲν εἶταν. Τὴν πρώτη βολὰ ἔφερες πέντε πουλιὰ κι' ἐγὼ ἔκαμα μ' ἐσένα μὲ τὴ γυναῖκα κι ἔ-*

Ὁ Συνταγματάρχης. Ξέρεις λοιπὸν τί τρέχει; Στὸ τμῆμα ἔμπασε ὁ Περδίκας ἕξη καινούργια μέλη. Θὰ μᾶς πάρει τὴν προεδρεία, θὰ γένει καὶ μέλος ἴσως τοῦ συμβουλίου. Ἐννοεῖς λοιπόν.

Ὁ Κωσταντῖνος (μὲ κάποια ἔξαψη). Στὸ στομάχι τὸν ἔχω, θεῖε, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. Δὲν τοῦ ἀρκεῖ ἡ θέση του; Καλὰ εἶναι νομικὸς σύμβουλος· τὶ ἀνακατώνεται ὁλοῦθε; Θέλει νὰ δείξει πατριωτισμὸ τάχα καὶ στὸ βάθος ὅλο τὸ ἀτομικό του συμφέρο ὑπολογίζει. (κουνιῶντας τὸ κεφάλι) Δὲν πρέπει νὰν τὸν ἀφίσουμε νὰ ἐπιτύχει.

Ὁ Συνταγματάρχης. Γι' αὐτὸ ἦρθα γλήγορα ἐδώ. Πέρασα κι ἀπὸ τοῦ Μηλιώτη, ὅπως σοῦ εἶπα. Ἀποφασίσαμε λοιπὸν νὰ γίνει αὐτὸς πρόεδρος τοῦ τμήματος καὶ νὰ ὑποστηριχτῶ ἐγὼ γιὰ τὸ ἀνώτατο συμβούλιο.

Ὁ Κωσταντῖνος. Ὁ κ. Μηλιώτης;!..

Ὁ Συνταγματάρχης. Δὲν ἐννοεῖς διόλου. Ὁ κ. Μηλιώτης, βέβαια. Τὸ βράδι στὴ συνεδρίαση θὰ προκαλέσω δίσκο συνδρομῆς. Ὁ Μηλιώτης δὲν χάνει τίποτες νὰ δόσει ὅ,τι ἄλλος δὲν μπορεῖ. Ὁ Μηλιώτης θὰ κάμει καὶ δωρεὰν στὴν ἑταιρία 5000 δραχμὲς καὶ θὰ γραφεῖ στὶς ἐφημερίδες. Ὁ Μηλιώτης, κύριε, μάλιστα ὁ Μηλιώτης. Εἶναι ὁ μόνος ποῦ μπορεῖ νὰ πολεμήσει τὶς φαμφαρονιὲς τοῦ νομικοῦ συμβούλου.

Ὁ Κωσταντῖνος, Δὲν ἀντιλέγω στὸν πατριωτισμὸ τοῦ κ. Μηλιώτη, ἀπέναντι μάλιστα τοῦ κ. Περδίκα. Ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τῆς ἐθνικῆς ἑταιρίας εἶναι μεγάλος θεῖε. Καὶ γιὰ τὶς φαμφαρονιὲς τοῦ Περδίκα χρειάζεται σθένο λόγου προπάντων.

Ὁ Συνταγματάρχης. Βρὲ παιδί μου, καλὰ κι ἅγια ὅλα. Μὰ θὰ χάσεις ἐσύ. Ἐσὺ μπορεῖ νἀξίζεις ἀπ' ὅλους περσότερο, μὰ δὲν τὸ λογαριάζει ὁ ἄλλος ἔτσι καὶ οὔτε τὸ ξέρει ἀκόμα. Ἐσὺ εἶσαι καὶ παιδὶ ἀκόμα. Δὲν θὰ ἤθελα ἐγὼ τὸ καλό σου καὶ μὲ τὸ παραπάνω; Βλέπω πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴν κερδίσει ὁ Περδίκας καὶ δὲν θὰ κερδίσει ἂν τὸν πολεμήσουμε· ἑνωμένη ἡ ἀντίδραση μὲ τὶς ἐλπιζόμενες χρηματικὲς ποροχὲς στὴν ἑταιρία ..

Ὁ Κωσταντῖνος (μὲ κατεβασμένο πρόσωπο)...

Ὁ Συνταγματάρχης. Ἔπειτα δὲν ἐννοεῖς πὼς πρέπει νὰ γνωρίσουμε αὐτὸ τὸ ἀόρατο συμβούλιο καὶ νὰν τὸ παρακολουθοῦμε; Φρονεῖς πὼς πάει δυὸ Λεκαπηνοὶ νὰ προβάλουν ἀξιώσεις;... Ἐσὺ φυσικά, ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας σου, ἀδύνατο νὰ μπεῖς στὸ συμβούλιο. Λοιπὸν τὶ θὰ γένει; Αὐτὸ ποὺ ἐσκέφτηκα ἐγώ...

Ὁ Κωσταντῖνος (κατσουριασμένος). Προτήτερα εἴχαμε σκεφτεῖ τὰ πράγματα ἀλλιῶς.

Ὁ Συνταγματάρχης (λίγο θυμωμένος). Ἔ καλὰ λοιπόν. Δὲν ἤρθανε εὐνοϊκά. Τί θέλεις; Οἱ φιλοδοξίες σου δὲν θὰ ἐπιτύχουν ἀμέσως. Ἐγὼ ἐργάζομαι γιὰ τὸ μέλλον σου ὅσο οὔτε ἐσύ. Ἀφοῦ θὰ σοῦ παραχωρήσω τὴ θέση μου στὸ συνδυασμὸ στὶς μέλλουσες ἐκλογές, παρὰ ποὺ θὰ ἔχεις τὴν ἡλικία· ὅλα γιὰ σένα τὰ κάνω. Τί ἄλλο θέλεις; Ἂν δὲν εὐχαριστιέσαι, τόσο χειρότερο γιὰ σένα...

Ὁ Κωσταντῖνος. Δὲν εἶπα γι' αὐτό. Καὶ σὲ σᾶς θὰ χρωστῶ ὅ τι γένω. Ἐγὼ τὸν πατριωτικὸ σκοπὸ τῆς ἑταιρίας συλλογίζομαι..

Ὁ Συνταγματάρχης (μὲ περσότερο θυμό). Τ' εἶν' αὐτὰ ποὺ λές; Πατριωτικὸ σκοπὸ καὶ κολοκύθια. Ὁρίστε λοιπὸν, κατόρθωσε τὴ δουλειά σου μὲ τὸν πατριωτικό σου σκοπό... (ἡσυχώτερα). Τὰ λόγια εἶνε καλὰ νὰν τὰ λέμε, καὶ τὰ ἔργα μας πρέπει νὰν τὰ κάνουμε, ὅπως πρέπει νὰν τὰ κάνουμε.

Ὁ Κωσταντῖνος (σὰν ξέστοχα). Δὲν θὰ πάει τὸ ἔθνος ποτὲς καλὰ ἔτσι.

Ὁ Συνταγματάρχης (σηκόνεται ὀρθός, μὲ ἰνάτι). Εἶσαι κουτός!

Ὁ Κωσταντῖνος. Γιατὶ ἐξάπτεστε;

Ὁ Συνταγματάρχης. Γιατὶ μὲ φέρνεις σὲ θέση. Κ' ἐπὶ τέλους ἔτσι εἶναι τὰ πράγματα, κύριε. Ἂν σᾶρέσει.

Ὁ Κωσταντῖνος (μὲ σηκωμένο κεφάλι)· Δὲν ἀφίνετε ποτὲ τὸν ἄλλο νὰ σᾶς ἐξηγήσει...

Ὁ Συνταγματάρχης. Ἐγὼ δὲν ξέρω ἀπὸ λόγια. Δὲν συμφωνᾶς λοιπόν; Ὥρα σου καλή. Πέρνω κι ἐγὼ τὸ καπελάκι μου καὶ φεύγω... (ψάχνει γιὰ τὸ καπέλο του καὶ τὸ πέρνει στὰ χέρια του. Ὁ Κωσταντῖνος μένει λίγο σιωπηλός. Ὁ Συνταγματάρχης ξεκινάει νὰ φύγει).

να πουλὶ μιὰ τριάρα· μὲ τὰ δυὸ ἀγόρια κι ἕνα πουλὶ, δεύτερη τριάρα· μὲ τὶς δυὸ κοπέλλες κι ἄλλο πουλὶ καινούρια τριάρα, καὶ τέλος ἐγὼ μὲ τὰ δυὸ στερνά, πάλε τριάρα κάμαμε. Ἔτσι βγῆκαν μερίδες ὅμοιες καὶ κανένας δὲ στερέφτηκε. Ἀπόψε πάλε ἔφεραν τὴν κόττα, κ' ἐγὼ πῆρα τὸ κεφάλι καὶ τὄδωσα ἐσένα ποὺ εἶσαι τὸ κεφάλι τοῦ σπητιοῦ, ἡ κοιλιὰ ταίριαζε τῆς νοικοκυρᾶς, γιατὶ ἀπὸ δαύτηνε τραβᾶν τὰ βλαστάρια τῆς γεννιᾶς, τὰ μεριὰ εἶνε ὅ τι πρέπει σὲ παλληκάρια ποὺ εἶνε σὰν στύλοι τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τὶ καλλίτερο παρὰ φτεροῦγες γιὰ τὰ κορίτσια ποὺ ἀναστενάζουν πότε νἄρθει ἡ ὥρα νὰ τὸ βάλουν στὸ φτερὸ καὶ νὰ σᾶς ποῦν Ἔχε γειά; Ἐγὼ μὲ καράβι ἦρθα καὶ μὲ καράβι φεύγω, καὶ τῆς κόττας τὸ κορμὶ σωστὸ καράβι εἶναι.

Ὅλοι τὸν ἄκουαν μὲ ἀνοιχτὸ στόμα. Τὰ κορίτσια κοκκίνισαν ὅσο τὄθελε ἡ συνήθεια, ὁ κύρης ἔγνευε στὴ μάννα μ' ἕνα χαμόγελο εἰρωνικὸ καὶ οἱ λεβέντες καμαρωμένοι τέντοναν τὰ στήθια τους χεριὲς ἀπὸ δῶ χεριὲς ἀπὸ κεῖ, καὶ ποιὸς πρῶτος να καλοτυχίσει τὴ νύφη ποὔθελε λάχει τέτοιο γαμπρό. Μα ὁ μουσαφίρης χαμπάρι δὲν ἔπαιρνε, ἐπειδὴ ἡ καρδιά του εἶταν δωσμένη σὲ μια Σουλαμίτισσα ἀπ' ἀφτὲς ποὺ ἄρεσαν στὸν καιρό του καὶ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντα.

Ἔτσι ἔπειτα ἀπὸ λίγο εἶπε·

— Τώρας ἔχεις τα τρία βεβαιωτικὰ ποὺ πρόσμενες ἀπὸ μένα· δός μου λοιπὸν τὸ βιὸ π' ἄφισε στὰ χέρια σου ὁ πατέρας μου. Κ' ἐκεῖνος τοῦ τὄδωκε στὴ στιγμὴ, καὶ ὅτι χάραξε εἶπαν Γειά.

Λόντρα, Ἀπρίλης τοῦ 1904

62, Cotleigh Road, N.W.

ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ

Ἀπάνου στὰ λόγια ποὺ ἡ καλωσύνη του τὸν ἔκαμε καὶ ἔγραψε γιὰ μένα ὁ «Νουμᾶς» τὸ Φλεβάρη ἔχω νὰ παρατηρήσω ποὺ λαθέφτηκε λέοντας πὼς εἶμαι Ῥαββῖνος. Τὸν καιρὸ ὅπου τέλειωσα τὸ Γυμνάσιο, εἶναι βέβαια κάμποσα χρόνια τώρα, ὁ Νομάρχης ἔγραψε τοῦ Κουμουντούρου ζητῶντας νὰ μὲ στείλει ἡ Κυβέρνηση στὴ Γερμανία γιὰ νὰ σπουδάσω θεολογία Ὀβρέϊκη καὶ ἔτσι γίνω μιὰ μέρα Ῥαββῖνος στοὺς Κορφούς. Ἐγὼ δὲ δέχτηκα γιατὶ ἔβλεπα ποὺ δὲν εἶταν δουλειὰ δική μου. Σπούδασα ὅμως Ὀβρέϊκα καὶ Θεολογία ἀκόμα, μὰ πάντοτες σὰν ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος, πολὺ ἐλεύτερα καὶ ἀνεξάρτητα.

Γνωρίζω ῥαββίνους σὲ πολλὲς χῶρες, κανεὶς ὅμως δὲ θὰ πεῖ πῶς εἶμαι ἕνας ἀπὸ τοὺς δικούς τους. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς φίλους μου βγάζουν περιοδικά, καὶ ἐγὼ τοὺς στέρνω ἄρθρα τῆς λογῆς τοῦ προλόγου ποὺ διαβάσατε ἐδῶ πέρα. Ἕνα μηνιάτικο φύλλο ποὺ βγαίνει στὴ Λιβόρνο τύπωσε τώρα στερνὰ εἰκοσιμιὰ σελίδες δικές μου γαλλικὰ γραμμένες ἀπάνου σ' ἕνα παλιὸ χειρόγραφο ὀβρέϊκο ποὺ βρέθηκε στὸ Κάϊρο. καὶ πιστεύω νὰ ἀπόδειξα ὁλοφάνερα πῶς εἶναι ἀπόσπασμα (260 στίχοι περίπου) ἀπὸ ἕνα βιβλίο ποὺ τοῦ πρέπει μιὰ θέση στὴν Ἴδια σειρὰ μὲ τὴ Σοφία τοῦ Σολομώντα, μὲ τὸν Ἐκκλησιαστικὸ καὶ καὶ μὲ ἄλλα. Λέω μὲ ἄλλα λόγια πὼς εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ λεγάμενα ἀπόκρυφα καὶ τὄγραψε κάποιος ὄχι πολὺν καιρὸν ἔπειτα ἀπὸ τὸν Τίτο, τὸν κατατχητὴ τῆς Γερουσαλήμ.

Νὰ διοριστῶ στὸ Ἑλληνικὸ πανεπιστήμιο δὲν ἔχω πιὰ καμιὰν ἐλπίδα, μάλιστα τώρα ποὺ θέλοντας πάλι νὰ εἶμαι ἀνεξάρτητος τὄριξα στὴ δημοτική κ' ἔτσι ἔχασα, φοβᾶμαι, τὴ φιλία μερικῶνε ποὺ μέσα στὸ Φλογερὸ Καμίν, συμπαθοῦσαν μιὰ φορὰ γιὰ μένα. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι πού, ἂν τ' ἀποφάσιζαν νὰ μὲ διορίσουν, θἄμπαινα ἐκεῖ μέσα γιὰ νὰ κάνω δουλιὰ γερὴ καὶ πλέρια, καὶ οἱ φοιτητάδες δὲ θὰ μάθαιναν μονάχα ὀβρέϊκα ὅπως πρέπει μὰ θἄψαχναν ἀκόμα μαζί μου τὶς ἀρχαιότητες τῆς Κύπρος, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων τόπων γιὰ νὰ βροῦμε πῶς τὰ γράμματα καὶ ὁ πολιτισμὸς πέρασαν ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴν Αἴγυφτο στὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸς εἶναι κάμπος σπουδῆς ποὺ ταίριαζε νὰ δοθεῖ σ' ἐμένα, γιατὶ ἀπὸ τὰ μικρᾶτα μου εἶμαι βουτηγμένος μέσα στὴν κλασικὴ φιλολογία καὶ στὶς σημιτικὲς γλῶσσες. Ἂν ἤμουν ἐγὼ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Κρήτη, ποιὸς ξέρει ἂν ὁ Evans θὰ παιδεύουταν ἀκόμα γιὰ νὰ ξεδιαλύσει αὐτὰ τὰ ἀλλοιώτικα γραψίματα ποὔβρηκε στὴν Κνωσσό;

Λ. Β.

ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ

1

Μὴ προσμένης πλέον τραγούδια
Γιὰ τὰ μαῦρα σου μαλλιά,
Ἀπ' τὴ φλόγα μου τὴν πρώτη
Δὲ μ' ἀπόμεινε σταλιά!

Κάποια μάγια μοῦχουν πάρει
Τὸν καημὸ καὶ τὴν πνοή,
Εἶμαι ἀπ' ὅλα τώρα ξένος
Κι' εἶμαι χώρια ἀπ' τὴ ζωή.

Καὶ θωρῶ μὲ δίχως πόνο
Καὶ θωρῶ χωρὶς μιλιὰ
Τὰ δενδρόφυλλα νὰ πέφτουν
Καὶ νὰ φεύγουν τὰ πουλιά...

2

Γλυκειὰ ξενητεμένη μου
Σὰν ἔρθῃς πίσω πάλι
Νὰ μὴ φορῆς τ' ἀπάρθενα
Λουλούδια στὸ κεφάλι.

Νἄρθῃς κρατῶντας λήκυθο,
Καὶ νἄχῃς θλίψη τόση
Ποῦ ὅλα τὰ δάκρυα ἡ δύστυχη
Καρδιά μου νὰ σοῦ δώσῃ...

Γλυκειὰ ξενητεμένη μου,
Σὰν ἔρθῃς πίσω πάλι,
Νὰ φέρῃς τῆς παρηγοριᾶς
Γιὰ μὲ τὸ προσκεφάλι!...

3

Τὰ δένδρα κάτου στὸ περβόλι
Σὲ ἀναθυμοῦνται καὶ ριγοῦν....
Καὶ τ' ἄσπρα νούφαρα τῆς λίμνης
Καὶ οἱ κρῖνοι οἱ κάτασπροι ὅταν βγοῦν,
Πάντοτε μάταια θὰ προσμένουν
Τὰ δυὸ χεράκια—ὤ, τί καημός!
Τῆς καμαρούλας σου νὰ γίνουν
Ὁ μυρωμένος στολισμός.
Καὶ μοναχὰ τὰ χελιδόνια
Ποῦ θὰ ξανάρθουνε ταχιὰ
Κάποιο παράπονο θ' ἁρμόσουν
Γιὰ τὴ χαμένη σου ὠμορφιά.

ΘΡΑΣ. ΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ "ΕΚΘΕΤΟ"
Κ' ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ ΤΟΥ

Σπάνιο νὰ διαβάσῃς τρεῖς κρῖσες, καὶ νἀκούσῃς καὶ μιά, ἴσως τὴν καλλίτερη, μέσα σὲ λίγες μέρες, γιὰ ἔργο ρωμαϊκο, γιὰ δρᾶμα ἀνθρώπου ποῦ ὡς τὴν ὥρα δὲν ἀκούστηκε καὶ πολύ, τοῦ κ. Ζ. Φυτίλη, ἀπὸ τὴν *Πόλη* (πολὺ σπουδαῖο αὐτό, κι ἂς προσέχουν οἱ Πολῖτες), «νομικοῦ καλλιεργοῦντος τὰ γράμματα», καθὼς εἶπε ἡ πολίτικη ἐφημερίδα «Πρόοδος», ποῦ δίχως ἄλλο πρέπει νὰ πρεσβεύῃ πῶς δράματα, γράμματα, τὸ ἴδιο εἶναι.

Μοῦ ἦρθαν οἱ κρῖσες κυτὲς ἀπανωτὰ σὰ μακρινὲς κανονιές, εἰρηνικὲς ὅμως καὶ πανηγυρικές, κατὰ καλή μας τύχη. Κ' ἔγραψα ἀμέσως ἑνὸς φίλου μου νὰ μοῦ στείλῃ κ' ἐμένα ἕνα «Ἔκθετο». Ἦρθε τὸ κόκκινο τὸ βιβλιαράκι, κι ἀμέσως βρέθηκα σύμφωνος μὲ τὸν πρῶτο κριτή του, τὸν κ. Κλ. Ραγκαβῆ, («Πρόοδος», ἀρθ. 22), ἐπειδὴ τὸ διάβασα κ' ἐγὼ *μονορρούφι*, δηλαδὴ *ἀμυστί*, ὅπως λέγουν οἱ «εὖ ἠγμένοι» τοῦ κ. Ραγκαβῆ, ποῦ ὁ καθένας τους τώρα πρέπει νὰ βγαίνῃ καὶ μ' ἀμάξι, εἰδεμὴ πῶς νὰ σηκώνῃ «κοτζάμ» Λεξικὸ μαζί του!

Ἀφίνοντας ὅμως τὰ χωρατά, ἡ κρίση τοῦ κ. Κλ. Ραγκαβῆ τὸν τιμᾶ πολύ. Ὁ ἄνθρωπος τὄννοιωσε τὸ ἔργο, ἀναγνώρισε τὸ «τάλαντο» τοῦ κ. Φυτίλη, καὶ τὸ λέει παστρικά, καὶ μάλιστα μ' ἐνθουσιασμό. Μιὰ παρατήρηση μονάχα κάμνει, πῶς ἴσως ἔπρεπε νὰ παρα-

---

Ὁ Κωσταντῖνος. Ἀλήθεια, θέλετε νὰ φύγετε;

Ὁ Συνταγματάρχης. Καὶ δὲν θὰ ξαναπατήσω πλειά.

Ὁ Κωσταντῖνος (τρέχοντας κοντά του). Καλὲ θεῖε, τεῖνε αὐτά; ὑποσχεθήκατε στὴν Ἑλένη νὰ μείνετε τὸ μεσημέρι ἐδώ. (θέλει νὰν τοῦ πάρει τὸ καπέλο).

Ὁ Συνταγματάρχης. Ἐγὼ δὲν ἔχω καμμιὰ θέση πλέον ἐδώ.

Ὁ Κωσταντῖνος Σταθεῖτε, σᾶς παρακαλῶ. Πεῖτέ το ὁ ἴδιος στὴν Ἑλένη (ἔρχεται στὴν πόρτα) Ἑλένη! Ἔλ πὲς τῆς κυρίας σου νὰ ἔρθει. (ξαναγυρίζει μέσα). Αὐτῆς τὸ ὑποσχεθήκατε.

Ὁ Συνταγματάρχης Δεκαπηνοὶ εἴμαστε κ' οἱ δυό, παιδί μου. Δὲν ὑποχωρεῖ ὁ ἕνας ἂν δὲν ὑποχωρήσει κι ὁ ἄλλος...

Ἡ Ἑλένη (μπαίνοντας). Καλέ, θὰ φύγετε; (πέρνοντας τὸ καπέλο του) Δὲν πιστεύω νὰν τὸ κάνετε σοβαρά.

Ὁ Κωσταντῖνος (μὲ κάποιο χαμόγελο). Ὁ θεῖος θυμώνει εὔκολα, ξέρεις. Συζητᾶς μιὰ ὑπόθεση, ἔχεις ἄλλη γνώμη, δὲν μπορεῖς νὰν τὴν πεῖς. Ἀλείμονό σου κι ἂν τύχουν καὶ σπουδαιότερες ἐνέργειες στὴ μέση... (γυρίζοντας στὸ συντσγματάρχη). Μὰ μήπως μοῦ ἀφήσατε καιρὸ καὶ γιὰ νὰ ὑποχωρήσω;

Ὁ Συνταγματάρχης. Καλά, καλά, τὶ θὰ γίνει τώρα.. (Στὴν Ἑλένη) Ἄσε με νὰ πηγαίνω καλιά μου.

Ἡ Ἑλένη. Ἄ, μπά, ἔχω καὶ σουπρίζ τὸ μεσημέρι. Θὰ ἔρθει κι ὁ Ἀριστείδης. (ἀστεῖα λίγο) Ἔχουμε ἕνα φαΐ ποῦ σᾶς ἀρέσει ὑπερβολικά.

Ὁ Συνταγματάρχης. Καλήτερα νὰ πλέχεις μὲ δικηγόρους παρὰ μὲ τῆς γυναῖκες τους. Ποῦναι ὁ Μίμης;

Ἡ Ἑλένη. Τὸν ἔβγαλε ἡ δασκάλισά του περίπατο λίγο, στὸν ἥλιο. (τοποθετῶντας τὸ καπέλο του) Τώρα μάλιστα. Καθεῖστε καὶ θὰ σᾶς κακογλωσσίσω λίγο (κάθεται). Ἂν τὸ βρεῖτε, θεῖε, γιὰ τὶ θὰ σᾶς πῶ;

Ὁ Συνταγματάρχης (μὲ γέλιο). Γιὰ τὴν γκουβερνάντα σου πάλι; Σὰν δὲν τὴ ζολεύεις κιόλας...(κάθεται).

Ἡ Ἑλένη. Ἀφεῖστε την αὐτήν. Θὰ σᾶς πῶ γιὰ τὴ Μάρθα. (Κάθετε κι ὁ Κωσταντῖνος). Χτὲς τἀπόγιομα εἴμανε ἐκεῖ ἐπίσκεψη, κ' ἡ Μάρθα, ποὺ λέτε, εἶταν ὄξω φρενῶ. Γι' αὐτὸ προτήτερα σᾶς ἐρώτησα, ποὺ εἴπατε γιὰ τὸν κ. Φατασμένου, μὴν ἐννοοῦσατε ἡ Μάρθα. Εἶταν, θεῖε μου, ταραγμένη...

Ὁ Συνταγματάρχης. Γιατὶ πάλι;

Ἡ Ἑλένη. Εἶναι, μοῦπε ἡ Κάκια, δυὸ τρεῖς μέρες. Ἀπὸ τότες φαίνεται ποὺ εἶδε τὴ συμπλοκὴ τῶν φοιτητῶν μὲ τὴν ἀστυνομία. Ἤθελε ἡ κυρία νὰ κάμει χάζι καὶ κάθονταν στὸ παράθυρο καὶ κοίταζε ποὺ ἄρχισαν οἱ ντουφεκιὲς στὸ σωρό. Εἶδε, λέει, τὸ κακόμοιρο ἐκεῖνο τὸ παιδὶ ποὺ σκοτώθηκε στὸ τραμβάϊ μὲ τὰ μάτια της. Κι ὅλο τὰ λέει...

Ὁ Συνταγματάρχης. Τὰ ἴδια πάλε. Τἄπε καὶ σὲ μένα δέκα φορές.

Ἡ Ἑλένη. Χτὲς λοιπὸ τὴ βρῆκα μονάχη μὲ τὴ Κάκια. Ἡ κ. Μηλιώτη εἶταν στῆς ἀδερφῆς της στῆς κ. Κρᾶκαρα· αὐτὴ πάντα ἀπαρηγόρητη εἶναι. Μὰ μήπως εἶξερε τί ἔλεγε ἡ Μάρθα; Ἀκοῦτε λοιπὸν κουβέντες: ἐν ντὲ τροά, σὲν σὰν κατόρζ! ἐν ντὲ τροά, σὲν σὰν κατόρζ!...» Καὶ δόστου γέλια μονάχη της. Φανταστεῖτε ποὺ ἡ Κάκια μοῦ λέει μ' ἀφέλεια. Μὴν ἀπορεῖτε, κυρία Ἑλένη, μᾶς ἐπισκέφτηκε ἀπὸ προχτὲς πάλι μιὰ καλογρήτσα καὶ μοῦκανε μὲ τὰ δάκτυλά της νόημα πὼς τὸ μυαλὸ δηλαδὴ δὲν εἶναι στὴ θέση του. Ὕστερα μάρχίζει μιὰν ἀνακάλυψη ποὺ ἔκαμε μέσα στὸ νερό. Νέο συστατικό, λέει, ποὺ φανερώνει τὴν ἡλικία τῆς γῆς· καὶ πὼς τὸ νερὸ πρὸ πέντε χιλιάδων χρόνων δὲν εἶταν ἔτσι, γιατὶ ἡ γῆ εἶταν νεώτερη στὰ χρόνια. Τέλος πάντων, ὥς τὴν ὥρα ποὺ ἦρθε ὁ Ἀριστείδης ὅλο τέτια μοῦλεγε.

Ὁ Κωνσταντῖνος. Μπρὸς στὸν Ἀριστείδη ἔλεγε τίποτες;

Ἡ Ἑλένη. Καὶ σὲκείνονε ἔλεγε κάτι ἀνοστιές: «Μπρούμ, μπρούμ τὸ σπαθί σου!»

Ὁ Κωνσταντῖνος. Ἀλήθεια, δὲν εἶναι κατάσταση πιὰ αὐτή. Πρέπει νὰ πειστεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, πὼς δὲν τοῦ ταιριάζει τρελλὴ γυναῖκα..

Ὁ Συνταγματάρχης. Ὄχι δά· σὰν δὲν τὴν ἔκαμεν καὶ γιὰ κλείσιμο...

(Ἀκολουθεῖ)

στηθῇ ἡ Ἰουλία ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μὲ τρόπο ποῦ γὰ τῆς ἀξιζῇ στὸ τέλος ὁ θάνατος, ποῦ στ' ἀλήθεια ἄξιζε τοῦ συζύγου της τοῦ Δαμάλη. Κ' ἔτσι νὰ γίνῃ ἡ περίφημη καθαρση μ' ὅλα της τὰ ξάρτια. Ὁ κ. Ραγκαβῆς, σὰν ὁπαδὸς τοῦ Ἀριστοτελικοῦ νόμου, δὲ θάτανε Ραγκαβῆς ἂ δὲ μᾶς τὸ παρατηροῦσε αὐτό. Ὑποθέτουμε ὅμως πῶς ὁ κ. Φυτίλης δὲ ζήτησε τόσο νὰ μᾶς βγάλῃ Ἀριστοτέλικο δρᾶμα, ὅσο νὰ μᾶς ζουγραφήσῃ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ κρυφὰ καὶ τὰ πιὸ τραγικὰ περιστατικὰ τῆς σημερνῆς ζωῆς, ποῦ ὁλονένα μᾶς ξεφουρνίζει ἄδικα θύματα, καὶ ποῦ μήτε Ἀριστοτέλη ἀκούει, μήτε Θεό.

Ὡς ἐδῶ λοιπὸν εἴμαστε περίπου σύφωνοι μὲ τὸν κ. Ραγκαβῆ, κι ὅσο ἐκεῖνος συχάρηκε τὸν κ. Φυτίλη, ἄλλο τόσο πρέπει νὰ τονὲ συχαροῦμε κ' ἐμεῖς, ποῦ μᾶς ἔβγαλε κρίση γερή, δίχως μασημένα λόγια, δίχως «ἤξεις ἀφήξεις», παρὰ μᾶς ἔθεσε τολμηρὰ καὶ γενναῖα τὸ «Ἔκθετο» ἐκεῖ ποῦ τοῦ πρέπει, στὴν πρώτη πρώτη θέση, «ἐκ τῶν ἀρίστων ὅσα ἐγράφησαν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν σκηνήν».

Ἐκεῖ ποῦ χωριζούμαστε, μὲ πολύ μου κακοκαρδισμο, εἶναι ὅταν ὁ κ. Ραγκαβῆς, σ' ἕνα ἄλλο παραγραφάκι, βγάζει στὴ μέση τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα, τὰνθεματισμένο καὶ τὸ κακοριζικο! Καὶ πρῶτα πρῶτα καταδικάζει τὸ ἴδιο τὸ «Ἔκθετο», δηλαδὴ τὴ λέξη. Ἡ λέξη βέβαια πολὺ ρωμαϊκη δὲν εἶναι. Ἴσως καμιὰ μέρα γίνῃ κι αὐτὴ ρωμαϊκη, μὲ τὴν εὐκολία ποῦ ἀφρομοιώνει ὡς καὶ τὰ ξένα ἡ ἐθνική μας γλῶσσα (ἀκκουμπῶ, πιλάφι, ρήγας, μανουάλι, βαπόρι, σαλόνι), καὶ πολὺ περισσότερο τὰ καθαρεύοντα (ἄδολος, ξωφλῶ, κλητήρας, ἀποχτῶ), καὶ τὰ κάμνει δικά της, κ' ἔτσι μπορεῖ καμιὰ μέρα νὰ μὴ μᾶς φαίνεται καὶ πολὺ παράξενο τὸ *Ἔκθετο*, ἂ δὲ μᾶς ἀρέσῃ τὸ *πεταμένο*, ποῦναι καὶ τὸ σωστό. Τί κάμνει ὅμως ὁ κ. Ραγκαβῆς; Μᾶς ρασκωνει τὸ «Ἔκθετο» μ' ἕνα Ν, καὶ μᾶς τὸ παρουσιάζει. Γίνεται ἀμέσως Ἑλληνόπρεπο κ' ἐθνοσωτήριο.

Μᾶς θυμίζει κατόπι ὁ κ. Ραγκαβῆς κάτι ποῦ βαρεθήκαμε νὰ τάκουμε· πῶς εἶναι δηλαδὴ τόσο φτωχικιὰ ἡ ρωμαϊκη, ποῦ μικρὰ πράματα ἢ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ παραστήσῃ. Κ' ἐμεῖς πάλε ξαναλέμε χιλιοστὴ φορὰ πῶς μόνο μιὰ γλῶσσα φτωχικιὰ ὑπάρχει, ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἔχει νοῦ φτωχικό. Κάθε γλῶσσα γίνεται πλούσια ἅμα ἐκεῖνος ποῦ τὴ μεταχειρίζεται ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα νὰ πῇ. Κι ἀπόδειξη τὸ Βαγγέλιο, ποῦ ἡ Βιβλικὴ Ἑταιρία τόχει μεταφρασμένο σὲ παραπάνω ἀπὸ ἑκατὸ γλῶσσες, καὶ μάλιστα τὶς πιώτερες βάρβαρες. Καὶ δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ μὴ συμφωνήσῃ ὁ κ. Ραγκαβῆς πῶς τὸ Βαγγέλιο κάτι μᾶς λέει ποῦ δὲν εἶναι ἁπλὸ σήκω κάτσε, ψύχρα ζέστη, ψωμὶ τυρί. Ἀφίνουμε ποῦ σὰν πρωτολάλησε τὸ Ἔθνος ἀψηλὲς ἰδέες ἀπάνω στὴ χαραυγὴ τῆς δεύτερής του ζωῆς μὲ τὸ στόμα τοῦ Σολωμοῦ, δὲ μεταχειρίστηκε, μήτε μποροῦσε νὰ μεταχειριστῇ καθαρεύουσα, καθὼς μήτε ὁ Πάλλης γιὰ νὰ πῇ ὅσα ὁ Ὅμηρος εἶπε, μήτε ὁ Ψυχάρης γιὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ψυχὴ τῆς εὐγενέστερης ρωμιοπούλας ποῦ μᾶς ἔπλασε ὡς τώρα τεχνίτης.

Μὰ τὴν καταντήσαμε, λέγουν καὶ ξανλέγουν οἱ καλοὶ αὐτοὶ κύριοι, τὴ γλώσσα μας μάζωμα ἀπὸ ψαλιδισμένες καθαρεύουσες λέξες, κι αὐτὸ κατὰ τὸν κ. Ραγκαβῆ εἶναι τὸ μεγαλήτερο ψεγάδι τοῦ κ. Φυτίλη! Περίσταση δὲν περνάει ποῦ νὰ μὴν τάκούσουμε κι αὐτό. Ὡς τόσο τάλλο, τὸ πῶς πάμπολλες καθαρεύουσες λέξες ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ ρωμαϊκες λέξες *μὲ οὐρα*, (πάννιον, ρακίον, βρακίον, φυσίγγιον κτλ. κτλ.), ἢ ὀράγκικες τερατόμορφες (φυσιογνωμία, προσωπικότης, κτλ. κτλ.) μήτε ἀπὸ τὸ νοῦ τους δὲν φαίνεται νὰ περνάῃ.

Μὰ ἂς πάρουμε μιὰ ἢ δυὸ ἀράδες ἀπὸ τὸ μεγάλο δρᾶμα τοῦ κ. Φυτίλη, ἂς τὶς παρατηρήσουμε πρῶτα καταπῶς εἶναι, ἂς τὶς δώσουμε κατόπι οὐρὲς καὶ φασκιώματα καθαρεύοντα, κι ἂς κρίνῃ τότες ὁ ἀναγνώστης ποιὸ ἀπὸ τὰ δυὸ ἔγινε: ὁ κ. Φυτίλης κουτσούρεψε τὴν καθαρεύουσα, ἢ ἐμεῖς φασκιώσαμε τὴ ρωμαϊκη του;

Σελ. 10. «Τί;...τὸν ποιὸν ἐξάδελφό του; ...τῆς γούνας του μανίκι...Ἄς τα...Ἔπρεπε νὰ εἰμ' ἐγὼ νὰ φτιάσω τἀχαρτιά...Νὰ τὰ πλαστογραφήσω ποῦ θὰ πῇ».

Αὐτὰ ἀπὸ τὸ πρωτότυπο. Ὁρίστε τώρα καὶ μιὰ κατὰ γράμμα μετάφραση στὴν καθαρεύουσα, ποῦ κατὰ τὸν κ. Ραγκαβῆ εἶνε *ἡ βαση* τῆς γλώσσας τοῦ κ. Φυτίλη:

«Τί;... Ποῖον ἐξάδελφόν του;...τῆς διφθέρας αὐτοῦ χειρίς...Ἄφες αὐτά...Ὤφειλον νὰ ἦμαι ἐγὼ ὅπως ποιήσω τὰ χαρτία...Ὅπως πλαστογραφίσω αὐτὰ δηλονότι...»

Θαρρῶ πῶς σώνει αὐτό.

Τέλος ἔρχεται καὶ τάλλο τὸ αἰώνιο καὶ τὸ ἀτελείωτο, πῶς ἡ ἐθνικὴ γλώσσα εἶναι γλώσσα χυδαίων, πῶς οἱ καλοαναθρεμμένοι *μιλοῦν* καθαρεύουσα, πῶς γλώσσα σὰν τοῦ κ. Φυτίλη πουθενὰ δὲ μιλιέται (ἰδέα ποῦ στὴν πρώτη παράσταση τοῦ ἔργου θὰ βγῇ στραβή), — ὅλα αὐτὰ τόσο κοινὰ καὶ τσαλαπατημένα κι ἀνάξια τοῦ τέκνου τοῦ ποιητῆ ποῦ διδαξε τὸ ἔθνος νὰ τραγουδάῃ στῇ γλώσσα του ἕνα ἀπὸ τὰ γλυκύτερά του τραγούδια, καὶ τόσο μπόσικα, μὲ τὸ συμπάθειο, ποῦ πρέπει νὰ τὰ θεωροῦμε τρανὸ σημάδι πῶς ὁ γέρικος στρατὸς ποῦ μᾶς πολεμάει ρίχνει τὰ τελευταῖα φυσέκια του, καὶ καιρός μας εἶνε πιὰ νὰ τοὺς ἀφίνουμε νὰ λένε καὶ νὰ κοιτάζουμε τὴ δουλειά μας.

Ἂς ἔρθουμε τώρα καὶ στὴν κρίση τοῦ κ. Ξενόπουλου, (Παναθήναια, ἀριθ. 95). Γιὰ τὴ γλώσσα τοῦ ἔργου ὁ κ. Ξενόπουλος δὲ λέει τίποτε. Τὸ γνωρίζουμε ὅμως ἀπὸ περασμένα του ἄρθρα πῶς τὴ ρωμαϊκη αὐτὸς τὴν ἀγαπάει πλατωνικὰ καὶ τὴ χαιρετάει ἀπὸ μακριά, πιστεύοντας πῶς δεν ἦρθε ἀκόμα τῆς ἀλήθειας ἡ ὥρα! Μπαίνει λοιπὸν ἀμέσως στὴν καθαυτὸ κρίση, κ' ἡ πρώτη του παρατήρηση εἶναι πῶς νόμιζε πῶς ὁ κ. Φυτίλης εἶναι εἴκοσι χρονῶν νέος, καὶ πῶς τὴν ἐντύπωση αὐτὴ τὴν ἔχει καὶ τώρα ποῦ ἔμαθε πῶς εἶναι ἡλικιωμένος. Τὸν ἀγαπᾶ ὅμως, ἐπειδὴ ἂν ὄχι λαμπρὸς δραματικὸς, εἶναι ὅμως καλὸς ἄνθρωπος!! «Ἡ ἀξία ὡς τόσο τοῦ βιβλίου δὲν εἶνε μικρή...» Δυὸ βιαστικὲς κοντυλιὲς κατόπι, καὶ μᾶς δίνει τὰ κόκκαλα τῆς πλοκῆς. Καὶ τέλος μᾶς ὁμολογεῖ πῶς ὁ κ. Φυτίλης ξέρει νὰ πλέχνῃ σκηνές, ξέρῃ νὰ ποφεύγῃ τὰ πολλὰ καὶ τάχρηστα λόγια, ξέρει νὰ μᾶς λέῃ παραμύθια μὲ νόημα, ξέρει νὰ διδάσκῃ τὶς κοινωνικές του ἰδέες, ξέρει (ἔπρεπε ἀκόμα νὰ προσθέσῃ) νὰ φτιάνῃ χαραχτῆρες σὰν τὸ Γαλάτη, ξέρει τέλος (ἔπρεπε νὰ τὸ πῇ κι αὐτό), νὰ γράφῃ ἁρμονικὰ καὶ ξάστερα,—μὰ τοῦ λείπει «ἡ δημιουργικὴ πνοὴ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ δύναμις!»

Ποτές μου κρίση δὲ μὲ λύπησε ὅσο ἡ κρίση αὐτὴ τοῦ κ. Ξενόπουλου, ἀνθρώπου ποῦ τὴ γνωρίζουμε ὅλοι μας τὴν κριτική του δύναμη καὶ τὸν ἀναλυτικό του νοῦ, ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπορῶ τί τὸν ἔκαμε καὶ μᾶς τὰ εἶτε τόσο βιαστικὰ, τόσο περαστικὰ καὶ τόσο μασημένα.

«Δημιουργικὴ πνοή»! Ἀμὲ ἡ τέλεια ἐκείνη πλοκὴ τί ἄλλο εἶναι παρὰ πνοὴ δημιουργική! «Καλλιτεχνικὴ δύναμις»! Ἀμὲ σὲ πόσα νέα ρωμαϊκα ἔργα βρίσκουμε ὅση καλλιτεχνικὴ καὶ ποιητικὴ δύναμη ἔχουν τάκόλουθα λόγια τῆς Ἑλένης:

«Ἡ Ἑλένη γεννήθηκε καὶ θάπεθάνῃ ἀπὸ ἔρωτα. Ἐκεῖνοι ποῦ μὲ ρίξανε μὲς στὸν κόσμο ἔβαλαν μέσα στὴν ψυχή μου ὅλη τὴν ἀγάπη ποῦθελαν νὰ κρύψουν ἀφ' τὸν κόσμο...Στὸ στρῶμα τῆς ἀγάπης γεννήθηκα, ἐκεῖ καὶ θὰπεθάνω».

Τρίτος κριτικὸς τοῦ κ. Φυτίλη, ὅσο γνωρίζω, βγῆκε ὁ κ. Βουτιερίδης, στὸν ἀριθ. 114 τοῦ «Νουμᾶ». Ὁ μόνος ποῦ ἀνάλυσε τὸν καινούριο δραματικό μας μὲ ὑπομονὴ καὶ μὲ ψυχολογία. Νὰ ξαναλαχτοῦνε μέσα σ' αὐ-

---

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

"ΠΕΡΙ ΓΛΩΣΣΗΣ ΣΚΙΑΣ,,

Ὁ μακαρίτης στιχοκλόπος Π. Σοῦτσος μονάχα μὲ τὸ ἄκουσμα πῶς ὁ Renan θὰ ἐκδώσει «τὸ βίο τοῦ Ἰησοῦ», πρὶν ἀκόμα βγεῖ τοῦ ἀρνησίχριστου γάλλου τὸ βιβλίο, ἔγραψε μὲ τὴν ἐπιφοίτηση, φαίνεται, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀναίρεση τοῦ ἔργου τοῦ Renan, καὶ τὴν τύπωσε, ἃ δὲ γελιέμαι, τὴν ἀναίρεσή του περὶ ἧς ἡ κουβέντα στῆς χαριτωμένης του Χαριτίνης τὸ ἐξώφυλλο. Τὴ μέθοδο αὐτὴ τοῦ Π. Σούτσου, ποὺ ἔχει βέβαια γοῦστο, ποὺ ἔχει πολὺ γοῦστο μάλιστα, πρὸ πάντων γιὰ τὴν πρωτοτυπία, ὅπως *ἐκ τῶν ὑστέρων εἶδα*, μποροῦσα κ' ἐγὼ νὰ τὴν ἀκολουθήσω κρίνοντας τὸ περισσότερο χοντρὸ παρὰ σοφὸ βιβλίο τοῦ *ἐν Ἀθήναις οἰκοῦντος* κ. Α. Ν. Σκιᾶ.

Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὄχι μόνο ἀπαραίτητη δὲν εἶναι, ἀλλὰ ὅτι εἶναι καὶ περιττὴ κάθε ἀπάντηση, μάλιστα ὅταν βαριέται κανεὶς καὶ σιχαίνεται νὰ ξαναλέει χιλιοειπώμενα. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα περιττή, εἶναι ἀκόμα καὶ ἄχαρη μιὰ τέτοια δουλειά, ἄνοστη πολὺ καὶ πάρα πολὺ βαρετή.

Γιατὶ ὁ κ. Σκιᾶς πολλὲς φορὲς ἢ δὲ θέλησε ἢ δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβει ὅσα λένε, νὰ καταλάβει τὸ νόημα, τὴν οὐσία τὴν ἀληθινή, καὶ τὰ σωστὰ συμπεράσματα ποὺ βγαίνουν, νὰ καταλάβει τὶς ἰδέες, τὸ σύστημα, τὶς ἀρχὲς ἐκείνων ποὺ χτυπάει μ' ἀρκετὴ δασκαλοσύνη στὸ βιβλίο του. Καὶ νὰ γιατὶ βαρετὸ πρᾶμα εἶναι νὰπαντάει κανείς. Ἔπειτα ὄχι ἀξιοζήλευτο πρᾶμα, εἶναι γραμμένο τὸ βιβλίο μ' ἕνα πάθος ταπεινὸ, δασκαλικό, χαρακτηριστικώτατα δασκαλικό, μὲ τὸ πάθος ἐκεῖνο ποὺ βρίσκετε συχνὰ καὶ στοὺς θεολόγους καὶ γενικὰ σ' ὅλους τοὺς μικροὺς καὶ μικρόμυαλους ἀνθρώπους. Ἀπαράλλαχτα ὅπως κάποτε στὴν «Ἀνάπλαση» ὁ κ. Σκαλτσούνης, ἂν θυμοῦμαι καλά, κατὰ τὰ 1890 ἔλεγε τὸ Χαῖκελ, τὸν ξακουστὸ ζωολόγο τῆς Ἰένας, ἐρασιτέχνη τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἔτσι ἀπαράλλαχτα κι ὁ κ. Σκιᾶς ἐρασιτέχνη τῆς γλωσσολογίας ὀνομάζει τὸν κ. Ψυχάρη, καὶ σὰ νὰ μὴν ἤξερε πῶς εἶναι καθηγητὴς σὲ Πανεπιστήμιο, δὲ βρῆκε ἄλλο τίποτα νὰ πεῖ γιὰ νὰ τονὲ συστήσει στοὺς ἀναγνῶστες του, παρὰ πῶς κάθεται στὸ Παρίσι «Ὁ ἐν Παρισίοις οἰκῶν Ἰω. Ψυχάρης». Ποιὸς ξέρει τὶ δουλειὰ νὰ κάνει ἐκεῖ στὸ Παρίσι ποὺ κάθεται.

Ἀηδία. Ἀηδία ποὺ σοῦρχεται νὰ πετάξεις τὸ βιβλίο ἐκεῖ ποὺ τὸ διαβάζεις, καὶ τὴν πέννα ἀπὸ τὰ χέρια σου τὴν ὥρα ποὺ γράφεις για τέτοιο βιβλίο, μὲ τέτοιο μικρὸ πάθος γραμμένο, γραμμένο ὅμως καὶ μὲ τόση σοφία, μὲ τόση δύναμη νοῦ, ὥστε νὰ σοῦ θυμίζει κάθε τόσο τοῦ Ἡράκλειτου τὸ περιλάλητο ἐκεῖνο «πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει». Σοφὸ βιβλίο... Ξέχασαν, φαίνεται, ἢ δὲν ξέρουν, ὅσοι τὸ βρῆκαν καὶ τόνομάσανε σοφὸ τοῦ κ. Σκιᾶ τὸ βιβλίο, ὅτι ξερὴ πολυμάθεια δὲ λέγεται σοφία, ἀλλὰ κατάσταση τοῦ νοῦ φωνογραφική, ὅτι εὔκολα τόσο δὲ μοιράζονται τῆς σοφίας οἱ τίτλοι, ὅτι χρειάζεται νοῦς δυνατός, βαθυστόχαστος νοῦς νὰ ταιριάξει μὲ μάθηση βαθειὰ γιὰ νὰ γεννήσουν τὴ σοφία. Ὁ κ. Σκιᾶς ἀπ' αὐτὰ δὲν ξέρω τί ἔχει, ἐπομένως καὶ τί δὲν ἔχει, γιατὶ στὸ βιβλίο του ἴσως ἀπὸ μετριοφροσύνη, δὲ θέλησε νὰ τὸ φανερώσει. Ἂν ὅμως στὸ ζήτημα αὐτὸ ἔδειξε ὄχι ζηλευτὴ μετριοφροσύνη, τὸ ἴδιο σύστημα δὲν ἀκολούθησε σ' ἕνα ἄλλο χάρισμά του, τῆς ἀστειολογίας. Ὅσο γι' αὐτὴ τὸ μόνο ποῦχει νὰ πεῖ

τὰ τὰ σημειώματα οἱ κρῖσες του σὰν περιττό, ἀφοῦ κι' αὐτὰ κι ἐκεῖνα μέσα στό «Νουμᾶ» βγαίνουνε. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ κ. Βουτιεριδης δὲν κρίνει μ' ὅσο ἐνθουσιασμὸ κι ὁ κ. Ραγκαβῆς. Τὸ «Ἔκθετο» δὲν τὸ βάζει «στὰ σύνορα τῆς μεγάλης τέχνης». Ὅταν ὅμως μᾶς λέη πῶς «τὸ ἕνα γεγονότο ἔρχεται κατόπι ἀπὸ τὸ ἄλλο μὲ πολὺ φυσικότητα, κ' ἡ ἱστορία τραβάει πρὸς τὸ τέλος της χωρὶς ἀγῶνες, χωρὶς πηδήματα ἀναπάντεχα, χωρὶς προσπάθειες βιαστικές» — τί ἄλλο μᾶς λέει παρὰ πῶς εἶναι τεχνίτης ὄχι ἀπὸ τοὺς μέτριους ὁ κ. Φυτίλης ;

Καὶ τώρα δὲ μοῦ μνήσκει παρὰ ὁ τέταρτος κριτικός, ἄνθρωπος τόσο δύσκολος ὅσο καὶ πολυδιαβασμένος, ποὺ χτὲς προχτὲς μὲ σοβαρὰ καὶ μετρημένα λόγια μοῦ ἀναφερνε πῶς ἂν ἡ πλοκὴ τοῦ κ. Φυτίλη εἶναι ἀκέριο δημιούργημα τῆς τέχνης του, ἄν, χωρὶς νὰ τὸ θέλη βέβαια, δὲν τρυπᾶ σορίστηκε ὕστερα ἀπὸ διαβάσματα ξένων ἔργων, παρὰ ἀπὸ δική του κοινωνικὴ παρατήρηση, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ὁμολογήση πῶς τὸ «Ἔκθετο» εἶναι τὸ πρῶτο ρωμαϊκὸ ἔργο ποὺ διάβασε μὲ πλοκὴ περίτεχνη καὶ μελετημένη. Μεγάλος ἔπαινος αὐτός, ἀπὸ τέτοιον ἄνθρωπο. Καὶ καθὼς ἀρχίσαμε αὐτὰ τὰ σημειώματα μὲ τοῦ κ. Ραγκαβῆ τὸ στεφάνι, χαιρούμαστε ποὺ τὰ τελειώνουμε μὲ τὸ κλωνὶ τῆς δάφνης ποὺ προσφερνει τοῦ συγγραφέα ὁ πολύτιμος φίλος Μαρκέτης.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΠΟΘΟΣ

Ἀχ! πότε θά πετύχω
—τὸ 'χω κρυφὸ καημὸ—
Στοῦ τραγουδιοῦ τὸν ἦχο,
Στοῦ στίχου τὸ ρυθμὸ

Νὰ ρήξω τόσα κάλλη,
Ποὺ ἡ κόρη γελαστὴ
Νὰ εἰπῇ : τραγούδα πάλι,
Γλυκὲ τραγουδιστή ;

Ἀχ ! πότε θὰ πετύχω ;...
Παλάτι τί θα εἰπῇ
Μὲ διαμαντένιο τοῖχο,
Μ' ὁλόχρυση σκεπή

Καὶ τί νε ὅλα τὰ δῶρα
—Πέτε, νὰ σᾶς χαρῶ—
Μπροστὰ σαὐτὸ ποὺ τώρα
Γυρεύω, λαχταρῶ ;

ΕΝΑΣ.

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΝΑΙ :

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ χρ. 10

20 λεπτὰ τὸ κάθε φύλλο λεπτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμονοίας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τραχιοδρόμου (Ὀφθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμο(Ὁμόνοια)στὸ καπνοπωλεῖο Σαρρῆ (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια) καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Ἡ συνδρομή του πληρόνεται μπροστὰ κ' εἶναι γιὰ ἕνα χρόνο πάντοτε.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
ΚΑΙ
ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Η ΠΡΩΤΗ

κανόνια μπούμ ! ἔπεσε καὶ μάλιστα ἀπὸ κεῖ ποὺ τήνε περιμέναμε, ἀπὸ τὰ ταμπούρια τῶν «Καιρῶν» τῆς Τετάρτης. «Πολλοὶ φοιτηταί, λέει, εἶχανε συμφωνήσει ὅπως συέλθουν, χθὲς εἰς τὸ καφενεῖον τοῦ Γαμβέττα κ' ἐκεῖθεν ἐν σώματι...»

Τἄλλα τὰ παραλείπουμε. Εἶνε γνωστὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες φορές. Ὁ Μιστριώτης μπορεῖ νὰ μιλήσει καὶ νὰ καυτηριάσει τὸν Πρύτανη ποὺ δὲν παραχώρησε τὴν αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ νὰ γίνει τὸ μνημόσυνο τοῦ Ὄθωνα· ἡ «Ἀστραπὴ» κ' ἡ «Ἑσπερινὴ» ἁρπάξανε τὸ ζήτημα γιὰ ναυξήσουνε τὴν πατριωτικὴ κυκλοφορία τους· τὰ μυαλὰ τῶν φοιτητῶν θὰ πάρουν πάλι ἀέρα. Ὁ Θεοτόκης εἶαι στὰ πράματα. Ὁ Ντελιγιάννης εὐκαιρία περιμένει γιὰ νὰ τοῦ ριχτεῖ. Νοέμβρη περιμένουμε —μῆνα δηλ. κατάλληλο γιὰ φοιτητικὰ κινήματα· κ' ἔτσι ἀπὸ μιὰ ἀνοησία μερικῶν σεβαστῶν κυρίων, καθόλου παράξενο νἄχουμε σὲ λίγες μέρες τὴν τρίτη φιγούρα τῆς πατριωτικῆς καντρίλλιας, ποὺ χορέψαμε ὡς τώρα τὶς δυὸ πρῶτες φιγοῦρές της, μὲ τὰ «Βαγγελικὰ» καὶ μὲ τὴν «Ὀρέστεια».

Τὴν ἰδέα νὰ γίνει μνημόσυνο στὸν Ὄθωνα δὲν τήνε βρίσκουμε κακή. Τήνε βρίσκουμε μάλιστα ἀρκετὰ χριστανική, ἀφοῦ, μαθαίνουμε, τὸ μνημοσυνο τἀποφάσισαν μερικὰ ἀγαθὰ γεροντάκια ποὺ πολέμησαν στὴν πρώτη πρώτη γραμμὴ γιὰ νὰ διώξουν τὸν ἀγαθὸ κι ἄκακο Βασιλιὰ καὶ ποὺ τώρα, στὰ γεράματα, μετάνοιωσαν καὶ ζητᾶνε νὰ ἐξαγνιστοῦνε γιὰ τὴν ἁμαρτία τους. Τὸ μνημόσυνο αὐτὸ ἂν γινότανε σεμνά, δίχως αἴθουσες Πανεπιστημίου καὶ δίχως δημοσιογραφικὲς ρεκλάμες μὲ παράταξη τῶν ὀνομάτων τῆς ἐπιτροπῆς, θἄτανε συγκινητικώτατο καὶ θἄμοιαζε σὰν τὴν ἅγια κοινωνιὰ ποὺ παίρνουν ὅσοι πρόκειται νἀφήσουν τὸν μάταιο τοῦτο κόσμο. Τἀγαθὰ γεροντάκια, οἱ παλιοὶ Ἀντιοθωνιστάι— ὅπως καμαρώναν νὰ λέγουνται στὰ νιᾶτα τους— τριγύρω σ' ἕνα δίσκο ἀπὸ κόλυβα,μὲ πένθιμη φορεσιὰ καὶ μὲ τὰ μάτια βουρκωμένα, θὰ ἤτανε θέαμα ἔξοχο ποὺ θὰ μποροῦσε καὶ ποιητὴ καὶ ζουγράφο νὰ ἐμπνεύσει.

Ἔτσι ὅμως, καθὼς θέλουν τώρα νὰ τὸ κάνουνε τὸ μνημοσυνο, μὲ τὴν σύμπραξη τῆς «φοιτιώσης» καὶ φθισιώσης νεολαίας καὶ μὲ τὰ ραταπλὰν τῶν δησοσιογραφικῶν ταμπούρλων νὰ μᾶς συμπαθάνε, δὲν θἆναι μνημόσυνο ἐξγανισμοῦ, ἀλλὰ πραξικόπημα ἀντιπατριωτικὸ ποὺ δὲν μπορεῖ κανένας ἀπὸ τώρα νὰ προμαντέψει το τέλος του.

Τἀγαθὰ γεροντάκια πρέπει νὰ τὸ καλοσυγιστοῦνε αὐτὸ ποὺ κάνουνε. Οὔτε πατριωτικό, οὔτε σοβαρὸ εἶναι. Μὴ θέλουνε στὸ πρῶτο κακὸ ποὺ καναν στὰ νιᾶτα τους, νὰ προσθέσουνε καὶ δεύτερο, τώρα στὰ γεράματα. Ἔπειτα τὸ κάτω κάτω ἂς λογαριάσουν πῶς ὁ σκοῦφος τοῦ Ροβεσπιέρου μεταμορφώνεται στὰ γέρικα κεφάλια νὲ σκουφέττο Ριγκολέτου. Κακὸ νὰ γελάει κανένας μ' ἀσπρομάλληδες.

Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ

μας κ. Στέφανος Ρωμᾶς ἔχει γράψει πολυσέλιδο βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «τὰ παλιὰ καὶ τὰ καινούρια». Ἅμα τυπωθῆ αὐτὸ τὸ βιβλίο θὰ δοῦμε ὅλοι οἱ Ρωμιοὶ στὶς σελίδες του, σὰ σὲ καθρέφτη, τὴν ἀληθινὴ ζουγραφιά μας, γιατὶ ὁ κ. Ραμᾶς συνεργάτη του πολύτιμο ἔχοντας τὴν Ἀλήθεια τὰ κατάφερε περίφημα νὰ κατασκευάσει καὶ νὰ χαρίσει στὴν πατρίδα του τὸν ἐθνικὸ αὐτὸν καθρέφτη.

κανεὶς εἶναι ὅτι ἐκεῖ ἴσα ἴσα ποὔπρεπε νὰ δείξει μετριοφροσύνη, καὶ νὰ κρύψει ἢ νὰ χαλινώσει τουλάχιστο τὸ χάρισμά του, ἐκεῖ ἴσα ἴσα δὲν τἄκανε, ἂν καὶ τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ κάνει, θἄτανε νὰ δείξει ἀκόμα μεγαλύτερη μετριοφροσύνη καὶ νὰ μὴν ἐκδώσει τὸ νεκρογέννητο βιβλίο του. Σὲ δυὸ μέρη ἡ κεφάλαια χωρίζεται αὐτό· ποιὸ εἶναι τὸ χειρότερο ἀπὸ τὰ δυὸ δὲν ξέρω· γιὰ τὸ δεύτερο πιστεύω νὰ καμαρώνει περισσότερο ὁ συγγραφέας. «Ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἡ μέλλουσα» ἐξετάζεται στὸ πρῶτο· γιὰ τὸ «παρελθὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης» γίνεται λόγος στὸ δεύτερο, καὶ στὴν εἰσαγωγὴ μαθαίνουμε γιὰ ποιὸ σκοπὸ κι ἀπὸ ποιὰν ἀφορμὴ γράφηκε τὸ βιβλίο.

Ἀστεῖα καὶ καλαμπούρια ἕνα σωρό, στὸ τέλος ταχτικὰ καὶ κανονικὰ τῶν μικρῶν κεφαλαίων βαλμένα, κ' ἕνα πλῆθος σημείωσες μὲ ψιλότερα στοιχεῖα, στολίζουν τὸ βιβλίο. Καὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀστείων καὶ τῶν καλαμπουριῶν καὶ τῶν σημειώσεων παραβγαίνει καὶ τὸ ξεπερνάει μάλιστα τὸ πλῆθος τῶν παρανοήσεων, ὅπως εἶπα καὶ στὴν ἀρχή, τῶν ξένων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν καὶ συστημάτων καὶ θεωριῶν καὶ συμπερασμάτων καὶ λόγων, αἰτία σπουδαία τὸ τριπλὸ αὐτὸ πλῆθος νὰ βαρεθεῖ κανεὶς καὶ στοῦ βιβλίου τὸ διάβασμα καὶ σὲ μιᾶς ἀπαντήσεως τὸ γράψιμο νὰ προχωρήσει.

Ἄλλη αἰτία γιὰ τὸ δεύτερο εἶναι ὅτι πρέπει νὰ γίνει κάπως μεγάλη ἡ ἀπάντηση, γιὰ νὰ λέγεται ἀπάντηση, ἢ νὰ λυθεῖ πρῶτα τὸ παλιὸ πρόβλημα «τοῦ μεγίστου ἐν ἐλαχίστω» καὶ γιὰ τρίτη αἰτία, omnia tria perfecta sunt—θἄβρισκε κανείς, ὅπως καὶ παραπάνω ἔλεγα τὸ ὅτι μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι κι ἀπαραίτητη, νἄναι μάλιστα καὶ περιττὴ κάθε ἀπάντηση. Καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς λόγους, μάλιστα γιὰ τὸν πρῶτο, δὲν ἔχω σκοπὸ νἀπαντήσω στὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκιᾶ, πρᾶμα ποὺ μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση θἄκανα πρὶν ἀκόμα βγεῖ τοῦ κ. Σκιᾶ ἡ μελέτη, ἂν ἐθυμόμουνα τότε τὸν Π. Σοῦτσο καὶ τὴ Χαριτίνη του· τὰ λίγα λόγια ποὺ γράφω τώρα, ριγμένα ὄχι μὲ μεγάλη τάξη καὶ σειρὰ δὲν ἔχουν ἀξίωση νὰ περάσουνε γι' ἀπάντηση.

Ἂν βγάλουμε τὶς σημείωσες, τἀστεῖα τἀνάλατα καὶ τἄνοστα καλαμπούρια,τὶς ξένες γνῶμες,ποὺ καθὼς ἔλεγε κάποιος εἶναι οἱ μόνες σωστὲς μέσα σ' ὅλο τὸ βιβλίο, ἄλλα μέρη ποὺ ἀπαντάει ὁ κ. Σκιᾶς σὲ διάφορα καθέκαστα τῶν βιβλίων ποὺ χτυπάει,πολλὲς φορὲς παρανοημένα ἀπὸ τὸν ἴδιο,κι ἄλλα ὅπου βρίσκει λάθια καὶ ἀντίφασες στὴ γλώσσα τοῦ κ. Ψυχάρη, κι ἄλλα ὅπου λέει δὲν ξέρω τί, μᾶς μένει τῆς μελέτης ὁ πυρήνας νὰ πεῖ κανείς, ἡ οὐσία, ἡ θεμελιακὴ ἰδέα, ὅτι ἡ γλῶσσα ποὺ ὀνομάζεται καθαρεύουσα, δὲν εἶναι *πολλοῦ γε καὶ δεῖ* ξένη πρὸς τὸ ἔθνος ποὺ τὴν καμαρώνει γιὰ ἐπίσημη του γλώσσα, ἀλλὰ καθὼς καὶ «ἡ δημώδης ἤτοι τὸ σύνολον τῶν τοπικῶν διαλέκτων-παραδέχεται ὅμως καὶ *κοινὴ* δημοτικὴ ὁ κ. Σκιᾶς (σελ. 40)—εἶναι *διάλεκτος* τῆς μιᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης (σελ. 26), γλώσσα ἑπομένως φυσικὴ καὶ ὄχι φτειασμένη, καὶ ὅτι πολὺ πιθανὸ εἶναι, ἄ. τὸ ἔθνος ἐξακολουθήσει νὰ προοδεύει στὸν πολιτισμό, *ἡ καθαρεύουσα ἡ μία τῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρα*, νὰ νικήσει στὸν πόλεμο ποὺ βρίσκεται τώρα μὲ «τὰς ἄλλας διαλέκτους» καὶ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸν καιρὸ νὰ μὴν ἀφήσει οὔτε ρουθούνι, ἀφοῦ κι αὐτὸ θἄχει γίνει ρώθων ἢ ρωθώνιον ἢ τουλάχιστο ρουθούνιον. Κι ὅλη αὐτὴ ἡ «κατὰ τῆς καθαρευούσης σταυροφορία;» Ὁ κ. Σκιᾶς λέει γεννήθηκε ἀπὸ *δυὸ κυρίως* ἀρχὲς κάθε ἄλλο παρὰ σωστές. Γλωσσολογικὴ ἡ μιά, γλωσσοϊστορικὴ ἡ ἄλλη. Ἡ πρώτη ἀποβλέπει κάθε γλώσσα, *τὴ γλώσσα* νὰ πεῖ κανεὶς κι ὄχι *τὶς γλῶσσες*, καὶ λέει ὅτι «νόμος γενικὸς ἰσχύων ἀπορρέων ἐκ τῆς φύσεως τῶν γλωσσῶν ἐπιβάλλει νὰ ὑφίστανται αὗται *ἀδιαλείπτους σπουδαιοτάτας* μεταβολάς, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς αἰτίας, καὶ ὅτι

Ἐκεῖνο ποὺ θὰ μᾶς βγάλει σήμερις ἀπὸ τὸν βοῦρκο ποὺ κυλιούμαστε εἶναι ἡ Ἀλήθεια, ἡ ὠμή, ἡ φαρμακερή, ἡ παρόμοια μὲ πυρωμένο σίδερο Ἀλήθεια. Τὸ βιβλίο τοῦ Ραμᾶ θἆναι τὸ πυρωμένο σίδερο ποὺ θὰ κάψει τὰ σάπια κρέατα, τὰ παλιά, γιὰ νὰ μπορέσουμ ἔτσι νὰ γεννηθοῦνε στὸν καθαρισμένο πιὰ τόπο τὰ γερά, τὰ καινούρια. Πὼς τέτια εὐεργετικὴ ἐπίδραση στὴ Ρωμέικη ζωὴ θἄχει τὸ βιβλίο τοῦ Ραμᾶ, θὰ τὸ δεῖτε ἀμέσως στὸ ἄλλο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» ποὺ θἀρχήσουμε νὰ δημοσιεύουμε, σὲ τρία τέσσαρα φύλλα στὴ σειρά, τὸ πρῶτο κεφάλαιό του, τὴν «*Πηγὴ τοῦ Κακοῦ*».

Σήμερα γιὰ δεῖγμα σᾶς δίνουμε ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου. Αὐτό.

«Ἀκούοντας ἀπὸ μικροὺς καὶ τρανούς, ἀπὸ πατριῶτες καὶ ξένους, ἀπὸ φίλους κ' ἐχθροὺς, πῶς στὰ ὀγδόντα χρόνια τὸ Κράτος ἔχασε τὸ χαραχτῆρα του κι ὅτι ἡ πανθομολογούμενη κακοδαιμονία εἶνε τρανὴ ἀπόδειξη ἑνὸς μεγάλου ξεπεσμοῦ, ἐζήτησα νὰ μάθω τὸ ριζικὸ αἴτιο τῆς κακορριζικιᾶς.

«Ὑπάρχουν πολλοὶ ποῦ βρίσκουν αἴτιο μοναδικὸ τοῦ κακοῦ, τὴν αὐτοδιοίκηση. Καὶ λένε πολὺ σωστὰ — ὅτι ὁ λαὸς ἦταν ἀνίκανος ν' αὐτοδιοικηθῆ, διότι συνειθισμένες τόσους αἰῶνες νὰ τὸν κυβερνοῦν εἶχε ἀποκτήσει ἔμφυτη τὴν ἀνάγκη τῆς κηδεμονίας. Βεβαιότατα ἡ αὐτοδιοίκηση εἶνε τὸ αἴτιο τοῦ κακοῦ ποὺ φαίνεται ἀμέσως. Ποιὸ ὅμμως αἴτιο μᾶς ἔσπρωξε στὴν Αὐτοδιοίκηση ; Νὰ τί πρέπει νὰ φανερωθῆ τώρα ποὺ ὁ κόμπος ἔφτασε στὸ χτένι κ' ἐσήμανε ἡ ὥρα νὰ εἰπωθῆ coram populo, πὼς οἱ Νεοέλληνες ὀγδόντα χρόνια καρκινοβάκισαν καὶ ἀπὸ σκλάβοι καταχτηταὶ τῆς Ελευθερίας, κατάντησαν συνταγματικοὶ ραγιάδες ἀνάξιοι τῆς ζωῆς.

«Ἡ μελέτη σιγὰ σιγὰ μοῦ ἐφανέρωσε τὰ ἔμμεσα κι ἄμεσα ἐπακόλουθα τῆς ἀποσυνθετικῆς ἱκανότητος ἑνὸς πνεύματος ποὺ ἀντιμάχεται τὸ ζωντανὸ κι ὠφέλιμο πνεῦμα.

«Κ' ἔτσι ἐβεβαιώθηκα ὅτι ἂν καταντήσαμε **ραγιάδες ἐλευθεριάζοντες** τὸ χρωστοῦμε στὴν καταφρόνια τοῦ ζωντανοῦ «**ἐγὼ**» τῆς Ρωμηοσύνης καὶ τὴν προσκόλληση μας σὲ δασκαλοπαρασαευασμένη Ἑλληνοπρέπεια...»

ΚΕΙΝΟ

ποὺ κατάφερε ὁ κ. Λεβίδης νὰ διώξει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸν κ. Μπενῆ-Ψάλτη, δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶμα. Ὁ εὐτυνείδητος αὐτὸς ὑπάλληλος καὶ στὴν ὑπόθεση τῆς «Ὀρέστειας» καὶ στὴν καταδίωξη τῶν πατσαβουρογράφων καὶ σὲ κάθε περίσταση ἔδειξε πὼς καταλαβαίνει τί θἄ πεῖ «καθῆκον» καὶ πῶς ὁ Νόμος γίνεται σεβαστός. Μὲ τέτια, βέβαια, μεγάλα ἐλαττώματα, δὲν ἔπρεπε οὔτε στιγμὴ νὰ μένει στὴν Ἀθήνα κι ἀπορούσαμε πὼς οἱ ἄλλοι οἱ ὑπουργοὶ τῆς Δικαιοσύνης δὲν εἶχαν τὸ κουράγιο νὰ τόνε βγάλουνε ἀπὸ τὴ ράχη μας.

Μὰ νὰ ποὺ ἦρθε ὁ Ἡρακλῆς, ὁ κ. Λεβίδης, καὶ τὰ κατάφερε μιά χαρά. Ὅσοι μάλιστα εὐτυχήσατε νὰ διαβάσετε καὶ τὸν «Χρόνο» τῆς περασμένης Τρίτης ποὺ μὰς ἀποκάλυπτε τοὺς σπουδαίους λόγους ποὺ ἀνάγκασαν τὸν κ. ὑπουργὸ νὰ μεταθέσει τὸν κ. εἰσαγγελέα, θὰ εἴδατε πὼς γιὰ νὰ μείνει κανένας ὑπάλληλος ἐδῶ πρέπει πρῶτα κι ἀρχῆς νὰ δουλεύει κομματικὰ τὸν κ. ὑποκργὸ κ' ὕστερα νὰ κοιτάζει τὸ καθῆκον του.

Ὁ κ. Μπενῆ Ψάλτης δὲν τόκανε αὐτό, καὶ πολὺ καλὰ ἔκανε ὁ κ. Λεβίδης ποὺ τὸν μετάθεσε. Δὲν ἦταν δὲ καὶ καμιὰ ἀνάγκη νὰ κοκορευτεῖ καὶ νὰ πεῖ πως τὸ πετσί του εἶναι χοντρὸ καὶ δὲν τρώγεται ἀπὸ Μπενῆ-Ψάλτηδες.

Αὐτὸ τὸ ξέραμε καὶ δίχως νὰ μᾶς τὸ πεῖ Ἄνθρωποι χοντρόπετσοι σὰν καὶ λόγου του δὲν τρώγουνται. Οἱ τέτιοι τρῶνε κι ὅλο τρῶνε τὴν πατρίδα καὶ χορτασμὸ δὲν ἔχουνε.

ΛΙΑΒΑΣΑΜΕ

καὶ μεῖς τὴν ἀναφορὰ ποὖκανε ὁ κ. Τσαγγάρης γιὰ τὰ λαχεῖα τοῦ Στόλου καὶ δακρύσαμε. Τέτια πράματα δὲν πρέπει νὰ δημοσιεύουνται στὶς ἐφημερίδες· κάνουν κακό· μπορεῖ στὰ καλὰ καθούμενα νὰ πάθει καὶ κανένας ἀπὸ τὴν συγκίνηση.

Καὶ γιὰ νὰ μᾶς πιστέψετε, διαβάστε τὸ συγκινητικώτατο αὐτὸ κομμάτι ἀπὸ τὴν ἀναφορά του :

«Ἐκπληρῶν τὸ καθῆκον μου ὡς *πολίτης Ἕλλην* καὶ ἐπιθυμῶν ἀναλόγως τῶν δυνάμεων μου νὰ ὑπηρετήσω τὴν πατρίδα... σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ παραχωρήσετε τὸ μονοπώλιον τῶν λαχείων τοῦ στόλου καὶ νὰ μοῦ δώσετε γιὰ προμήθεια ἀντὶ τῶν 10 ο)ο ποὺ ἀπεφάσισε ἡ Βουλή, *μονάχα* 12 1)2 στὰ ο)ο

Αὐτὸ λέγεται: *πατριωτισμός !* Νὰ δέχεσαι καὶ 2 1)2 στὰ ο)ο παραπάνω. Οἱ ἐφημερίδες ἐθαύμασαν τὴν γενναιοδωρία τοῦ ἀνδρὸς καὶ δὲν ἔχουν ἄδικο. Φαντασθῆτε ὅμως πόσο μεγαλύτερος ἐθνικὸς εὐεργέτης θἀναδειχνώτανε ὁ κ. Τσαγγάρης ἂν ἀποφάσιζε νὰ κρατήσει γιὰ λογαριασμό του ὅλους τοὺς παράδες τοῦ Λαχείου καὶ νὰ δώσει 12 1)2 στὰ ο)ο γιὰ τὸ ταμεῖο τοῦ Στόλου.

Τέτιες ὅμως θυσίες δὲν μπορεῖς νὰ τὶς ζητήσεις, γιατὶ καλὸς ὁ πατριωτισμός, μὰ δὲν πρέπει νὰ μείνει κανένας καὶ δίχως πουκάμισο !

ΜΙΑ ΚΑΛΗ

πιανίστρα μᾶς ἦρθε ἀπ' τὴ Βιέννα, ἡ κ. Ἰουλία Παπαμόσκου. Δέκα χρόνια κάθισε τὴ Βιέννα κ' ἐσπούδασε μουσικὴ κι ὅταν δῶ καὶ τέσσαρα χρόνια ἔδωσ' ἐξετάσεις, πῆρε ἀπ' τὴν Αὐστριακὴ Κυβέρνηση δίπλωμα δασκάλας τῆς Μουσικῆς μὲ τὸν βαθμὸν Ἄριστα καὶ γιὰ τὴν μεγάλη τέχνη της καὶ γιὰ τὴν σημαντικὴ μελέτη της γιὰ τὸ «Νεοελληνικὸ τραγοῦδι».

Ἡ κ. Παπαμόσκου τἀποφάσισε νὰ μείνει στὴν πόλη μας καὶ νὰ δώσει μαθήματα πιάνου. Ἐλπίζουμε νὰ τὴν ὑποστηρίξουνε ὅσα σπίτια καταλαβαίνουν ἀπὸ μουσική, ἂν καὶ τὸ Ὠδεῖο μας μποροῦσε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ νὰ ζητήσει τὴ συνεργασία της. Μιὰ τόσο γερὰ μορφωμένη καλλιτέχνιδα δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν ἀφήσει νὰ τοῦ ξεφύγει.

ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ

Τῆς καρδιᾶς μου τὸν καθαρὸ ουρανό, καταχνιὰ ἐπλάκωσε. Μαυρίζει ἡ πρώτη ἀγνότη της, ἀπὸ τὰ πυκνὰ τοὖ' ἔρωτα σύγνεφα ποῦ ξαπλώνονται στὸν οὐρανό της καὶ σφιχτὰ τὴν ἀγκαλιάζουν.

Χαιρετίζει τὰ στήθη μου τὸ λευκὸ πουλί, καὶ τὸ θωρῶ νὰ πετάῃ μακριά, μακριά. Διωγμένο ἀπὸ τὸν καινούργιο τῆς καρδιᾶς ἀφέντη, ἀλλοῦ πάει νὰ κτίσῃ φωλιά του.

Φέρτε μου ἀλυσίδες νὰν τὸ κρατήσω τὸ χρυσό μου, νὰν τὸ σφιχτοδέσω, νὰ πνίξω τοῦ ἔρωτα τὴ φωνή.

Ἄ ! Ὄχι.

Μέσα στῆς ἀστραπῆς τὴ λάμψη ποῦ χύνεται στὸ μαυρισμένον οὐρανό, θωρῶ μιὰ πανώργια κοπέλλα νὰ ξεπροβάλλῃ. Μὲ τὸ χαμόγελο στὸ τρανταφυλλένιο της στόμα, μὲ τὰ μάτια γεμάτα καλωσύνη, σκορπίζει στοὺς ἀγαπημένους της τὴ χαρά.

Πίσω της σέρνει πλῆθος ἄπειρο.

Προχωράει. Ἔρχεται κοντά μου. Πέφτω στὴν ἀγκαλιά της κ' ἐκείνη μέσα στὰ στήθια της μὲ σφίγγει. Καϊδεύω τὰ ὁλόμαυρα μαλλιά της ποῦ λάμπουνε στὸ γλήγορο φτερούγισμα τῆς ἀστραπῆς. Ὦ γλύκα !

Καὶ μὲ τῆς θύελλας τὸ βογγητὸ ποῦ συνταράζει τὸ μελαγχολικὸ ἀγέρα, λὲς καὶ ἀνακατώνεται τὸ ἀπαλὸ ψιθύρισμος τῶν φιλημάτων μας.

ἅσα γλῶσσα φαινόμενη ὅτι δὲν ἔχει μεταβληθῆ ὅσον ἄλλαι τινές, οἷον ἡ ἀγγλική, εἶναι νεκρὰ καὶ μούμια» (σελ 75). Καὶ ἡ ἄλλη ἀρχή, ἡ δεύτερη σπουδαία αἰτία τῆς σταυροφορίας, ἀποβλέπει τὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, «τὸ παρελθὸν αὐτῆς» καὶ εἶναι «παρά τε τοῖς πολεμίοις τῆς καθαρευούσης καὶ τοῖς ὑποστηρικταῖς αὐτῆς κοινή»* ἐνῷ ἡ πρώτη, ἡ ἀρχὴ τῶν «ἀδιαλείπτων σπουδαιοτάτων μεταβολῶν» τῆς Ψυχαρικῆς εἶναι ἐρασιτεχνικῆς γλωσσολογίας ἀπαύγασμα. Σύμφωνα πρὸς τὴν γενικὴ αὐτὴν ἀρχὴ «πάντες πιστεύουσιν ὅτι ἡ καθαρεύουσα ἐδημιουργήθη δι' εἰσαγωγῆς εἰς τὴν δημώδη στοιχείων παλαιοτέρας γλωσσικῆς περιόδου ἐκβεβλημένων ἀπὸ πολλοῦ ἐκ τῆς ζώσης γλώσσης καὶ ὅτι τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἰσήγαγον οἱ Ἕλληνες λόγιοι τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος, ἵνα καταστήσωσιν αὐτὴν εὐγενεστέραν». **

Νὰ ἡ δεύτερη ἀρχή, ἡ δεύτερη «θεμελιώδης πλάνη» ποὺ γλωσσικὸς Μεσσίας ὁ κ. Σκιᾶς ἔρχεται μὲ κείμενα χειρόγραφα καὶ τυπωμένα, μ' ἕνα σωρὸ παρανόησες καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀντίθετων ἰδεῶν, καὶ μ' ἕνα σακκὶ «ἀττικὸν ἅλας» ψιλοκοπανισμένο νὰ τῆς τρίψει τὴ μούρη.

* * *

Ὁ κ. Σκιᾶς ἔχει πολλὰ χαρίσματα. Δὲν εἶναι μόνο ἀστεῖος. Εἶναι ἀκόμα προικισμένος μὲ τὸ χάρισμα τοῦ παρατηρητικοῦ σὲ βαθμὸ ὄχι συνηθισμένο. Καὶ σὲ μελέτες σὰν κι αὐτὴν ποὺ καταπιάστηκε, μεγάλη σημασία ἔχει τὸ παρατηρητικό, κι αὐτὸς δὰ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σπουδαίους λόγους ποὺ τόσο πέτυχε. Μήπως νομίζετε ὅτι καθένας μποροῦσε νὰ κάνει τὴν ἣν ἀνακάλυψη ἔκανε ὁ κ. Σκιᾶς καὶ νὰ βρεῖ πὼς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «μία τῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρα» ;

Θὰ ρωτήσετε, ὅσοι δὲν ἔχετε τὸ χάρισμα τοῦ παρατηρητικοῦ, *ποία καθαρεύουσα* εἶναι *αὐτὴ ἡ διάλεκτος καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρα* ; Εἶναι ἡ καθαρεύουσα, καθὼς τὴν ἔγραφε ὁ Βαλέττας λ. χ., * εἶναι ἡ καθαρεύουσα ποὺ διαβάζουμε στὶς περισσότερες μελέτες τὶς δημοσιεμένες στὸ περιοδικὸ «τοῦ ἐν Κ]πόλει Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου», εἶναι ἡ καθαρεύουσα τοῦ Εἰρ. Ἀσώπιου, * τοῦ Κλ. Ραγκαβῆ, εἶναι τοῦ Δ. Βερναρδάκη ἡ καθαρεύουσα, ἢ μήπως εἶναι τοῦ Ν. Σαρίπολου καὶ τοῦ Θ. Ἀφεντούλη. ἢ μήπως ἡ καθαρεύουσα τοῦ Πολυλᾶ ποὺ διαβάζουμε στὴν «εἰσαγωγὴ τοῦ Ἀμλέτου» ἢ νἆναι ἡ καθαρεύουσα «ἡ ἐξίσου ἀπέχουσα καὶ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς λεγομένης δημώδους» τοῦ «πρὸς διάδοσιν ἀνωφελῶν βιβλίων Συλλόγου»; Ἄραγε νἆναι τοῦ Κοραῆ ἡ καθαρεύουσα, ἢ μήπως εἶναι ἡ καθαρεύουσα τοῦ κ. Φλογαΐτη, καὶ Ἡρ. Βασιάδη; Εἶναι τοῦ Μάρκου Ρενιέρη ἡ καθαρεύουσα ποὖγραφε στὰ 1840*** ἢ αὐτὴ ποὖγραφε στὰ 1860 **** ;

Ἡ καθαρεύουσα, ἡ ἐπικρατεστέρα τῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἔχει τὴ δοτική, τὰ ῥῷ (ροῦς), νῷ (νοῦς) οὖσι (ὢν), ῥήτορσι, ταχύτησι, μνηστῆρσι, πατράσι, θυγατράσι, φάσι μάσι ῥάσι, ἢ μήπως ἡ δοτικὴ δὲν εἶναι τῆς καθαρεύουσας στοιχεῖο ;

(ἀκολουθεῖ)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

---

* σελ. 129
** σελ. 129

* κοίτα ὁ Σωκράτης καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς.
** κοίτα λ. χ. τὰ Παλαιὰ καὶ Νέα.

*** κοίτα Δοκίμιον Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας.
**** Περὶ Βλοσσίου καὶ Διοφάνους.

Μὰ ποιὰ εἶσαι σύ, ὦ θεά, ποῦ μ' ἐμάγεψες μὲ τὴ χάρη σου καὶ τὴν ὠμορφιά ;

—Ἀκολούθα με στὰ ἀνθισμένα τῆς ζωῆς λειβάδια. Τῆς Εὐτυχιᾶς σκλάβος πάντα νἆσαι.

—Γλυκειὰ σκλαβειά !

ΛΟΕΓΓΡΙΝ

ΞΥΠΝΑ ΡΩΜΗΕ

ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΤΟ ΡΟΥΣΦΕΤΙ *

(Συνέχεια)

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν καταλαβαίνῃ πῶς ἔχει τὴς πλάταις γεραίς, πῶς ἔχει συντρόφους, ἔχει καὶ καρδιά, καὶ ξέψυχος κι' ἂν ἦναι.

Ἂν τύχῃ καὶ εἶναι καὶ ἀντρειωμένος, γίνεται περσότερο ἀκόμα, γιατὶ λογαριάζει καὶ τοὺς συντρόφους του.

Καμπόσαις φοραὶς ὅμως, εἶναι καὶ δουλειαίς, ποῦ ἕνας καὶ δυὸ καὶ τρεῖς δὲ μποροῦν νὰ τὴς κάνουν, γιατὶ χρειάζονται πολλοί.

Γιὰ νὰ σηκωθοῦνε χίλιαις ὀκάδες, μήτε ἕνας, μήτε δυώ, μήτε τρεῖς μποροῦνε νὰ τὴς σηκώσουνε, μὰ οἱ πολλοὶ τὴς σηκώνουν α' εὐκολία.

Ὅπου φτυοῦνε πολλοί, κινάει ποτάμι, κι' ὅπου φτύει ἕνας, ξεραίνεται.

Μὲ τὸ νὰ εἴμαστε σκρόπιοι καὶ χωριστά, ἕνας ἕνας, καμμιὰ ἀπὸ αὐταὶς τὴς δουλειαὶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ, κ' ἔτσι' εἶναι οὖλα τὰ πράμματα τῆς πατρίδας.

Εἶναι μεγάλα καὶ βαρειά. Κανεὶς μονάχος του δὲν μπορεῖ νὰ τῶν βάνῃ πλάτη.

Ἕνας κοῦκος δὲν φέρνει τὴν ἄνοιξιν.

Μαζεμένοι δὲ βρισκόμαστε ποτέ, καὶ ἔτσι, μετ' αὐτὸν τὸν τρόπο, οὔτε μεῖς, οὔτε ἡ πατρίδα θὰ πάῃ μπροστά.

Ὅ,τι κάνανε οἱ γονέοι μας στὴν Ἐπανάστασι, τὸ κάνανε γιατ' ἦσανε οὖλοι ἑνωμένοι, ἦσαν' ἕνα πράμμα. Ἀπὸ τὴν ἐπανάστασι κι' ἐδῶθε, ποῦ σκροπίσαμε, τίποτα δὲν κάνουμε, κι' οὖλο ζεπέφτοντας πᾶμε.

Εἴμαστε, κεῖνον τὸν καιρό, οἱ πρῶτοι καὶ τώρα εἴμαστε οἱ ὕστερνοί.

Κεῖνον τὸν καλὸν καιρὸν τῶν γονέων μας, καθένας εἶχε τὸ συνάφι του, κι' ἤτανε ἕνα μὲ τὸ συνάφι του, εἶχε τὸ χωριό του,κι' ἤτανε ἕνα μὲ τὴν ἐπαρχία του, εἶχε τὸ βιλαέτι του, κι' ἤτανε ἕνα μὲ τὸ Βιλαέτι του, καὶ τὰ Βιλαέτια μαζὺ ἦσανε ἡ πατρίδα. Κινιότανε ἡ πατρίδα, καὶ πίσω της βρισκόνσανε τὰ Βιλαέτια, παραπίσω ἡ Ἐπαρχίαις, κι' ἀκόμη πλειὸ πίσω τὰ χωριὰ κι' οἱ χωρικοί. *Οὖλοι οἱ Ἕλληνες* στὸ ποδάρι βρισκόνσανε. Μὲ τοῦτον τὸν τρόπο, κάνανε ἢ δὲν κάνανε δουλειά :

Τώρα, καθὼς εἴμαστε, τί δουλειὰ μποροῦμε νὰ κάνουμε μαζύ, ποῦ ὁ ἕνας πάει τὴ μιὰ μεριὰ κι' ὁ ἄλλος τὴν ἄλλη, καὶ τὸν ἴδο δρόμο ποτὲ μας δὲν πᾶμε ;

Ἀνίσως τὸ ἕν' ἄλογο τραβάει, καὶ τ' ἄλλο πάει κόντρα, μπορεῖ νὰ πάῃ μπροστὰ τ' ἀμάξι;

Ὅπου εἶναι ἡ διαίρεσι, εἶναι κι' ἡ κατάρα τοῦ Θεοῦ, καὶ μαζὺ μὲ τὴν κατάρα ἔρχεται κι' ἡ καταστροφή.

Μὲ τὴν ὁμόνοια ἀρχινάει ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ κι' ἡ εὐτυχία.

Γιὰ νὰ φτάσῃ κανεὶς στὰ μεγάλα, χρειάζεται ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ μικρά.

Γιὰ νὰ φτάσουμε στὴν ὁμόνοια πρέπει ν' ἀρχίσωμε ἀπὸ τὴν ἕνωσι, καὶ νὰ κάνουμε καλὴ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦτα, ποῦ γράφω, καὶ σ' αὐτὰ ἀπάνω νὰ γένῃ ἡ ἕνωσι.

Ὅσοι τὸ λοιπὸν τὰ βροῦνε ὀρθὰ καὶ σωστά, αὐτὰ ποῦ γράφω, ἂς ἑνωθοῦνε ἀναμεταξύ τους, κεῖ ποῦ βρίσκονται, καὶ ὅταν γίνουν δέκα τ' ὀλιγώτερο, φτιάνε Σύλλογο, ποῦ θὰ εἰπῇ, μιὰ Συντροφιά, καὶ στέλνουν ἕνα γράμμα, καὶ λένε, πῶς κάνανε τὸ Σύλλογό τους, κι' εἶναι μέσα ὁ τάδες καὶ ὁ τάδες, τὰ ὀνόματά τους.

Ἀνισωστὰ καὶ δὲν μπορέσουνε νὰ φτιάσουν σύλλογο, ἂς κάνουνε, ὅσοι εἶναι τῆς ἴδιας τέχνης, τὸ συνάφι τους, ὡς καθὼς πρῶτα, τὸν καλὸ τὸν καιρό, οἱ γονέοι μας εἶχανε τὰ συνάφια τους, ποῦ μεῖς, γιὰ τὸ κακό μας, τ' ἀφήσαμε τώρα.

* * *

Οἱ Σύλλογοι εἶναι πάντα καλλίτεροι ἀπὸ τὰ συνάφια, γιατὶ μπαίνουνε μέσα κι' ἄλλοι ποῦ δὲν ἔχουν τὴν ἴδια τέχνη. Μὰ πάλι καλλίτερα εἶναι νὰ γίνῃ καὶ συνάφι, παρὰ νὰ μὴ γίνῃ τίποτα, γιατὶ καὶ τὸ συνάφι εἶναι ἕνωσι, κι' ἐμεῖς τὴν ἕνωσι θέλουμε, γιὰ νὰ λείψῃ ἡ διαίρεσι.

Χρέος τῶ συντρόφωνε εἶναι, νὰ ζοῦνε ἀγαπημένοι ἀναμεταξύ τους, σὰν ἀδέρφια. Ἀδέρφια θὰ λέγωνται καὶ ἀδέρφια θὰ ἦναι.

Κάθε ἀδερφὸς ἔχει χρέος νὰ βοηθάῃ, σ' ὅ,τι μπορεῖ, τὸν ἀδερφό του, μὰ στὸ δίκηο του ἀπάνω, καὶ ὄχι καὶ στὸ ἄδικο· γιατὶ τὴν ἕνωσι τὴν κάνουμε γιὰ καλὸ καὶ ὄχι γιὰ κακό.

Χρέος τους εἶναι ἀκόμα νὰ κάνουνε κι' ἄλλους ἀδερφούς, γιὰ νὰ γίνουμε πολλοί, καὶ γιὰ νὰ μεγαλώσῃ καὶ ἡ δύναμίς μας.

Μὰ μὲ τὸ καλὸ κι' ὄχι μὲ τὸ κακό.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ Ἅγιοι αὐτοῦ Ἀπόστολοι κανένανε δὲ πειράζανε, κανενὸς κακὸ δὲν ἐκάνανε, καὶ κείνους ἀκόμα, ποῦ τοὺς κάνανε κακό, δὲν τοὺς ξεσινεριζόσανε. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστος ἐσταυρώθη καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι πάθανε τὰ τόσα μαρτύρια. Μὰ οὖλα τὰ ὑποφέρανε, κι' ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο, γιατὶ οὖλα τὰ ὑποφέρανε μὲ ὑπομονή, σταθήκανε ἄξιοι, κι' οὖλον τὸν κόσμο τὸν πήρανε μὲ τὸ μέρος τους, κι' οὖλοι πιστέψανε, ὡς τὸ τέλος, πῶς ὁ *ἀληθεινὸς Θεὸς* δὲν εἶναι τὰ Εἴδωλα, μὰ κεῖνος ποῦ προσκυνᾶμε τώρα οὖλοι οἱ Χριστιανοί.

Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνουμε κι' ἐμεῖς.

Κανένα νὰ μὴ βιάσουμε, *οὖλουνοὺς* νὰ τηράξουμε νὰ τοὺς κάνουμε ἀδερφούς, πείθωντάς τους, πῶς κεῖνα ποῦ φρονοῦμε εἶνε καλὰ καὶ γιὰ τὴν *Πατρίδα* καὶ γιὰ μᾶς οὖλους.

Γιὰ τὸν ἴδιον τὸν σκοπὸ θὰ βγοῦνε καὶ τρεῖς Ἐφημερίδες, καὶ θὰ γράφουνε κάθε ἡμέρα τὰ ὅσα κακὰ γίνονται, καὶ θ' ἀποδειχθῇ, πῶς τὰ κακὰ αὐτὰ δὲν θὰ γινόντανε, ἀνισωστὰ καὶ εἴμαστε ἑνωμένοι, κι' ἀνισωστὰ δὲν εἴχαμε, στὸ κεφάλι μας ἀπάνω, τὸ *Ρουσφέτι* καὶ τὴ Βουλὴ μαζὺ νὰ μᾶς κάνῃ ὅ,τι θέλει.

Καὶ ἡ τρεῖς Ἐφημερίδες θὰ ὑπερασπίζωνται τοὺς ἀδερφοὺς στὸ δίκηο τους, ἀνισωστὰ καὶ κανένας, ἢ καμμιὰ ἀρχή, τοὺς ἀδικήσῃ, καὶ θὰ στέλνωνται, *χάρισμα* , στοὺς ἀδερφούς, νὰ τὴς διαβάζουν οἱ ἴδιοι, καὶ νὰ κάνουν κι' ἄλλους ἀδερφούς.

Τὸ ἔξοδο τῶν Ἐφημερίδωνε εἶναι μεγάλο καὶ βαρύ, γιατ' ἐμένα, ποῦ δὲν ἔχω πολλὴ κατάστασι, καὶ ποῦ ἔχω καὶ δέκα παιδιὰ ν' ἀναστήσω. Μά τι νὰ κάμω, τὰ *πῆρα ἀπάνω μου*, πρῶτα κ' ἀρχῆς, γιὰ νὰ δώσω τὸ καλὸ παράδειγμα, καὶ δεύτερα, γιὰ νὰ μὴ βρεθῇ κανεὶς νὰ εἰπῇ, πῶς καὶ τούτη ἡ δουλειὰ εἶναι γιὰ τὸ πάπλωμα, ὡς καθὼς ἡ ἄλλαις δουλειαὶς ποῦ γίνονται τώρα.

Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ εἰπῇ, πῶς ἡ ἕνωσι, ποῦ προτείνω, εἶναι κακὸ πρᾶμμα.

Ἡ ἕνωσις πάντα καλὴ εἶναι, καὶ κεῖνοι, ποῦ θὰ μποῦνε μέσα, ὄχι μόνον δὲ θὰ ἦναι ζημιωμένοι, παρὰ καὶ θὰ ὠφεληθοῦνε, γιατὶ θὰ πάῃ ἡ ὄχτρητα, ποῦ ἔχουν ἀναμεταξύ τους, καὶ θὰ χουνε καὶ τὴς τρεῖς Ἐφημερίδες νὰ τοὺς ὑπερασπίζωνται.

Ἂς κάνουμε, τὸ λοιπόν, οὖλοι τὸ σταυρό μας, κι' *ὀμπρός*.

Μὴ φοβηθοῦμε, ἀνίσως καὶ βρεθοῦμε λίγοι στὴν ἀρχή, καλλίτερα *λίγοι* κι' ἑνωμένοι, παρὰ *πολλοὶ* καὶ σκρόπιοι, ἕνας ἕνας.

Ἀπὸ *λίγοι* θὰ γίνουμε *πολλοί*, μὲ τὴν δύναμι τοῦ Θεοῦ, θὰ γίνουμε οἱ περσότεροι, καὶ τότ' *ἐμᾶς θὰ περάσῃ*, κι' ὄχι κεινῶνε, ποῦ θὰ ἦναι οἱ λιγώτεροι. Κι' ὡς τὸ τέλος, κι' αὐτοὶ μὲ τὸ μέρος μας θ' ἀρθοῦνε.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει :

Κεῖ ποῦ δυό, ἢ τρεῖς συναχθοῦνε στὸ *ὄνομά μου*, ἐκεῖ εἶμαι κι' ἐγὼ ἀναμεσό τους.

Κι' ὅταν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.

Χρειάζεται μοναχὰ νὰ συναχτοῦμε *στ' ὄνομά του*, ποῦ θὰ εἰπῇ γιὰ τὸ καλό, καὶ ὄχι γιὰ τὸ κακό, γιατ' ὁ Θεὸς εἶναι τὸ *καλό* κι' ὄχι τὸ κακό.

Μακρυὰ τὸ λοιπὸν ἀπὸ ἀδικίαις καὶ παρανομίαις.

Μακρυὰ ἀπὸ παρακοὴ στοὺς νόμους καὶ στὴν ἐξουσία.

Ὡς ποῦ ν' ἀλλάξουμε τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχάς, τοῦ τώρα ἔχουμε. πρέπει νὰ τὴς ὑπακούωμε. Ἀλλοιώτικα δὲ θάχουμε μήτε νόμους μήτε ἀρχάς, καὶ θὰ πέσουμε σὲ *ἀναρχία* ποῦ εἶναι *μεγαλείτερο κακό*.

Μακρυὰ ἀπὸ στάσες κι' ἐπανάστασες, γιατὶ καὶ τὴς δυὸ φοραὶς ποῦ τὴς δοκιμάσαμε, στὰ *σαράντα τρία* καὶ στὰ *ἑξῆντα δύο*, καὶ τὴς δυὸ χειρότερα βρεθήκαμε.

Μακρυὰ ἀπὸ συνωμοσίαις.

Οὖλα τοῦτα εἶναι ἔργατα τοῦ Διαβόλου, ποῦ μποροῦνε νὰ μᾶς φέρουν σὲ διαίρεσες κι' *ἐμφυλίους πολέμους, χωρὶς ὠφέλεια*.

Μὲ τὸ καλὸ καὶ μὲ τὸ λόγο, νὰ ἐλπίζουμε, πῶς, *μὲ τὴ δύναμι τσῦ Θεοῦ*, θ' ἀξιωθοῦμε νὰ ξεφορτωθοῦμε αὐτὸ τὸ φράγκικο Σύνταγμα, καὶ νὰ πάρουμε τὸ δικό μας τὸ *Πολίτευμα*, τὸ *Ἑλληνικό*, ὡς καθὼς τὸ εἴχανε οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οἱ προπάτορές μας, ποῦ νὰ ταιργιάζῃ καὶ σ' ἐμᾶς, ὡς καθὼς ταίργιαζε καὶ σ' ἐκείνους, ποῦ ἦσαν' Ἕλληνες σὰν κι' ἐμᾶς.

Εἶμαι γέρως, κι' ἀνίσως ἐπιθυμῶ νὰ ζήσω λίγα χρόνια ἀκόμα, εἶναι γιὰ ν' ἀξιωθῶ νὰ ἰδῶ τὴν Πατρίδα εὐτυχισμένη.

Μ' *Ἑλληνικὸ Πολίτευμα*, στεριωμένο σὲ *τρεῖς κολώναις*.

Πρῶτα, ὁ *Βασιλειάς*.

Δεύτερα, ἡ *Βουλή*.

Τρίτα, τὰ *ἐπαρχιακὰ Συμβούλια*, γιὰ νὰ δυναμώσουνε ἡ ἐπαρχίαις, καὶ γιὰ νὰ μὴν κάνῃ μήτε ὁ Βασιλειὰς *ὅ,τι θέλει*, μήτε ἡ βουλή.

Καὶ μὲ *Συμβούλους* τοῦ Βασιλειά, γιὰ νὰ μὴν κάνουν οἱ ὑπουργοὶ ὅ,τι θέλουν.

Ἀμήν.

Ἰούνιος 1881.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΠΗΛΙΩΤΑΚΗΣ

Πρ. Ὑπουργὸς

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 112 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΠΑΤΡΙΔΑ *

ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΡΙΑ

Ἡ Ὀξυά, τὸ βουνὸ ποὺ λέγαμε, ὠνομάσθη ἔτσι ἀπὸ τὶς ὀξυὲς ποῦ ἔχει στὴν κορφή του. Μεγάλο δάσος ἀπὸ ὀξυὲς ἔχει ὁ Κίσσαβος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πίνδος ἔχει.

Τὰ ἔλατα ὅμως καὶ τὰ πευῖκα εἶναι τὰ κυριώτερα δένδρα τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὰ κοινῶς λεγόμενα *δέντρα*. Ἀπὸ τὰ καρπερὰ δέντρα ἐλιὲς καὶ συκιὲς ἔχει περισσότερα ἡ Ἑλλάδα.

Ὅπως κατ' ἐξοχὴν ἄλογο τὸν ἵππο ἀπὸ τὰ ζῷα λέει ὁ Ρωμιός, ἔτσι καὶ τὰ διάφορα εἴδη τῆς δρυὸς κατ' ἐξοχὴ *δέντρα* τὰ ὠνόμασε.

Πρινάρια καὶ καστανιὲς καὶ ἀριὲς ἔρχονται ἔπειτα. Στὴν Αἰγιαλεία βλέπει κανεὶς σειρὲς ἀπὸ νεοφύτευτα κυπαρισσάκια, ἐνῷ στὸ τούρκικο οἱ πένθιμοι καὶ μαῦροι παλιοὶ κυπαρισσῶνες δείχνουν τὰ νεκροταφεῖα τῶν Μωαμεθανῶν κάθε λίγο λίγο. Ὁ Ταΰγετος, ποὺ εἶναι στὸ νότο τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ Γράμμος, ποὺ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ βορειότερα βουνά του, εἶναι πευκοφυτεμένα.

Καὶ ἡ Ἀττική μας ὅλη πευκοφορεῖ.

Κεφαλάρι λένε τὸ δάσος ποὺ πρασινίζει ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ χωριὸ ἢ ἀπὸ πάνω ἀπ' τὰ χωράφια τοῦ χωριοῦ. Εἶναι τὸ ἱερὸ καὶ ἄθικτο δάσος, τὸ ἄλσος τῆς νέας Ἑλλάδας. Αὐτὸ φυλάει τὴν περιουσία καὶ τὴν ζωὴ τῶν χωρικῶν ἐμποδίζοντας τὸν χειμῶνα νὰ δημιουργηθοῦνε ρέματα ποὺ παρασύρουν τὸ καρποφόρο χῶμα, κρατῶντας δροσιὰ τὸ καλοκαίρι, καὶ

* Ἡ ἀρχή του στὸ 112 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ».

κρύπτοντας στὰ σπάχνα του καμμιὰν ἀστείρευτη πηγή.

Στὴ Ναυπακτία δὲν βρίσκεται χωριὸ χωρὶς τὸ κεφαλάρι του τὸ ἀνθηρό, μολονότι τὰ ἄλλα δάση ἀνηλεῶς κόπτονται. Οἱ δασικοὶ λεγόμενοι χωροφύλακες τίποτε δὲν κάνουν στὴ τόση φθορὰ τῶν δασῶν, ἡ ὁποία ὁλόκληρα χωριὰ θὰ ξεκληρήση μὲ λίγα χρόνια.

Στὴν Ἀκαρνανία ἀφήνουν ἄθικτα καὶ τὰ δάση τῶν βελανιδιῶν. Πολλὰ χωριὰ γυρίζουν ἀπὸ τὸ βελανίδι. Ἐκεῖ τὸ δάσος εἶναι κοινοτικό. Πᾶνε ὅλοι καὶ συνάζουν. Ὠφελεῖται περισσότερο ὅποιος ἔχει περισσότερα χέρια στὴν οἰκογένειά του.

Ἕνας εἶχε 11 κόρες! Εἶχε ὅμως χέρια πολλά. Ἐκέρδισε μερικὲς χιλιάδες ἀπὸ τὸ βελανίδι, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται γιὰ κατασκευὴ βαφῆς. Ἐπάντρεψε μ' αὐτὲς τὴν πρώτη κόρη του. Τὸν δεύτερο χρόνο μὲ τὴν βοήθεια καὶ τῆς παντρεμένης ἀποκατάστησε καὶ τὴν δεύτερη καὶ καθεξῆς.

Στὸ τέλος ὅλες οἱ παντρεμένες, καὶ μὲ κανένα παιδάκι ἂν εἶχανε μεγαλούτσικο, ἐβοήθησαν τὴν μικρότερη καὶ τὴν πάντρεψαν καλύτερα.

ΑΠΟΔΩΤΙΑ

Ὀριστικὰ χώρα τοῦ *ὠρὲ* πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἡ Ῥούμελη.

Ἔτσι προσαγορεύουν καὶ τὸν δάσκαλο οἱ μαθηταί καμμιὰ φορά. Σὲ μερικὰ μέρη τὸ *Κύριε* θεωρεῖται κοροϊδία.

– Ἀπὸ ποὺ εἶσαι παιδί μου; ἔλεγα κάποτε σ'ἕνα τσοπανόπουλο, ποὺ περπατοῦτε ἀγέρωχα χωρὶς νὰ καταδεχτῇ κἂν νὰ ῥίξῃ μιὰ ματιὰ στὸν ξένο ποὺ πέρναγε ἀπ' τὸ μέρος του.

—Τί λὲς σύρέ; μοῦ ἀπαντᾶ.

—Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

—Ἀπ' τὴν Βετουπchάστα! μοῦ ἐκφενδονίζει ἀρειμάνια καὶ προχωρεῖ.

Ἡ Βιτουψίστα, ἡ Ἀμόρανη, ἡ Ἀνδρίβιστα, ἡ Λιμνίσια, ὁ Ἀσπριᾶς, εἶναι χωριδάκια χωμένα σὲ μιὰ μεγάλη χούνη.

Ἡ Βετολίστα καὶ ἡ Λομηστινὰ εἶναι οἱ πρωτεύουσες τῆς Ἀποδωτίας. (Οἱ Ἀποδωτοὶ ἦταν ἔθνος Αἰτωλικό). Ἡ πρώτη ἔχει πολλὲς καρυὲς ἡ δεύτερη ἔχει δάση καστανιές.

Ἀλλὰ ἡ Ἐλετσοῦ εἶναι γραφικώτατο χωριό, κάτω ἀπὸ βουνὰ ἐλατοφόρα, μὲ δάσος ἀπείρακτο, μὲ ἐκκλησιὰ ὡραία, μὲ σπιτάκια καλά.

—Ἐὰν Βελγικὸ χωριό, μοῦ ἔλεγε ἕνας ὑπάλληλος, χωρὶς νάχῃ πάει κι αὐτὸς στὸ Βέλγιο.

Κάτω στὸ νότιο μέρος εἶναι ἡ Δέλγα, ἡ Γρανίτσα, τὰ Κουτσογιαννέϊκα, χωριὰ κοινότατα, χωρὶς κανένα ἰδιαίτερο.

ΒΕΝΕΤΙΚΟ

Ἔτσι λέγεται ἡ παραλία τῆς Ναυπακτίας. Μνημεῖο κι αὐτὸ τῆς περασμένης δυνάμεως τῆς νύφης τοῦ Ἀδρία. Ἀκόμα καὶ σήμερα στὸ Μοριᾶ καὶ στὴ Ῥούμελη δίνουνε κάποτε τὰ ὀνόματα *Βενέτω* καὶ *Βενετία* στὰ κορίτσα τους, καὶ ἀκόμη γίνεται λόγος στὰ παραμύθια γιὰ Βενέτικους καθρέφτες καὶ Βενέτικα ρολωριά.

Ἀλλὰ πῶς περνοῦν τὰ χρόνια! Πολλὰ Βενετικὰ κάστρα τὰ ἀποδίδει σήμερα ὁ λαὸς στοὺς *παλαιοὺς Ἕλληνες*. Ὁ Βενετσᾶνος ἐσβήσθηκε σὰν σκιά. Καὶ τὸ αἰσθάνονται μερικοὶ ποὺ ξέρουν τὸν κόσμο λίγο.

Μιὰ φορὰ ἕνας ἀνιψιὸς ἔδειξε στὸν συγγενή του, ποὺ τὸν ἐσυμβούλευε νὰ μαζευτῇ καὶ νὰ ἀποχτήσῃ χρήματα, τὰ Βενετικὰ κάστρα λέγοντας:

—Ἐδῶ ἤτανε ὁ Βενετσᾶνος ποὺ ἔχτισε κάστρα καὶ τεῖχια καὶ σήμερα κανένας δὲν τὸν μολογᾶει, οὔτε τὸν ξέρει κανείς, καὶ μοῦ λὲς ἐμένα νὰ κάνω βιός... χὰ χὰ χά! τοῦ ντουνιᾶ τὸ βιὸς θὰ μείνῃ στὸ ντουνιᾶ!

Τὸ Βενέτικο ποὺ διαιρεῖται εἰς τὸ ἀπάνω καὶ τὸ κάτω, εἶναι πολλὰ χωριά, ποὺ ὑπάγονται σήμερα στὸν δῆμο Ναυπακτίδος.

(Ἀκολουθεῖ).

ΚΩΣΤΑΣ Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΤΑ ΝΗΣΑΚΙΑ

Ὥρα καλὴ μορφόνησα, ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
λευκὰ νησιὰ τὰ σύννεφα, νέφια κι' ἐσᾶς στὸ κῦμα
σᾶς περιχύνει ὁλόγυρα τὸ φῶς τὸ δειλινὸ
μὲ μενεξέδων ὠμορφιὲς μὰ καὶ μ' αἱμάτων κρῖμα.

Σᾶς φέρνει ὁ μπάτης τοῦ πουρνοῦ ἄλλων νησιῶν φιλιὰ
κι' ἄσπρα πανιὰ ξαπλώνει σας τὰ σύννεφα ὡς τάστέρια
καὶ στὸ γοργὸ κυμάτισμα, μὲς τὴ χρυσῆ ἀντηλιὰ
τοῦ ταξειδιοῦ οἱ κάβοι σᾶς ξανοίγουν ἀπονέρια.

Καμμιὰ ζωὴ ἀπάνω σας ἡ αὐγοῦλα δὲν ξυπνᾷ,
μόνο ὀνείρου ἰσκιώματα τεργώνω σας χυμένα,
κι' ἂν κάποιαν ὥρα μιὰ φωτιὰ στὴν ἄμμο ξαγρυπνᾷ
εἶναι βαρκοῦλα στὸ γιαλό, κι' ὄξω πανιὰ ἀπλωμένα.

Βόλος

ΝΙΚΟΣ Γ. ΜΑΡΓΩΜΕΝΟΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΜΗΔΕΙΑ*

Ποιητικὴ μετάφραση ΓΙΑΝΝΗ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗ

(Συνέχεια)

Τὸ βαρὺ τὸ λάθος μου ἦταν τότε
Τὸ πατρικό τὸ σπίτι μου νάφήσω, βάση
Βάζοντας σ' ἑνὸς Ἕλληνα τὰ λόγια
Ποὺ ἐγὼ θὰν τὸν ἐκδικηθῶ μὲ τὸ θεό μου:
Γιατὶ οὔτε στὴ ζωὴ θὰ ἰδῇ πλιὸ τὰ δικά μου
Παιδιά, οὔτε μὲ τὴ νιόνυφη ἄλλα θὰποχτήσῃ
Γιατὶ κακή 'ναι καὶ κακὸ τῆς πρέπει τέλος
Μὲ τὸ δικό μου τὸ φαρμάκι νὰποθάνῃ.
Τόσο μωρή, μικρόψυχη κ' ἥμερη τόσο
Κάνεις μὴ μὲ θαρρεῖ παρὰ εἶμαι στοὺς ὀχτρούς μου
Ἀνήμερο θεριὸ καὶ πρόβατο στοὺς φίλους,
Τρισένδοξη ζωὴ γιατὶ ἔχουν τέτοιοι ἀνθρῶποι.

ΧΟΡΟΣ:

Στὸ λέω—σὰν ἐμπιστεύτηκες τὰ λόγια σου σ' ἐμένα,
Τοὺς νόμους τοὺς ἀνθρώπινους σεβάζοντας καὶ σένα
Γιὰ νὰ ὠφελήσω—ἀπ' ὅσα λὲς κακὸ μὴν κάνῃς ἕνα!

ΜΗΔΕΙΑ:

Τοῦ κάκου πᾶν τὰ λόγια σου· ὅμως ἔχεις δίκιο,
Γιατὶ δὲν ἔπαθες ποτὲ τὰ ὅσα παθαίνω!

ΧΟΡΟΣ:

Καὶ μάννα ἐσὺ τολμᾷς νὰ σφάξῃς τὰ παιδιά σου;

ΜΗΔΕΙΑ:

Μὰ ἔτσι κατάκαρδα τὸν ἄντρα μου θὰ κάψω.

ΧΟΡΟΣ:

Καὶ σὺ τοῦ κόσμου θὰ εἶσαι ἡ πλιὸ δυστυχισμένη!

ΜΗΔΕΙΑ:

Ἐμπρός! Τὰ λόγια σου περιττὰ τὴν ὥρα ἐτούτη·
(Στὴ Νέννα της):
Τρέχα κ' ἐδῶ τὸν Ἰάσονα φέρε μου τώρα,
Σὲ κάθε μου περίσταση ἐσὺ ἡ πιστή μου,
Καὶ λόγο μὴν εἰπῇς τί ἔχω στὸ νοῦ νὰ κάνω,
Τὴν κυράν σου ἂν ἀγαπᾷς κι ἂν γυναίκα ἐπλάστης.

(Φεύγει ἡ Νέννα)

ΧΟΡΟΣ:

Στροφή:
Παιδιὰ τῶν μακαρίων θεῶν καὶ τοῦ Ἐρεχθέα ἐγγόνια,
Ποῦ τρισευτυχισμένοι ζῆτ' ἀπ' τὰ παλιὰ τὰ χρόνια,
Κι ἀπὸ μιᾶς χώρας ἱερῆς κι ἀπόρθητης τρυγᾶτε
Καρποὺς σοφίας τρισένδοξης, ἐνῶ ἀλαφροπατᾶτε,
Παντοτεινὰ περήφανοι σ' ὁλόλαμπρον αἰθέρα
Πετῶντας, στῶν ἐννέα ἁγνῶν Μουσῶν τὴν κατοικία,
Τῶν Πιερίδων, ποὺ, ὅπως λέν, ἕναν καιρὸ μητέρα
Ἐκεῖ ὅλες τὶς ἐγέννησε πανώρια ἡ Ἁρμονία,

Ἀντιστροφή:

Κι ἀπ' τοῦ ὁμορφοτρεχούμενου τοῦ Κηφισσοῦ τὴν (κοίτη
Πῆρε κ' ἐδροσοβόλησε τὴ χώρα ἡ Ἀφροδίτη,
Γλυκόπνοες αὔρες χύνοντας· κι ὅπως τὸ λέν ἀκόμη,
Φορῶντας ροδοστέφανο μυροβολο στὴν κόμη,
Τοὺς ἔρωτές της στέλνει ἐδῶ, κάθε σοφὸ νὰ εὐφραίνουν
Καὶ νὰ βοηθοῦνε τοὺς καλοὺς καλύτεροι νὰ γένουν,

Στροφή:

Λοιπὸν μιὰ παιδοφονισσα κακούργα σὰν καὶ σένα
Ποιὸς τόπος μ' ἱερὰ
Τῶν ποταμῶν νερά,
Ἡ ποιὰ φιλόξενη, ποιὰ γῆ
Θὲ νὰ δεχτῇ ἀπ' τὰ ξένα;
Ἄκου καὶ σκέψου τί πληγὴ
Θανοίξῃς στὰ παιδιά σου,
Ποιὸ φόνο ἐσὺ πρωτάκουστον ἐτόλμησες, στοχάσου!
Παρακαλοῦμε σε ὅλες μας, στὰ πόδια σου πεσμένες,
Μὴ βάζεις χέρι φονικὸ στὶς ἴδιες σου τὶς γέννες!

Ἀντιστροφή:

Ἀπὸ ποῦ θὰ πάρῃ ὁ νοῦς σου καὶ τὸ χέρι κ' ἡ καρ- (διά σου
Τόσο θάρρος τὸ μαχαῖρι νὰ βυθίσῃς στὰ παιδιά σου;
Καὶ πῶς τὶς ματιές σου ἐπάνω στὰ παιδάκια σου (θὰ ῥίξῃς
Ἄκλαυτ' ἀδικοσφαγμένα νὰν τὰ ἰδῇς χωρὶς νὰ φρίξῃς;
Στὰ ποδάρια σου σὰν πέσουν, λέω, θὰν τὰ ψυχοπονέ- (σῃς
Καὶ τὸ χέρι σου νὰ βάψῃς στὸ αἷμά τους δὲ θὰ μπο- (ρέσῃς.

(ἀκολουθεῖ)

* Ἡ ἀρχή του στὸ 108 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ».

ΚΡΑΣΙΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ἀπ' τὰ ἀμπέλια τοῦ κ. Κ. Α. Σταθινόπουλου.

Φυσικὰ καὶ ἀνόθευτα

Πουλιοῦνται ὁδὸς Ζήνωνος 4 Β.

Μαῦρο τοῦ τραπεζιοῦ	τοῦ	1903	ἡ	ὀκὰ	λεπ.		60
Κόκκινο	»	»	»	»	»	»	60
Ἄσπρο	»	»	»	»	»	»	70
»	»	»	1898	»	»	»	1,20
Μοσκᾶτο γλυκό		»	1903	»	»	»	80

Πουλεῖ καὶ παλιότερα κρασιὰ σὲ μποτίλιες.

Στέλνονται στὸ ἐξωτερικὸ σὲ βαρελάκια 25, 50 καὶ 100 ὀκαδῶνε σ' ὅποιον προκαταβάλει τὴν ἀξία τοῦ κρασιοῦ. Τὰ ναῦλα καὶ τὰ βαρελάκια εἶναι σὲ βάρος τοῦ ἀγοραστή.

Στὸ ἐξωτερικὸ μπορεῖ νὰ στείλῃ καὶ ρετσινᾶτο τῆς Ἀττικῆς μὲ 60 λεπτὰ τὴν ὀκᾶ.

Ἰδιαίτερο συστατικό. Ὁ κ. Κ. Σταθινόπουλος δίνει δέκα χρόνια τὸ κρασὶ ποὺ χρειάζεται ὁ **Εὐαγγελισμὸς**, τὸ μεγαλύτερο καὶ καλύτερο νοσοκομεῖο τῆς Ἀνατολῆς.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μέσα στὸ τόσο μου καημὸ
ἔλα καὶ σὺ φτωχὴ νὰ τραγουδήσω
Ποῦ τόσο μ' εἶχες λατρεμὸ
χωρὶς ἐγὼ σταλιὰ νὰ σ' ἀγαπήσω.

Ἀνοιξη μοῦ εἶταν ἡ ζωὴ
στ' ἄνθια τῆς πάνω μέλισσα πετοῦσα
μὰ γι ἄλλον μέλια μάζωνα βράδυ πρωΐ,
γιὰ σένα τὸ κεντοὶ φτωχὴ μόνο βαστοῦσα.

Μὰ τὸ κεντρὶ μὲ κέντρωσε κι ἐμὲ
...Ἔλα καὶ σὺ φτωχὴ νὰ τραγουδήσω
Ποῦ τόση μ' εἶχες λάτραν —ὦ καημέ—
χωρὶς ἐγὼ σταλιὰ νὰ σ'ἀγαπήσω

ΤΑΚΗΣ ΣΑΡΑΚΙΝΟΣ

ΔΥΟ ΒΙΒΛΙΑ

Γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἡ περασμένη βδομάδα εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς εὐεργετικώτερες ἀφοῦ μᾶς χάρισε δυὸ βιβλία σημαντικά, πολύτιμα, ἐθνικά, τὴν «Ἰλιάδα» τοῦ Πάλλη καὶ τὶς «Παραδοσεις» τοῦ καθηγητῆ Ν. Πολίτη.

Καὶ τὰ δυὸ βιβλία μονάχα τὰναγγέλνουμε σήμερα γιὰ νὰ φανερώσουμε τὴ χαρά μας καὶ γιὰ νὰ καλοχαρδίσουμε τοὺς φίλους μας καὶ τοὺς ἀληθινοὺς φίλους τῆς πατρίδας μας ποὺ τὰ περιμένανε μὲ λαχτάρα σὰν τὸ μάννα οἱ Ὀβραῖοι. Μιὰ ξερὴ εἴδηση καὶ τίποτε ἄλλο. Τὴν μεγάλη ἀξία τους θὰ τήνε διαλαλήσουνε ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ «Νουμᾶ» κεῖνοι ποὺναι καταλληλότεροι νὰ καταπιαστοῦνε τέτια βαρυὰ δουλιά. Γιὰ τὴν «Ἰλιάδα» τοῦ Πάλλη θὰ μιλήσει ὁ Παλαμᾶς καὶ γιὰ τὶς «Παραδόσεις» τοῦ Πολίτη ὁ Ν. Βέης.

Τὴν «Ἰλιάδα» τοῦ Πάλλη τήνε ξέρουνε ὅσοι ἀγοράσανε τὰ 250 ἀντίτυπα ποὺ πούλησε τὸν περασμένο χειμῶνα τὸ γραφεῖο τοῦ «Νουμᾶ» κι ὅσοι διάβασαν τὰ κομμάτια ποὺ δημοσιέψαμε ἀπ' τὰτύπωτα ψηφία Ν—Ω, ποὺ τώρα βγαίνουνε ἀδερφωμένα στὸ ἴδιο βιβλίο μὲ τἄλλα, Α—Μ, ποὺχαν ἀπὸ χρόνια τυπωθῆ.

Ὅσο νὰ γράψει ὅμως ὁ Βέης γιὰ τὶς «Παραδοσεις τοῦ Πολίτη, θὰ δημοσιεύουμε ταχτικὰ σὲ κάθε φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» δυὸ τρεῖς παραδόσες γιὰ δεῖγμα τῆς ἐθνικῆς δουλιᾶς τοῦ σοφοῦ καθηγητῆ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ σημερινὸ φύλλο.

ΟΙ ΚΟΛΟΝΕΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

(Ἀθῆναι)

Ὁ Βοϊδοδας τῆς Ἀθήνας ἔρρηξε μιὰ κολόννα ἀπὸ τοὺς τέσσερες ποὺ ἦσαν χωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλαις, γιὰ νὰ πάρη τὰ μάρμαρα νὰ τὰ βάλη στὸ τζαμὶ κοντὰ στὴν ἀγορά,ποὺ τὸ χτιζε τότες.Τρεῖς φοραὶς ἔβαλαν τὸ φουρνέλλο νὰ τὴν γκεμίσουνε καὶ δὲν μπόρεσαν, καὶ σ' τὸ τέταρτο φουρνέλλο ἔπεσε. Οἱ ἄλλαις τρεῖς κολόνναις, ποὺ ἦσαν κοντά της, ἔκλαιγαν κάθε νύχτα τὴν ἀδερφή τους. Καὶ ὁ κόσμος δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ τὴ νύχτα ἀπὸ τὰ φοβερὰ κλάματα, ὅσο ποὺ ὁ Βοϊβοδας ποὺ ἔγεινε ὕστερα πασσᾶς τους Ζητουνιοῦ ἐφαρμακεύθη καὶ πέθανε. Καὶ τότες ἔπαψαν τὰ κλάματα.

Ο ΦΩΤΟ ΝΤΕΣ

(Παραμυθία τῆς Ἠπείρου)

Ὅταν κανένας εἶναι πολὺς γέρος καὶ στέκεται καλὰ λὲν γι' αὐτόν, θὰ ζήσῃ ἢ ἔζησε σὰν ὁ Φῶτο Ντές.

Αὐτὸς ὁ Φῶτο Ντὲς ἦταν Ἑβραῖος στὸν καιρὸ τοῦ Χριστοῦ· ὅταν ἔσερναν τὸ Χριστὸ στὸ Γολγοθᾶ τὸν ἐρράβδισε. Καὶ ὁ Χριστὸς τὸν καταράστη νὰ ζῇ σ' ἔρημο τόπο καὶ νὰ μὴ πεθάνῃ προτοῦ νὰ φάγῃ τὸ ῥαβδὶ ποὺ τοῦ ρηξε ἀπάνω του. Ὁ Φῶτο Ντὲς πῆρε τότε τὸ ραβδί του καὶ πῆγε σ' τὴν κορφὴ ἑνὸς ἔρημου βράχου στὴ μέση τῆς θάλασσας. Τὸ ραβδί του ὅμως αὔξησε κ' ἔγινε μεγάλο σὰ δοκάρι. Ἀπὸ τότε τὸ ροκανίζει, γιὰ νὰ τὸ σώσῃ καὶ νὰ πεθάνῃ. Καὶ κάθε χρόνο, ὅσο πλησιάζει ἡ Μεγάλη Πέφτη χαίρεται, γιατὶ βλέπει πῶς τὸ δοκάρι κοντεύει νὰ σωθῆ. Ἀλλὰ ὅταν ξυπνᾷ ἐκείνη τὴν ἡμέρα τὸν πιάνει μιὰ μεγάλη λύπη, γιατὶ τὸ δοκάρι ποῦ τὸ βράδι ἦταν φτενὸ σὰν ἀδράχτι, ἐμεγάλωσε τὴν νύχτα κ'ἔγινε σὰν πῶς ἦταν πρῶτα. Καὶ ἀρχίζει πάλι νὰ τὸ τρώῃ. Ἂν τύχῃ νὰ περάσῃ καμμιὰ φορὰ ἀπὸ κεῖ κανένα καράβι ρωτᾷ. «Ζῇ ὁ Χριστός ;» καὶ ἀκούει μὲ πολλὴ του λύπη νὰ τοῦ λένε «Ζῇ καὶ βασιλεύει».

ΤΟ ΠΕΤΡΟΚΑΡΑΒΟ

(Πόρος)

Ἀντίκρυ στὸν Κάβο Μπίστη τοῦ Πόρου καὶ στὸν Καβαλλάρη τῶν Μεθάνων εἶν' ἕνα ξηρονῆσι μοναχικὸ καὶ ἔρημο .ὁ Πετροκάραβο. Αὐτὸ ἕνα καιρὸ ἦταν μιὰ ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερες μπρατσέραις τοῦ κόσμου. Ἦτανε ὀγρήγορη, καὶ πέρνανε ὅλα τἄλλα καράβια. Καπετάνιο εἶχε μιὰ Νεράϊδα, ποὺ τὴν ἔχασε ἡ μεγάλη της περηφάνεια. Γιατὶ δὲν τῆς ἔσωνε ποὺ ἦταν ἡ πρώτη στὴ θάλασσα, μόν' ἠθέλησε νὰ γίνῃ καὶ ἡ πρώτη τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ βάλθηκε νὰ περάσῃ καὶ τὸ φεγγάρι, κι' ὡρκίστηκε, ἢ τὸ φεγγάρι θὰ περάσω ἢ νὰ χαθῶ.

Καὶ μιὰ βραδιὰ ἡ Νεράϊδα, ἀφοῦ ἑτοίμασε τὸ καράβι λέει στὸ φεγγάρι. «Ἔλα νὰ ἰδοῦμε σήμερα ποιὸς θὰ γίνῃ ὁ ἀφέντης τῆς θάλασσας». Τὸ φεγγάρι τραυοῦσε ἥσυχα τὸ δρόμο του, καὶ ἡ Νεράϊδα ἐπάσχιζε νὰ τὸ φθάσῃ. Τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχταις ἐπάλευε, ὅσο ποὺ εἶδε τάσπρα της πανιὰ νὰ γίνουν κουρέλια. Ἀπό τὸ θυμὸ καὶ τὴν ντροπή της ἄρχισε νὰ βρίζῃ καὶ νὰ καταριέται τὴ μάννα της. Τότε σηκώνεται μεγάλη θάλασσα, κ' ἕνα ἀστροπελέκι ἐπέτρωσε τὸ καράβι.

Ἂν τύχῃ νὰ ζυγώσῃ κανεὶς ἐκεῖ καὶ βάλῃ τ.υ.τί του σὲ μία τρῦπα ποὺ εἶναι στὴ μέση στὸ Πετροκάραβο, ἀκούει κάτι σὰν φωναῖς, σὰ μοιρολόγια· ἐκεῖ λένε πῶς ἦταν ἡ κάμαρα τῆς Νεράϊδας. Καὶ πολλὰ καράβια, ὅταν περάσουν ἀπὸ κεῖ νύχτα καὶ κάνῃ μεγάλη φουρτούνα, βλέπουν μπροστὰ στὴν πλώρη ἕνα μεγάλο κόκκινο φῶς τρεμουλιαστό, μερικοὶ μάλιστα ἀλαφρόσκιωτοι βλέπουν καὶ μιὰ γυναῖκα μὲ κάτασπρα ντυμένη νὰ κρατῇ αὐτὸ τὸ φῶς στὸ δεξί της τὸ χέρι

Οἱ «Παραδόσεις» τοῦ Πολίτη ἀποτελοῦν δυὸ τόμους μεγάλους (1348 σελίδες) τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ Ὁ πρῶτος τόμος ἔχει τὶς «Παραδόσεις» κι ὁ δεύτερος τὶς κριτικὲς σημειώσεις τοῦ συγραφέα. Ἀκόμη ἕνας τόμος θὰ βγῇ κ' ἔπειτα θὰ ξακολουθήσουν οἱ «Παροιμίες» ποὺ σταμάτησαν γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέρει ὁ συγραφέας σὲ μιὰ του σύντομη σημείωση.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Χαρᾶς εὐαγγέλια ! Ἡ Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ μᾶς ἑτοιμάζει ἕνα δῶρο ἡγεμονικὸ μὲ τὶς μεταφράσεις τοῦ Βλάχου, ποὺ τὸν τιτλοφορεῖ τὸν κατ' «ἐξοχὴν παρ' ἡμῖν διακεκριμένον μεταφραστήν».

—Τόσο πολὺ ἐνθουσιαστήκαμε μ' αὐτὴν τὴν εἴδηση ποὺ μᾶς ἦρθε νὰ εὐχηθοῦμε νὰ βρεθεῖ κανένας καινούριος Ὁμὰρ νὰ κάψει αὐτὴ τὴν βιβλιοθήκη καὶ ἂς καυγόντουσαν μαζὶ μὲ τόσα ἄχρηστα καὶ δυὸ τρία χρήσιμα βιβλία ποὺ βγαλε,

— Ὅπως καὶ μὲ τὰ καταπότια Πίγκ, ἔτσι καὶ μὲ τοὺς «Καρηκομόωντας» τοῦ Σκλιᾶ.

— Ὁ κ. Μιστριώτης ἔστειλε εὐχαριστήριο στὸν ἐκδότη βεβαιώνοντας αὐτόν, ὅτι ἡ κωμῳδία «θὰ ἀναγνωσθῇ ἀπλήστως ὑπὸ τοῦ Ἑλλ. Λαοῦ καὶ ὅτι θὰ ὠφελήσει μεγάλως τὸ γλωσσικὸν ζήτημα».

— Ποιὰ ὠφέλεια τώρα θὰ κάνει στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, εἶναι λογαριασμὸς τοῦ μπάρμπα-Μιστριώτη καὶ κεινῶνε ποὺ πουλᾶνε τὰ κλούβι' αὐγά.

— Στὴν «Κοινὴ γνώμη» θὰ δεῖτε πῶς προκηρύχνουμε διαγωνισμὸ γιὰ τὸ Κολοκοτρωνέικο ἐπίγραμμα. Οἱ μεταφράσεις του πρέπει νὰ μᾶς σταλθοῦνε στὸ γραφεῖο μας ἴσια μὲ τἄλλο Σαββατόβραδο γιὰ νὰ κριθοῦν ἀπὸ τὴν «ὁλομέλεια» τοῦ «Νουμᾶ».

— Γιὰ νὰ καταλάβετε τί πάει νὰ πεῖ «Ἐθνικὴ Κατήχηση» ἔπρεπε νὰ διαβάσετε τὰ ἀβρότατα βρισίδια ποὺ ἀντάλλαξαν ἀπὸ τὶς στῆλες τῶν «Καιρῶν» ὁ συγραφέας της κ. Βάγιας κ' ἕνας κάποιος σκουριασμένος «Πέλεκυς».

— Ἀπὸ τἀλληλοφάγωμα αὐτὸ κατορθώσαμε νὰ μάθουμε καὶ τὸ σπουδαῖο πῶς τὴν «Ἐθν. Κατήχηση» δὲν τήνε ξυνάγραψε ὁ κ. Βάγιας γιὰ ὑλικό του ὄφελος ἀλλὰ γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ φωνάζει εἰς τοὺς ἑλληνόπαιδας:

— «Ἐστὲ ὑπερήφανοι διότι ἔχετε τόσο μεγάλην πατρίδα» !

— Εἰλικρινέστερος θἄτανε ὁ κ. συγραφέας ἂν ξυνέγραφε τὴν Κατήχησή του γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ φωνάζει στὰ δυστυχισμένα Ρωμιόπουλα :

— «Ἀμέτε νὰ πέσετε στὴ θάλασσα, ἀφοῦ ἔχετε τέτοιους στενοκέφαλους ἁγιογδύτες γιὰ διασκάλους !»

Ο ΙΔΙΟΣ

ΞΟΥΔΙΕΤΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ „ΝΟΥΜΑ"
Καὶ στὸ κιόσκι τῆς Ὀμονοίας

Η ΙΛΙΑΔΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ

Ἔκδοση καινούρια (Α—Ω) τοῦ 1904, σελίδες 416, τυπωμένη στὸ Παρίσι (τυπογραφεῖο Chiponel) σ' ἐκλεκτὸ χαρτί.

Ἡ τιμή της :	Γιὰ τὴν Ἀθήνα	δρ.	3.—
	Γιὰ τὶς ἐπαρχίες	»	3.50
	Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ	φρ.χρ.	3.—

Στὶς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἐξωτερικὸ στέλνεται συστημένη δίχως παραπανὶ στὸ ἔξοδο.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Φίλε Νουμᾶ,

Δὲν τὸ περίμενα ποτὲ πὼς ὁ Δήμαρχός μας, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ δάσκαλος εἶναι, θἄβαζε δάσκαλο νὰ τοῦ συντάξει τὸ ἐπίγραμμα γιὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Κολοκοτρώνη. Κρῖμα ! Δὲ μπορεῖς νὰ φανταστῆς πόσο φαρμακώθηκα ἅμα τὸ διάβασα χτὲς στὸ μάρμαρο σκαλισμένο. Γιὰ νὰ τὸ νοιώσουνε οἱ Ρωμιοὶ πρέπει νὰ στήσῃ πλαϊ στὸν ἀνδριάντα κ' ἕναν ὑπάλληλο τῆς Δημαρχίας μ' ἕνα λεξικὸ στὸ χέρι. Ἔτσι ὅσοι θέλουν νὰ ξηγήσουν τὸ ἐπίγραμμα θὰ καταφύγουν στὸ λεξικὸ καὶ θὰ βλογᾶνε τὸν Δήμαρχό μας.

Στὸ γράμμα μου μέσα θὰ βρῆς καὶ πέντε δραχμές. Στὶς στέλνω γιὰ νὰ προκηρύξῃς ἕνα μικρὸ διαγωνισμό. Ὅποιος σοῦ στείλει τὴν καλύτερη ἔμμετρη μετάφραση σὲ Ρωμέϊκη γλῶσσα τοῦ ἐπιγράμματος νὰ τοῦ δώσῃς τὴν «Ἰλιάδα» τοῦ Πάλλη (καινούρια ἔκδοση, δρ. 3) καὶ τὰ δυὸ βιβλία τοῦ Ψυχάρη «Ταξίδι» καὶ «Ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη». (δρ. 2.) Ἅμα δημοσιέψῃς τὸ γράμμα μου, σημαίνει πὼς δέχεσαι τὸ διαγωνισμό. Ἂς ἁρματωθοῦν λοιπὸν οἱ φίλοι.

Δικός σου
ΝΙΚΙΑΣ

ΓΕΡΑΜΑΤΑ

Φίλε «Νουμᾶ»,

Ἐλπίζω νὰ δημοσιέψῃς στὸ ἀγαπημένο φύλλο σου ἕνα χωρατό μου ἄκακο. Θέλω νὰ πῶ δηλαδὴ πὼς ἡ «Νέα Σκηνὴ» ἀπὸ τότες ποὺ ἄρχισε νὰ «ἐνισχύεται» — ἔτσι λέει ὁ διευθυντής της — μὲ παλιοὺς ἠθοποιούς, τὴν κ. Παρασκευοπούλου, τὸν κ. Πετρίδην κλπ. ἔπαψε νὰ εἶναι Νέα κ' ἔγινε «Γραία σκηνή».

Πολὺ γρήγορα ἤρθαν τὰ γεράματα. Κρῖμα.

Ὁ φίλος σου
ΚΟΘΟΡΝΙΔΗΣ

ΩΡΙΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΩΡΙΟΣ

Ἀγαπητέ μου «Νουμᾶ»

Στοὺς «Ἀπόλυτους κανόνες» (Νουμᾶ ἀρ. 114 19 Σεπτ 1904) εἶδα νὰ λέει ὁ κ. Ψυχάρης πῶς ἂν καὶ λέμε τὸ σύνθετο π α ν ώ ρ ι ο ς δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ ποῦμε καὶ τὸ ἁπλὸ ὥ ρ ι ο ς γιατὶ δὲ φαίνεται νὰ καθιερώθηκε ὁ τύπος αὐτὸς στὴ γλῶσσα μας, ἀλλὰ θὰ ποῦμε μόνο ὡραῖος· χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἀντιτείνω γι' αὐτὸ στὸ μεγάλο μας Διδάσκαλο (ἀφοῦ ὁ καθένας λέει κάθε μέρα ὡραῖος καὶ ὥμορφος) παρατηρῶ μόνο πῶς καὶ τὸ ὥ ρ ι ο ς πολὺ συνηθίζεται καθὼς καὶ τὸ σύνθετο π α ν ώ ρ ι ο ς.

Ὁ κ. Γρυπάρης στὸν «Πραματευτή» του γράφει :

Σύρε ταχιὰ στὴν ὥ ρ ι α τὴ σπηλιὰ
πραματευτὴ μὲ τὰ ὥ ρ ι α μάτια
κ' ἐκεῖ σοῦ φέρνω τὴν τιμὴ
καὶ πέρνω τὴν πραμάτια.

Ἐπίσης τὸν τύπο αὐτὸ τὸν βρίσκομε στὰ δημοτικά μας τραγούδια πολὺ συχνὰ· στὸ τραγοῦδι «τὰ ψάρια» (Βασιλικὸς Κύκλος) βρίσκονται μαζὶ κ' οἱ δυὸ τύποι :

Ὥ ρ ι α π α ν ώ ρ ι α καλογρηᾶ τηγάνιζε ψαράκια.

Νἄ'φάῃ ὁ αὐτοκράτορας νὰ φάῃ κ' ὁ πατριάρχης κ. τ.λ.

Ἔπειτα στὸ Γιάννο τὸ Ἀδριανουπολίτη: (Ἄγνωστοι ἥρωες σελίδα 46).

Ἔχω γλυκιὰ μανούλα ἔχω κ' ἀδερφή

Ἔχω κ' ὥ ρ ι α γυναῖκα νὰ τὴν πῶρχεται κ. τ. λ. ὥστε δὲν πρέπει νὰ ἀποκλειστῇ ἀπὸ τὴ γλῶσσα μας ὁ ὥριος αὐτὸς τύπος ἀφοῦ μάλιστα ἔχει γιὰ συνηγόρους του τὰ πανώρια δημοτικά μας τραγούδια.

Χανιὰ Κρήτης 24 (9) 904

Σὲ φιλῶ.
ΔΑΣΚΑΛΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. Φάουστ. Μετάφρασέ το Ρωμέϊκα τὸ κομμάτι ποὺ μᾶς ἔστειλες καὶ θὰ τὸ δημοσιέψουμε. Ἂν μπορεῖς στεῖλε μας τὸ γερμανικὸ φύλλο ποὺ γράφει γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια μας. Μὰ καὶ τόνομά σου τάληθινό. — κ. Van Kerrkhoff, Laren. Ἐλάβαμε τὴ συντρομὴ καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε. Τὸ φύλλο θὰ σᾶς τὸ στέλνουμε ταχτικά. — κ. Γ. Καζαν. Πειραιᾶ. Τὸ λάβαμε. Εὐχαριστοῦμε. — κ. Ξεν. Φρ. Στὴν Πέτρα. Φροντίζουμε νὰ βροῦμε πουλητάδες τοῦ «Νουμᾶ» σ' ὅλες τὶς ἐπαρχίες. Ἐλπίζουμε στὸν μῆν' αὐτὸν νἄχει τελειώσει ἡ δουλιά, ὥστε περιμένετε. — Σὲ κάποιο φίλος μας. Τὸ γράψαμε κι ἄλλοτε πὼς κάθε Σκβατόβραδο μαζόνουνται οἱ φίλοι στὸ γραφεῖο. Οἱ πόρτες ἀνοιχτὲς γιὰ τοὺς φίλους, ὥστε μπορεῖτε νἄρθετε καὶ λόγου σας. — κ. Νικόλ. Πόρο. Θὰ τόνε ξαναδημοσιέψουμε τὸν κατάλογο τῶν «φτηνῶν βιβλίων» στἄλλο φύλλο. Οἱ «Μοσκιὲς» τοῦ κ. Πασαγιάννη 50 λεπ. — δεσποινίδα Λουκρ. στὰ Τρίκκαλα. Ἔχετε δίκιο νὰ μᾶς ρωτᾶτε γιατὶ δὲ γράφει ἡ κ. Α. Ξ. γιὰ τὶς χυνοποριάτικες μόδες τοῦ Παρισιοῦ. Θὰ τὴνε παρακαλέσουμε κ' ἐλπίζουμε νὰ μὴ μᾶς χαλάσει τὸ χατῆρι.

ΙΩΑΝΗΣ Σ. ΛΙΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΥΦΗΓΗΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 82

ΔΕΧΕΤΑΙ 3—5 **Μ.**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1904

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

		31 Σεπτεβρίου 1904	31 Αὐγούστου 1904
Ταμεῖον	Εἰς μεταλλικόν	2,020,370.14	1,922,252.90
	» Τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπέζης	195,715.	73,515.—
	» Κερματικὰ » διδραχμα καὶ μονόδραχμα	1,881,593.—	2,020,578.—
Ἐξωτερ. λογαριασμοί.	(Ἀντίτιμον μεταλ. εἰς τὸ ἐξωτερικόν	20,996,057.69	19,818,343.25
	(Προϊὸν ἐκδοθέντος Ἐθν. Δαν. εἰς χρ. Ἑλ. Σιδηρ. 4 o]o τοῦ 1902	19,539,458.09	19,681,402.09
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλ. Κυβέρν. ἐπ' ἀναγκαστικῇ κυκλοφ. τραπ. γραμ.		68,778,575.42	68,778,575.42
» » » » διδράχμων καὶ μονοδράχμων		12,000,000.—	12,000,000.—
Ὁμολ. Ἐθνικῶν δανείων	(Εἰς χρ. δρ. 23,767,036.80 (» τραπ. γραμ. » 29,135,000.—	52.902,036.80	52.902,036.80
Προεξοφλήσεις		20,908,798 28	21,119,669.95
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων		2,785.967.31	2.728,747.21
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογρ.		13,347,362.78	12,842,651.18
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		1,927,543.30	1,168,965.20
Δανειον πρὸς τὴν Σταφιδ. Τράπ. ἐπ' ἐγγυήσει τοῦ Κράτους.		3,954,371 94	4,133,151,31
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		54,092,693.81	52,312,927.09
Δάνεια εἰς δήμους λιμένας, καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα		41.356,713.45	42,004,415,97
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		11,124,290.95	12,026,285.—
Καθυστερήσεις χορηγήσεων εἰς γεωργοκτημ. καὶ γραμ. Πρ. Τραπ. Ἠπειροθεσσαλίας		4,718,947.04	4,499,586 48
Μετοχαὶ εἰς ἐγχωρίους Ἑταιρίας		4,005,364.75	4,179,427.25
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης		1,500,000.—	1,500,000.—
Τοκομερίδια ἐν γένει			77,661.87
Καταστήμ. Τραπέζ. καὶ κτήμ. ἐξ ἀναγκαστ. ἐκποιήσεων		8,440,024.50	8,459,432.72
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		2,853,664.34	2,870,368.15
Ἔξοδα ἐγκαταστ. (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζ. γραμματίων)		1,731,083.34	1,622,416.44
Διάφοροι λογαριασμοὶ		4,436,016.81	1,195,197.01
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ			
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσόν		1,440.20	47,034.20
Λογαριασμὸς ἐξαγ. συμμετοχῆς Κυβερνήσ. εἰς κέρδη ἐκ τρ. γραμμ.		1,792.000.—	1.792,000.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		1,360.000.—	1,360,000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς τραπ. γραμμάτια		550,000.—	550,000.—
Διάφορα		404,278.83	1,444,967.53
		359,604,367.77	355,131,608.02

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν Κεφάλαιον		20.000,000.—	20,000,000.—
Ἀποθεματικὰ κεφάλαια		13,500,000.—	13,500,000.—
Τραπεζικὰ γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ :			
Ι Διὰ λ)σμὸν τῆς Κυβερνήσεως	δρ. 68,778,575.42		
ΙΙ » » Τραπέζης	60,396,368.15	129,174,943.57	126,970,842.40
Κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		12,000,000.—	12,000,000.—
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μεταλλικόν		3,524,097.51	3,375,089.72
Καταθέσεις ἄνευ τόκου		12,667,505.01	15,536,735.04
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		1,037,997.02	749,673.60
Μερίσματα πληρωτέα		351,584.07	488,769.07
Καταθ. Δημοσ. διὰ χορηγήσεις δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ' νόμον		283,749.94	283,749.94
Διεθν. Οἰκ. Ἐπιτροπὴ λ)σμὸς καταθ. ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσ. (Εἰς χρυσ.	δρ. 520,069.85		
(» τρ. γρ.	» 2,424,817.04	2,944,886.89	2,617,404.04
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσόν		321,451.80	363,324.55
» » » » τραπεζικὰ γραμμάτια		733,111.86	593,316.47
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν		5,986.73	294,498.27
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζ. γραμμάτ.		19,539,458.09	19,681,402.09
Εντ. κατάθ. Δημ. εἰς χρ. διὰ τὴν κατασκ. Σ. Π-Δεμερλῆ-Συνόρ.		26,552.44	159,574.17
» » τραπ. γραμμάτια		5,542,880.15	5,542,880.15
Καταθέσεις Δημοσ. εἰς τραπεζ. γραμμ. κατὰ τὸν Νόμον ,ΒΨΕ'		69,305,301.84	68,480,322.66
Καταθ. ἔντοκοι.		46,562,670.—	46,562,670.—
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπέζης		1,261,816.—	1,435,352.—
Ὑπηρεσία λαχειοφόρου δανείου Τραπέζης		3,544,787.27	3,552,041.95
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου			
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		1,822,901.77	1,909,133.35
Συμμετοχὴ Τραπ. Ἰονικῆς καὶ Ἀθηνῶν εἰς Δάν. Σταφ. Τραπέζης		12,660,782.78	10,156,502.68
Διάφοροι λογαριασμοὶ		2,791,897.63	878,325.87
Διάφορα		359,604,367 77	355,131,608.02

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1904

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ